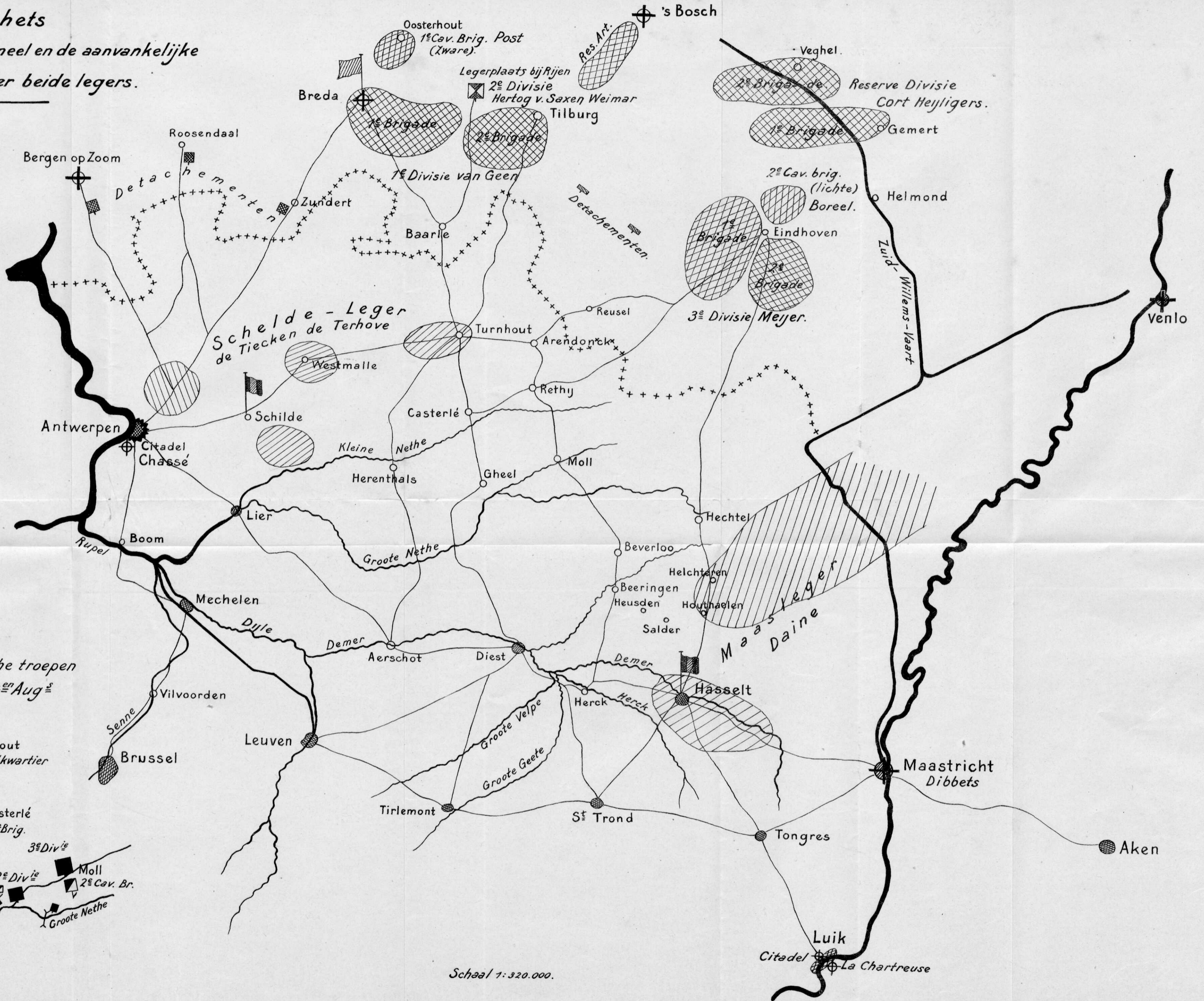
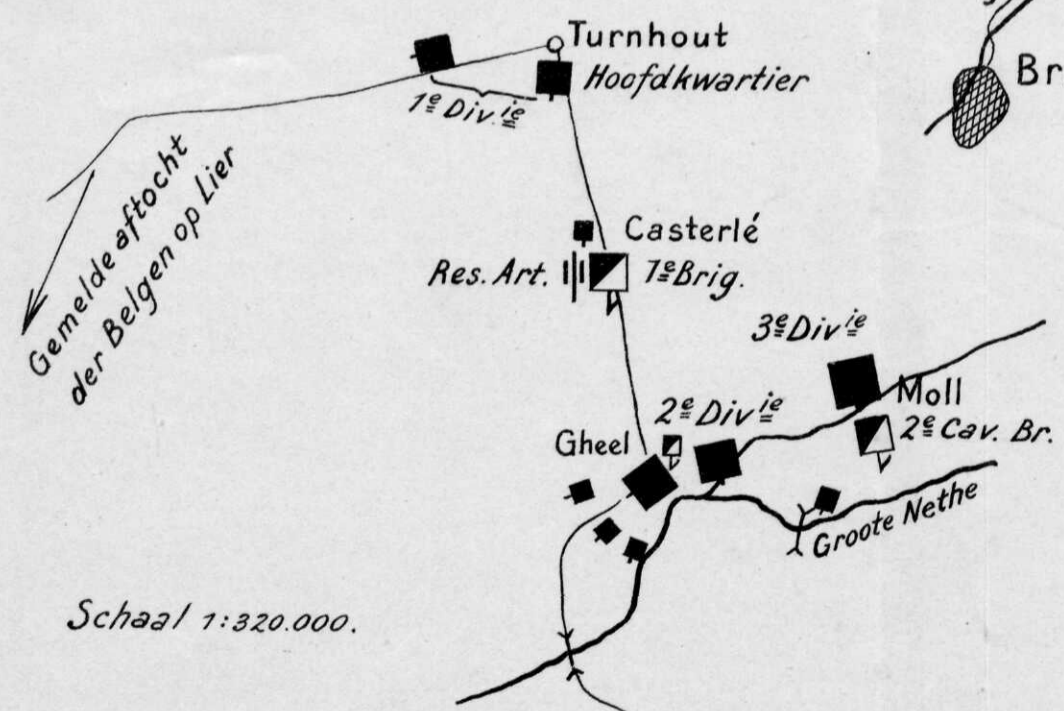

Schets
 van het Operatiетоoneel en de aanvankelijke
 Opstelling der beide legers.

*Opstelling der Nederlandsche troepen
 in den avond van den 4^{en} Aug^e
 1831.*

Schaal 1:320.000.

Schaal 1:320.000.

De Tiendaagsche Veldtocht,

DOOR

J. C. C. TONNET, *Kapitein der Artillerie.*

(Vervolg van blz. 780.)

„Als alle rationeele, logische zaken was het (operatieplan) zeer eenvoudig en bestond hierin, dat de beide Belgische legers door schijnbewegingen en gelijktijdig actief optreden uit de sterkten zoolang mogelijk voor Antwerpen en Maastricht zouden worden vastgehouden, terwijl inmiddels het Nederlandsche leger tusschen beide in de ledige of onbezet gebleven ruimte zou doordringen, hen scheiden, vervolgens het een na het andere aanvallen en daardoor de grootste kans verkrijgen, ze beiden achtereenvolgens te verslaan, eene operatie, welke in de veldheerkunst eene strategische doorbreking wordt genoemd.” De hulde, die Generaal D. B. P. in deze woorden ¹⁾ aan het operatieplan toezwaait, is ten volle verdiend. Het was inderdaad rationeel, logisch en eenvoudig en al droegen ook de opzet en de doorvoering van het plan een ietwat methodisch karakter, dan strekt het niettemin den bekwamen ontwerper, den Generaal DE CONSTANT REBECQUE, tot hooge eer. Met zekerheid toch, is bekend, dat niemand anders dan de Chef van den Staf van het Veldleger zelf de vader is geweest van de operatieve gedachte, welker geboorte ongeveer op half Juni kan worden vastgesteld, nadat eene spoedige opening van de vijandelikheden tot de groote waarschijnlijkheden ging behooren. ²⁾ Prins FREDERIK, de toenmalige commandant van het Leger te Velde, viel de taak toe het plan te beoordeelen, terwijl hij door zijne bekrachtiging de verantwoordelijkheid voor de uitvoering der voorgestelde operatiën aanvaardde. Van buiten af werkende invloeden waren het, die 's Prinsen taak niet onbelangrijk bemoeilijkten, zooals binnenkort blijken zal. De Opperbevelhebber, die ons leger in dezen korten veldtocht ter overwinning zou voeren, vond, toen hij in den avond van den 31sten Juli te Breda aankwam, niet alleen het operatieplan, doch ook de daarop voor den 2^{en} Augustus gebaseerde concentratiebevelen in ontwerp gereed. ³⁾ Van een voorbereidenden arbeid van Prins WILLEM VAN ORANJE is derhalve,

¹⁾ Blz. 133.

²⁾ Zie Juni-afllevering, blz. 428.

³⁾ Alle minuten dezer bevelen houden nog rekening met het opperbevel van „Z. K. H., den Admiraal en Kolonel-Generaal”, bij gevolg van Prins FREDERIK.

en het wordt door zijn eigen verklaring aan den Koning bevestigd ¹⁾, geen sprake geweest. Ik verschil derhalve, zooals het vorenstaande doet zien, eenigszins van meening met Generaal D. B. P. over den oorsprong der operatieve gedachte, dien de Generaal in de voornaamste plaats schijnt te zoeken bij de beide Koninklijke broeders. ²⁾ Doch, zooals ik nader hoop uiteen te zetten, kan zulks niet in het minst tot vermindering der waardeering strekken, die het nageslacht aan onze verantwoordelijke aanvoerders van toenmaals zoo ruim verschuldigd is.

Om dit te kunnen begrijpen, is het noodig een blik te slaan, niet alleen op de leidende personen zelf, doch evenzeer op de verhouding, waarin zij gedurende den veldtocht tot elkaar hebben gestaan. Deze verhouding nu biedt ontegenzegglijk vele punten van overeenkomst met die, welke een veertigtal jaren later werd gevonden in het groote hoofdkwartier, tijdens de oorlogen in Boheme en op Franschen bodem. In beide gevallen nemen wij een Chef van den Staf waar, die de drager van de operatieve gedachte moet worden genoemd, doch die voor hare verwezenlijking de sanctie noodig heeft van den vorstelijken aanvoerder. Deze, in beide gevallen een man van beproefde karaktersterkte, heeft aan zijn geestelijken raadgever zijn volle vertrouwen geschonken en is zulks, gedurende het verloop der operatiën blijven doen, zeer ten voordeele van de leiding, die van het hoofdkwartier uitging. Zij toch, kon daardoor buiten de storende invloeden blijven, die gedurende het verloop van elken veldtocht zich in meerder of mindere mate voordoen, en kon zich tegenover de onderaanvoering, als uiting van eenhoofdige gedachte en van eene innige vereeniging van kennen en kunnen, geldend maken. VON GAGERN ³⁾ schetst ons den PRINS VAN ORANJE als dapper soldaat: „Haltung, Blick und Wort verkündeten auch später, „mitten in Gefahren, ruhige Entschlossenheit; seine Befehle sind bestimmt und werden ohne Zögern und Zweideutigkeit gegeben; sein „Beispiel der Kühnheit entflammt den Muth der Soldaten“. Aan de waarheid dezer woorden uit den mond van een onbevooroordeeld man, die evenzoo goed de zwakheden van dit vorstelijk karakter heeft door- schouwd, doch die nimmer met kleinachting, van wien ook, in zijne herinneringen heeft gesproken, behoeft niet te worden getwijfeld. Trouwens 's Prinsen gedragingen voorheen in Spanje en bij Quatre-Bras en Waterloo hadden hem reeds doen kennen als een dapper soldaat en de moedige zelfbeheersching, op den 12^{en} Augustus 1831 bij Bautersum betoond, kon zijn luister als zoodanig nauwelijks verhoogen. Meer keuschetsend voor 's Prinsen karakter is in dezen veldtocht dan ook zijn optreden als aanvoerder, dan zijn soldatenmoed in het gevecht. En wat

¹⁾ „Je suis arrivé ici hier la nuit à minuit et de suite les ordres ont été expédiés pour le mouvement de demain auquel je n'ai rien changé." Brief aan den Koning van 1 Augustus.

²⁾ Blz. 132.

³⁾ „Das Leben des Generals Fr. v. G.", 2er Band, blz. 54.

ik als zoodanig in hem ten hoogste wil prijzen, is het zelfde, wat in Duitschland's eersten keizer door een ieder wordt bewonderd, het geven van een onbeperkt vertrouwen aan zijn onmiddellijk ondergeschikten Chef van den Generalen Staf, het toonen van de werkelijk groote karaktergave om leiding te kunnen ontvangen, zonder aan den leiband te loopen en naar buiten voor zijn persoon de leiding behoudende. Geen enkele maal is in dezen veldtocht naar buiten de eenheid van gedachte en van handelen verstoord geworden en wanneer ook al bij de voorgenomen omsingeling van DAINÉ's leger op den 8sten Augustus van een meeningsverschil tusschen den veldheer en zijn helper sprake is geweest, dan is hiervan aan de onderaanvoering nooit iets gebleken. Doch het was 's Prinsen wil, welke hier tot uitvoering kwam. Wanneer men nu in het militaire leven eenige jaren aandachtig heeft rondgezien, wanneer men de talloze wrijvingen gadeslaat, die zich bij het voortbewegen van het raderwerk voordoen, en veelmeer, wanneer men zich rekenschap tracht te geven van de gevoelens en aandoeningen, die men bij wijlen in eigen boezem kan gewaar worden, dan zal men volmondig moeten verklaren, dat de PRINS VAN ORANJE buitengewone karaktereigenschappen heeft bezeten, die hem, juist in zijne positie als vorstelijke aanvoerder, in hooge mate hebben gesierd. Generaal DE CONSTANT REBECQUE was een man, die 's Prinsen vertrouwen ten volle verdiende. Over zijne bekwaamheid was reeds vóór den veldtocht van 1815 een zeer waardeerend oordeel geveld: „non seulement bon pour ses principes, mais très actif. C'est le meilleur choix qu'on pouvait faire pour cette place importante.”¹⁾ Evenwel was DE CONSTANT dien bewusten 15en Juni 1815 ontegenzegglijk te kort geschoten en de hem later door enkelen kwistig toebedeelde lof voor zijn aandeel in de uitvoering der concentratiebevelen, die tot het gevecht van Quatre-Bras op den 16en Juni leidden, was niet ten volle verdiend. Integendeel is DE CONSTANT toenmaals van eene zekere mate van inactiviteit geenszins vrij te pleiten. Doch daarom mag hem niet de eer worden onthouden een man van groote bekwaamheid en daarbij van beproefd karakter te zijn geweest. Hoevele mannen van groote gaven van karakter en verstand zijn in de ure des gevaars niet te kort geschoten! Het is wederom aan von GAGERN's scherpzienden blik, dat wij eene schets danken van dezen man, welke ons met nog meer vertrouwen op hem vervullen moet. Hij schetst hem ons in den tegenspoed, dien krachtigen toetssteen voor het karakter; te Brussel, toen de toestand in het park onhoudbaar dreigde te worden. Bitter beklagde hij zich aan v. GAGERN over het gemis aan energie bij de hoogere aanvoerders: „Je suis le seul qui soutient le moral du prince, tous les autres fléchissent et sont d'opinion de céder. Mais nous ne devons absolument pas céder à cette canaille, il faut l'écraser.... C'est de l'énergie qu'il nous faut.”²⁾ v. G. had voor zijn

¹⁾ „Supplementary Despatches”, Dl. IX, blz. 15.

²⁾ VON GAGERN, blz. 65.

persoon kort daarop de gelegenheid zich van het bijna hopelooze van den toestand, waarin onze troepen zich bevonden, te overtuigen. Mannen als NEPVEU verklaarden hem, hoe alleen Generaal DE CONSTANT nog erop stond den strijd voort te zetten. Alle anderen hadden zich reeds gebogen. Onwillekeurig komt hier het koele, bezadigde woord voor den geest, door VON MOLTKE aan BLUMENTHAL voorgehouden, toen het leger in Silezië gevaar liep door een offensief der Oostenrijkers in zijne isoleering partieel te worden geslagen: „Es ist freilich viel leichter, „zum Widerstand um jeden Preis zu rathen, als zu einem wenn noch „so nöthigem Ausweichen“. Men zij echter voorzichtig. De toestanden waren geenszins identiek. MOLTKE wenschte het „reculer pour mieux sauter“, evenals de krijgsgod zelf in 1809 de achterwaartsche verzameling aan de Lech wenschte, om daarna „en masse“ voorwaarts te rukken. Ginds werd met uitwijken alles gewonnen, met het verlaten van Brussel ging alles verloren; het zou de nederlaag onzer troepen, de desorganisatie van het leger, de overwinning der revolutie worden. Men moet 's menschen karakter in tegenspoed hebben leeren kennen, alvorens men oordeelen mag. DE CONSTANT heeft dat onderzoek glansrijk doorstaan „Je pars immédiatement pour la Haye, pour représenter au „Roi l'état des choses et la nécessité de faire les derniers efforts pour „nous rendre maitres de Bruxelles“, ¹⁾ zoo luidden de afscheidswor- den tot VON GAGERN. Of het rechtens is, weet ik niet, doch ik zie in DE CONSTANT het beeld voor ons van die aanvoeders, die niet „versagen“, zoolang er patronen zijn, die den hoogen moreelen moed bezitten een beslissenden strijd voort te zetten tot de algeheele vernietiging van het leger. Laten wij, als welverdiende hulde aan zijne nagedachtenis hopen, dat in tijden van gevaar, als alles zich tegen ons mocht keeren, mannen als hij aan de spits van ons leger zullen staan, mannen die zich zelve en de troepen onder hunne bevelen, tot den jongsten tamboer toe, zullen hebben weten te doordringen van de leuze, die eens een LODEWIJK VAN NASSAU door zijn strijden en sterven bezegelde: *plutôt mort que vaincu*.

Ik laat nog een oogenblik het woord aan VON GAGERN, om den Stachef te typeeren: „Der General CONSTANT, ist ein Mann, der in „seinem Fache viele Kenntnisse und eine reiche Erfahrung besitzt. Er „is kalt, unerschrocken, fest und entschlossen in der Gefahr; im Um- „gang vorsichtig und wenig mittheilsam; ein durchaus ehrenwerter „Charakter. Aber einige Eigenheiten, wie sein abgemessenes höfisches „Wesen, so ganz der barschen Offenheit des gewöhnlichen soldatischen „Charakters entgegen und damit im Widerspruche, dabei seine geheim- „nisvolle Zurückgezogenheit, seine kleinliche pedantische Pünktlichkeit, „seine sorgfältige, geleckte Toilette, um die er selbst im Kugelregen „besorgt ist — dieser weniger bedeutenden Aeusserlichkeiten die leicht „ins Lächerliche gezogen werden können, sind Schuld, dasz die reellen

¹⁾ VON GAGERN, blz. 67.

„Verdienste des Generals nicht so allgemein anerkannt werden, als sie „sollten”.¹⁾ Deze man, die met Koning WILLEM I in Duitschland, met Prins FREDERIK in Brussel, met Prins WILLEM VAN ORANJE in Spanje en „last not least” bij Quatre-Bras en Waterloo had gestreden, waarover Kolonel DE BAS in „Prins Frederik der Nederlanden en zijn tijd” zooveel wetenswaardigs heeft geschreven, was het vertrouwen, hem door de beide koninklijke broeders in de jaren 1830 en '31 geschonken, ten volle waardig. Hij vulde het meer onstuimige karakter van den Opperbevelhebber op gelukkige wijze aan. De Kroonprins toch was een man van de daad, die door den ironischen toon, waarmede hij over *geleerde* soldaten sprak, den indruk vestigde „dasz Können mehr sei als Wissen”²⁾; bij wien het wagen meer dan het koel overwegen gold. Hij had de Engelsche Regeering bijna wanhopig gemaakt door zijn geuit voornemen reeds in Maart 1815 Frankrijk binnen te rukken om LODEWIJK XVIII te steunen en men had WELLINGTON tot de grootst mogelijke bespoediging zijner reis aangedrongen „as I comprehend „every thing from his (the Hereditary Prince) committing the army „with Buonaparte”.³⁾ De koele bezadigdheid van DE CONSTANT schijnt aangevuld te hebben, wat den Prins in berekenend overleg te kort schoot. „Leurs goûts se ressemblent, leurs caractères se complètent, leurs âmes se vaillent”. Waar een dergelijke toestand bestaat, zegeviert de eenheid van denken en handelen in het hoofdkwartier. Wee echter het legerhoofd, wies vertrouwen op zijn raadgever het gevolg is van een gevoel van eigen zwakheid. Eene bestending is dan nauwelijks denkbaar. Niet alleen toch, dat zwakkere karakters moeilijk goeden raad uit hunne omgeving aanvaarden, waartoe inderdaad zekere karaktersterkte onontbeerlijk is, doch zij zijn bovendien ongeschikt, om de gedachte, die hun door anderen wordt bijgebracht, te bezielen en tot het uiterste door te voeren. Alle twijfel in hun binnenste keert zich weldra tegen hun geestelijken mentor en wat erger is, toonen zij zich ontvankelijk voor den verlamdenden invloed, die derden, zij mogen zoo kundig zijn, als denkbaar is, binnen en buiten de gesloten deuren van het hoofdkwartier op hen trachten uit te oefenen. In zijne aantekeningen van het oorlogsjaar 1870 schreef de Pruisische Kroonprins over eene bespreking den 23sten November gehouden: „Ein Augenblick „spannender Kombinationen, MOLTKE trägt die Sache stets mit der „grössten Klarheit, ja Nüchternheit vor, hat aber immer alles bedacht, „berechnet und trifft stets den Nagel auf den Kopf, aber ROON’s Achselzucken und Spucken und PODBIELSKI’s olympische Sicherheit in „fluiren oft auf den König”.⁴⁾ Was de samenstelling van het Nederlandsche hoofdkwartier eene zoo gelukkige, dat zijne werking naar buiten zich tot eene benijdenswaardige eenheid van handeling ontspoon, ook door het gemis van naar invloed strevende personen trekt het

1) v. GAGERN, blz. 71. 2) Id., blz. 55. 3) Suppl. Desp., Dl. IX, blz. 5.

4) „Der Krieg 1866”, v. LETTOW VORBECK. 2° Dl., blz. 102.

onze aandacht. Geen ROON's, geen BISMARCK's, geen BLUMENTHAL's, geen „Männer der Negation, „das Verderben der Heerführer“. Slechts één ¹⁾, Prins FREDERIK der Nederlanden, had die gevaarlijke rol kunnen vervullen. Hij, die de zware taak had moeten volbrengen het leger uit den staat van ontmoediging en verzwakking op te heffen, die het operatieplan had zien worden en vastgesteld, die de inleidende bevelen had goedgekeurd, die in de eerste plaats zich den man moest voelen, om de zware vernedering van Brussel uit te wisschen, moest terugtreden tot de rol van bijkans onopgemerkt toeschouwer. Als men de karakter-schets van den Prins, ons door VON GAGERN nagelaten ²⁾, aandachtig wikt, dan is het vermoeden ongetwijfeld geoorloofd, dat de Prins, in weerwil van zijne organisatorische verdiensten tegenover het leger, niet de aanvoerder zou zijn geweest, om het werktuig, dat deels eene schepping was van zijn ijverig streven, met vaste hand te voeren. „Es „fehlt die Festigkeit, die Selbstvertrauen verkündigt und es fehlt der „Entschluss, der mit sich fortreiszt.“ Zijn edel karakter, dat hem nimmer heeft doen dingen naar uiterlijk eerbetoon, heeft hem echter wijselijk voorbeschikt, vol zelfverloochening, in het Hoofdkwartier de bescheiden rol te vervullen van een raadgever, die steeds geneigd moet zijn geweest de verhouding tusschen den Opperbevelhebber en zijn Chef van den Staf inniger te stemmen en vrij te houden van invloeden van buiten af. Als de „innere Krieg“, waarvan de Deutsche geschiedboeken na 1870 zoo veelvuldig gewagen, in ons Hoofdkwartier niet bekend is geweest, dan valt de volle verdienste daarvan voorzeker aan Prins FREDERIK toe. Zooals de Prins zich in deze woelige tijden heeft getoond, zoo bleef hij ook in latere jaren van vrede; de sprekendste bewijzen daarvoor zouden uit de archieven van het Departement van Oorlog kunnen worden aangevoerd. Dankbaar en waardeerend gewaagt de Prins van Oranje van het aandeel van zijn broeder in den goeden afloop „car sans ses peines pour mettre l'armée sur le pied où je l'ai „trouvée je n'aurais pas pu obtenir les avantages dont nous avons lieu „maintenant de nous réjouir“. ³⁾

In de gelukkige samenstelling van het Hoofdkwartier ligt eene der oorzaken verborgen, die ons het succes in België hebben verzekerd, doch ligt *de* oorzaak verrat, dat de tijdgenooten, en onder hen een vreemd officier met den goedklinkenden naam van v. SCHARNHORST, met de grootste waardeering gewaagden van de operatieve leiding, die ervan uitging, en dat nu nog die leiding, zij moge ons in menig opzicht niet bevredigen, een ruim veld van studie biedt voor hen, die in hoogere legeraanvoering belangstelling toonen. Ik meende dit psychologische element aan eene voorafgaande nadere beschouwing te mogen onder-

1) Zie de samenstelling van het Hoofdkwartier bij WÜPPERMAN, blz. 63.

2) Blz. 59.

3) Zie de particuliere brieven van den Kroonprins aan den Koning, voor het eerst gepubliceerd in het werk van Generaal DEN BEER POORTUGAEL.

werpen, in spijt misschien van de meening van enkelen, die zich nog steeds meer tot het theoretische gebied der „Kriegführung” aangetrokken gevoelen, dan tot het meer psychologische gebied der „Heerführung”. Mijnentwegen neme hun aantal van jaar tot jaar af. Het theoretische deel der oorlogskunst gaat zich toch steeds eenvoudiger aan het oog voordoen, zoodat v. MOLTKE de strategie „kaum eine Wissenschaft” noemde. Doch in die zelfde mate, waarin de strategie als wetenschap in beteekenis terugtrad, zijn de bezwaren van de „Uebertragung auf das praktische Leben” (v. MOLTKE), is dus de beteekenis als kunst veeleer toegenomen. Met deze zich immer meer baanbrekende overtuiging is eene intensievere studie van het persoonlijke, van het psychologische element hand in hand gegaan en heeft de studie der krijgsgeschiedenis haar nadruk verlegt van het gebied der „Krieg-”, naar dat der „Heerführung”. Ik meen dan ook te mogen besluiten met de aanhaling van Generaal VERDY DU VERNOS' woorden, die zich richten tot ons, die den oorlog niet door ervaring kennen: „Da musz immer und immer wieder hervor-„gehoben werden, dasz die Träger Menschen sind, verschieden in den „Anlagen und der Leistungsfähigkeit, verschieden in den Charaktern „mit denen man vor allem anderen, weit mehr als mit Idealen und „Theorieen rechnen musz: Menschen mit ihren guten und schwachen „Seiten, mit ihren Tugenden und mit ihren Fehlern”.¹⁾

Het, door DE CONSTANT ontworpen, operatieplan luidt met eenige afwijking van, te dezen opzichte door Generaal D. B. P.²⁾ gegeven aanduidingen, als volgt:³⁾

„Het leger zal in drie colonnes langs éézelfde operatielijn in de richting van Diest marcheeren met het oogmerk de beide Belgische legers „te scheiden. Hunne hoofdkwartieren zijn te Mechelen — dat van Prins „LEOPOLD — en te Hasselt — dat van Generaal DAINE. Het is de be- „doeling eerst het laatste leger te slaan en zich vervolgens op Leuven „tegen Prins LEOPOLD te wenden. Het reservecorps zal observeeren „langs den weg Eindhoven—Hasselt, Venlo maskeeren en de linker „flank van het leger dekken. Mobiele colonnes, uit de garnizoenen van „Breda en Bergen-op-Zoom getrokken, zullen in de richting van Ant- „werpen voorwaarts gaan, om 's vijands aandacht naar die zijde te „vestigen”.

Zooals vele andere operatieplannen is ook dit niet zonder invloed van derden tot stand gekomen. Generaal WÜPPERMANN⁴⁾ wees reeds op een vermoedelijken invloed van den Hertog van SAXEN-WEIMAR, al kan ook worden aangetoond, dat toen deze „in zijn tent in het kamp bij „Rijen over de kaart gebogen” zat, het plan reeds was vastgesteld. Wat de Generaal aan den Hertog toeschrijft, wijkt ook nog al van den door DE CONSTANT gevolgd weg af, doch heeft ééne bijzonderheid van

1) „Studien über den Krieg. Operationspläne”. 2e Heft, blz. 96.

2) Blz. 133.

3) Men raadplege de bijgevoegde schets.

4) Blz. 44.

grootte beteekenis ermede gemeen. Beide plannen immers stellen de vernietiging der beide Belgische legers, daarna eerst den marsch op Brussel, als doel der operatiën. Het was er echter verre van, dat die logische, eenvoudige gedachtengang algemeen had wortel geschoten. Integendeel, als niet alle aanwijzingen bedriegen, schijnen vele andere voorstellen de neiging te hebben vertoond om den Chef van den Staf den weg der logica te doen verlaten. Generaal CHASSÉ toch drong begin Juni 1831 aan, eene operatie tegen Antwerpen te ondernemen, ¹⁾ en wie kon welhaast beter over het belang daarvan oordeelen dan deze opper-officier. Nog kenschetsender te dezen opzichte luidde eene memorie, door een hoofdofficier van goedklinkenden naam aan den Minister van Oorlog ingediend en door dezen belangrijk genoeg geacht, om aan Prins FREDERIK ter kennisneming door te zenden. In het kort kwam het plan hierop neer. Met 10.000 man zou Antwerpen langs de Schelde worden overrompeld, terwijl het mobiele leger de beweging te land zou ondersteunen. De ontwerper gaat dan voort het leger op de kaart te verdeelen van af Boom achter de Rupel, over Lier, Herenthals, Turnhout op Eindhoven, zich links uitbreidende tot de Zuid-Willemsvaart „couvrant ainsi toute la frontière du Brabant Septentrional „et pouvant au besoin se réunir en deux jours, partout où il le faudrait. „On pourrait aussi se borner à l'occupation seule d'Anvers et laisser l'armée dans ses anciennes positions. Que pourrait entreprendre „encore l'ennemi après ce début!" Ik geloof, dat DE CONSTANT deze memorie „à la MASSENBACH" na kennismaking wel ter griffie zal hebben gedeponeed, zonder er verdere aandacht aan te wijden; doch men zou niettemin geen recht hebben zich erover te verwonderen, als dergelijke dérouteerende raadgevingen, alleen reeds door het fatsoenlijke etiket, dat haar sierde, werkelijk nadeeligen invloed zouden hebben uitgeoefend. Ook de Belgische aanvoerders hebben lang in den waan verkeerd, dat een aanslag op Antwerpen in de bedoeling zou gelegen zijn. Kortom de gedachte aan eene operatie in die richting hing zowat in de atmosfeer, waarin DE CONSTANT werkte, en juist daarom is het door hem ontworpen operatieplan dubbel te bewonderen. Dergelijke voorbeelden staan geenszins op zichzelf. Men leze slechts MOLTKE's opzet en doorvoering van de operatieve gedachte in den jare 1866, om tot de overtuiging te komen, dat het: *Heere, bewaar mij voor mijne vrienden, met mijne vijanden zal ik het zelf wel stellen*, menigmaal over zijne lippen moet zijn gekomen. Gelukkig werkte DE CONSTANT onder betere auspiciën dan v. MOLTKE en was niet omringd door zulke hooggeplaatste personen, die nog maanden lang zich gevoelig zouden toonen, wanneer hun goede raad in den wind geslagen was.

In hoeverre onze Chef van den Staf in 1831 slachtoffer kan zijn geweest van de hinderlijke medewerking van derden, is niet met zekerheid meer te bepalen, doch dat er invloeden op hem moeten gewerkt

¹⁾ Kabinetsarchief D. v. O.

hebben en zeker niet immer ten goede, is tamelijk zeker. Ik meende bij deze bijzonderheid wat langer te mogen stilstaan en erop te wijzen, dat zelfs op het gebied der „voorbereidende strategie” het persoonlijke element krachtig voelbaar kan worden en dat het tot richtige kennis en beoordeeling van de operationele gedachte niet alleen noodig is de plannen zelf, doch evenzeer hunne ontwikkeling te kennen.

Tot voor kort heb ik in DE CONSTANT'S project eene weerspiegeling meenen te zien van JOMINI'S beginselen, die ongetwijfeld aan hem moeten zijn bekend geweest. Niet, dat ik de kennis dier beginselen in den vorm van eene strategische leer noodzakelijk acht om tot een operationele opzet van onzen „Tiendaagschen Veldtocht” te geraken. Beware! „Die Lehren der Strategie gehen wenig über die ersten Vordersätze des gesunden Verstandes hinaus”. (v. MOLTKE.) Doch ik meende altijd in het plan een methodischen doctrinair gedachtengang te lezen, niet zoozeer eene aanpassing, dan wel eene toepassing van JOMINI'S leer, tegenover twee werkeloze tegenstanders. Juist door deze laatste toevoeging meende ik mijne aantijging van eene, te veel methodische overdracht van de leering op de practijk te kunnen staven. Niemand immers kon vooruit bepalen, welke der beide vijandelijke legers het eerste zou moeten worden aangegrepen. Zoodra de tegenpartij zich in beweging stelde, konden wij van uur tot uur met zijn, van ons onafhankelijken wil kennis maken. Geenszins ondenkbaar was het, dat het Scheldeleger ¹⁾ zich door eene snelle concentratie op den binnen-vleugel of wel door eene poging langs de lijn Lier—Aerschot het Maasleger te naderen, tot een grijpbaar object zou hebben gemetamorphoseerd en daardoor eene van die vele kortstondige operationele onverwachtheden zou hebben doen ontstaan, die eene energieke leiding snel zou hebben moeten benutten. Dan ook zou het zeer te bezien zijn, of Diest zou kunnen worden bezet en of het niet noodig zou blijken snel op Aerschot te marcheeren en daar de eerste voeling met het Scheldeleger te verkrijgen. Werd de Demer eerst na ernstig gevecht overschreden, dan zou van een marsch over Leuven, om het leger van DE TIECKEN DE TERHOVE te slaan, immers geen sprake meer zijn geweest. Kortom, de etappen, die DE CONSTANT ons als eene vloeiende lijn schetste, behoeften dit geenszins te zijn en van af Turnhout viel feitelijk van het verdere verloop van zaken niets meer met zekerheid te zeggen. Niet dat daarom Diest, waarvan het groote belang door DE CONSTANT met scherpzinnigheid was herkend, uit het oog behoeft te worden verloren. Geenszins, want al moge het operatieplan ook al niet verder kunnen reiken dan de eerste ernstige aanraking met 's vijands hoofdmacht, de veldheer zelf moet reeds, zonder zijne gedachten in bindende vormen neêr te leggen, verder zien. Doet hij dit niet, dan stelt elke dag hem voor nieuwe verrassingen en de kans om te bezwijken neemt toe, omdat alleen hij kan regeeren, die vooruit weet te zien. Het waren de door Generaal D. B. P.

¹⁾ Zie voor de opstelling der Belgische legers in den aanvang de schets.

gepubliceerde brieven van den Kroonprins aan den Koning, die bij mij de overtuiging brachten, dat bij de concentratie-marschen op Turnhout gedurende den 2^{en} en 3^{en} Augustus in ons Hoofdkwartier niet anders dan logisch en geenszins methodisch is gedacht. Voor de juiste kennis der operatieve gedachte heb ik den brief van den 1sten Augustus hieronder laten volgen met cursiveering van de meest belangrijke passages.

„Je suis arrivé ici (Breda) hier la nuit à minuit et de suite les „ordres ont été expédiés pour le mouvement de demain auquel je „n'ai rien changé. La 1re et 2de division se porteront vers et avant „de Baarle Hertog; la 3ième vers Reusel et CORT-HEYLIGERS ira à Eindhoven, le Quartier Général sera probablement à Baarle, après demain „3 Août nous avancerons avec la 1re et 2de division sur Turnhout et „la 3ième tachera de tourner la ville en se dirigeant d'abord sur Rethy „si Turnhout ne fait pas de résistance et que nous en devenons maître „sans avoir besoin de la troisième division, celle-ci se dirigerait desuite „vers Moll et les deux autres divisions suivraient ce mouvement le „troisième jour, pour nous diriger *avec toutes les 3 divisions* vers „Hasselt pour y attaquer DAINE *s'il nous attend dans cette position*; „nous abandonnons ainsi notre ligne de communication sur Breda „pour prendre celle d' Eindhoven et Bois-le-Duc. *Mais si nous sommes „arrêtés à Turnhout et que l'armée de l'Escaut y vient à notre rencontre „depuis les environs d'Anvers nous tacherons de leur offrir la bataille „dans les plaines aux environs de Turnhout*”. De gecursiveerde gedeelten verwerpen elke gedachte aan eene „konsequente Durchführung „eines im Voraus gefassten, in allen Einzelheiten überlegten und bis an das Ende festgehaltenen ursprünglichen Gedankens”, zooals die slechts aan een leek in de krijgskunst kan worden toegeschreven. (v. MOLTKE.) Zoo mogelijk nog duidelijker is de Prins, als hij kort vóór het opbreken tot den concentrischen aanval op Turnhout, aan den Koning schrijft: „Dieu veuille que je puisse Vous annoncer demain „que Turnhout est à nous; *après sa prise je me déciderois de suite „selon les circonstances quand à la direction que je donnerois à l'armée soit contre l'armée de l'Escaut ou contre celle de la Meuse.*”

Is het de Prins zelf, die het operatieplan van den weg door de methode aangegeven, in de banen der logica heeft gestuurd? Heeft ook DE CONSTANT van huis uit zoo gedacht? Voor de beoordeeling van 's Prinsen gaven als veldheer is het ongetwijfeld zeer te betreuren, dat het antwoord op deze vragen vermoedelijk nimmer zal kunnen worden gegeven. De volle beheersching der operatieve gedachte, die ons bij het lezen zijner eenvoudige uiteenzettingen aan den Koning zoozeer opvalt, toont echter overtuigend, dat de Prins de Opperbevelhebber was in den vollen zin van het woord.

Hoe Turnhout nu op den 3^{en} Augustus in onze handen viel, is vele keeren beschreven, zoo onbelangrijk het gevecht ook was. Zooals te verwachten was, deed de Prins het Scheldeleger na aankomst gade-

slaan — officierspatrouille VAN VOORST TOT VOORST — om na voldoende zekerheid te hebben verkregen „dat eene vereeniging van Schelde- en „Maasleger aanvankelijk wel in het plan des vijands had gelegen, maar „dat hij daar blijkbaar op het oogenblik niet aan dacht” . . . „met gerustheid België verder in te trekken en zich weldra te wenden tegen het „Maasleger.” Aldus uit zich Generaal D. B. P. ¹⁾ in navolging van Generaal WÜPPERMANN over den uitslag der verkenningen, van uit Turnhout ondernomen. Toch is die veelgeprezen gerustheid van ons Hoofdkwartier, naar mij voorkomt, meer schijn dan werkelijkheid geweest. Zeer waarschijnlijk heeft men den commandant van het Scheldeleger toegeschreven of voorwaarts rukken, of achterwaarts verbinding zoeken met het Maasleger, doch dat ook thans weder het geval zou intreden, zooals CLAUSEWITZ later leerde in den oorlog regel te zijn, waarop men vermoedelijk minder gerekend had, n.l. dat DE TIECKEN DE TERHOVE achter Westmalle bleef staan, gaf verre van gerustheid. Het frappante bewijs daarvan leveren de bevelen voor den 4^{en} Augustus, ingevolge welke de 1ste divisie te Turnhout zou worden achtergelaten, en zulks in spijt van de door DE CONSTANT, in het operatieplan, en de door den Prins nog op 1 Augustus geuite voornemens „de nous diriger avec toutes „les trois divisions vers Hasselt pour y attaquer DAINE”. Het werkeloos blijven hangen van het Scheldeleger tegenover Turnhout was voldoende, om gedurende den 4^{en} Augustus den rechtervleugel van het marschfront een dagmarsch diep te „staffeln” en daardoor het slaan van DAINE’s leger met de geheele vereenigde macht, zooals het steeds was bedoeld geworden, bij een eenigszins snel verloop der operatiën, uit te sluiten. Voorzeker verdient het onze bijzondere aandacht, hoe ook hier weder het bewijs wordt geleverd, dat bij offensieve operatiën het handelen, zelfs, zooals hier, het *niet* handelen van den zwakkeren tegenstander op den offensieven stoot eene verlamme werking kan uitoefenen, waarvan een brutale, ondernemende verdediger met vrucht zou kunnen partijtrekken.

Voorzeker de 2^e en 3^e divisie, te zamen ruim 17.000 hoofden en daarbij nog versterkt door 5000 schutters van de reservedivisie en ongeveer 3000 ruiters van TRIP’s cavaleriedivisie, verzekerden de overwinning op DAINE’s 14.000 man sterke leger. Doch het was de verpletterende overmacht, die meer dan de overwinning, die de vernietiging zou kunnen bezorgen. Vooral in onzen tijd van verhoogde vuuruitwerking kan het hooghouden der gedachte, dat tot de laatste man toe op het slagveld zal moeten verschijnen, niet genoeg in vleesch en bloed der aanvoerders van elke klasse overgaan. VERDY, die het zeldzame voorrecht heeft gehad, MOLTKE te velde ter zijde te staan verhaalt juist in dit opzicht eene merkwaardige zelfcritiek van den grooten denker. Het was gedurende den tocht van het slagveld van den 18^{en} Augustus 1870 naar Pont à Mousson, daags daarna, dat v. MOLTKE, op

¹⁾ Blz. 341.

eenmaal het stilzwijgen verbrekende, zeide: „Ich habe wiederum ge-
„lernt, dasz man in der Schlacht nie stark genug sein kann”. Zou
hij daarbij niet gedacht hebben aan het geheele derde Leger, dat bij
Metz had ontbroken?

Den 5^{en} Augustus ¹⁾ werd de marsch naar de Demer, die reeds den
4^{en} was begonnen, voortgezet. Turnhout werd verlaten, want ook het
Belgische Scheldeleger was voor het front der 1ste divisie verdwenen
en zou op Lier zijn teruggegaan. De rechtervleugel van het marsch-
front bleef ook dezen dag één dagmarsch diep „gestaffelt”. Men mar-
cheerde in volkomen onzekerheid omtrent den vijand naar de Demer.
„Ook kan men van denzelfen geen andere berichten inwinnen, dan dat
„dezelve naar de kanten van Lier en Antwerpen was getrokken”, had
de hertog van SAXEN-WEIMAR daags te voren gemeld. Niettemin waren
de 2^e en 3^e divisie den nacht over achter eene terreinafscheiding blij-
ven liggen, door een benauwend voorpostenkringetje gedekt en zonder
zichzelf voldoende van de bruggen te verzekeren, die haar den 5^{en}
een snel voorwaarts komen moesten waarborgen. Kortom men had
geen enkel gegeven omtrent den vijand. Het dagboek van de 2^e divisie
laat hieromtrent geenerlei twijfel. Zij „ging op marsch zonder stellige
„berichten van den vijand en niet wetende of hij al of niet Diest zou
„verdedigen”. De Hertog liet dan ook om begrijpelijke redenen zijne
bagage voorshands op den rechteroever der Groote Nethe achter, doch
marcheerde vreemd genoeg met „de lanciers achter de avantgarde”.
Als men nu dit alles verneemt, hoe moet men dan verklaren, dat
bevelen, die in den loop van den 4^{en} Augustus zijn uitgegaan, voor
den 6^{en} Augustus een rustdag bepalen en dat in den avond van dien
4^{en} de Prins aan den Koning schrijft: „mais le 7 je compte pousser
„en avant vers St. Trond”? Niettemin sluit de Prins in zijn laatste
schrijven de mogelijkheid eener vereeniging der beide Belgische legers
niet uit: „et même si elles se réunissaient, notre armée serait encore
„la plus forte en nombre”. Andere brieven, waarvoor de tijd tot publi-
catie nog niet gekomen is ²⁾, doen zien, dat men onzerzijds rekening
hield met een mogelijken afmarsch van DAINE op Leuven. Even merk-
waardig, als de meerdere dagen vooruit gedisponeerde rustdag, is
welhaast, dat Generaal DIBBETS te Maastricht en de Kolonel DE LA
SARRAZ te Aken met het gedachte verloop van de voorgenomen bewe-
ging werden bekend gemaakt, zoodat de laatste er op rekende, dat de
Prins den 7^{en} Augustus te St. Trond zou zijn. Houdt men dan in het
oog, dat men DAINE's leger met eene benijdenswaardige kalmte onge-
moeid liet door onze vrij talrijke cavalerie, terwijl de zoo hoog noodige
opheldering tegen den weg Hasselt—St. Trond—Tirlemont geheel achter-

¹⁾ Men raadplege bij deze beschouwingen de schets, aanduidende de op-
stelling onzer troepen in den avond van den 4^{en} Augustus.

²⁾ Het is eene verkeerde meening, dat het laatste woord over de geschie-
denis der jaren 1830 en '31 zou gesproken zijn.

wege bleef, dan kan men zich moeilijk verhelen, dat in de operatieve leiding van af den 4^{en} Augustus iets schuilt, waarvan de verklaring feitelijk niet kan gegeven worden. De gedachte aan een uiterst methodisch voorwaarts schrijden, die door de nieuw gepubliceerde bescheiden nagenoeg verdrongen was, dringt zich weder met kracht op den voorgrond en gedurende het geheele verloop der verdere operatie van Hasselt, ook na het overschrijden van de Demer, vestigt zich de indruk, dat niet alleen door DAINE'S apathie, doch evenzeer door de handelingen van ons Hoofdkwartier, de bewuste operatie zich is gaan voordoen als eene zorgvuldig voorbereide „mise en scène”.

Generaal D. B. P. is over deze momenten in de legerleiding tot het oogenblik, dat de Demerovergang bij Diest in onze handen viel, wel wat heengegleden. ¹⁾ „Den 6^{en} Augustus was het voor beide Divisiën rustdag”, zegt de Generaal, „tout court”, zonder zich in verdere beschouwingen te begeven. Toch zou het zeer onbillijk zijn, als hier niet met groote waardeering de lezing zou worden aanbevolen van de zeer belangrijke beschouwingen over: „Kleine marschen en groote omzichtigheid bij het Nederlandsche leger”. ²⁾ Met klem had de S. in den aanhef bij de vermelding van het operatieplan spoed en nog eens spoed als „Leitmotiv” bij de uitvoering geëischt, daarmede er dus feitelijk de aandacht op vestigende, hoe hier wederom een dier gevallen zich voordeed, waarbij meer met de beenen, dan door de bajonetten wordt gewonnen. Al is de door den Generaal als gemiddelde genoemde marschlengthe ook wel wat al te klein aangenomen, toch moet telkens weder erkend worden, dat de marschen van 2—6 Augustus zeer klein zijn geweest. De afstand van het kamp van Rijen tot Diest, ruim 70 KM., werd door de 2e divisie in etappen van 15, 16, 18 en 24 KM. doorloopen. Houdt men rekening met de eigenaardige beteekenis van den eersten dag, die à l'instar van NAPOLEON'S concentratie bij Beaumont op den 14^{en} Augustus 1815, feitelijk meer eene verrassende samentrekking achter de grenzen bedoelde en die dus uit den aard der zaak kort moest uitvallen; houdt men in het oog voorts, dat Turnhout niet dan na tamelijk langdradig gevecht werd bezet en dat daar een moment van operatieve onzekerheid intrad, hetgeen immer tot grootere of kleinere marschvertraging leidt; dat voorts het gemiddelde van 13 à 15 KM. per marschdag, door Generaal D. B. P. genoemd, niet onbelangrijk is overschreden geworden; dan toch zijn de marschen klein en vallen S.'s beschouwingen over de oorzaken der kleine verrichtingen ter dege in het gewicht. KNOOP'S beweren, dat de minder geoefende schutterij hiervan voor een groot deel oorzaak zou zijn, aanvaardt de Generaal slechts ten halve. Immers zij was reeds 6 à 8 maanden geoefend met pak en zak te marcheeren. Met zekere ontmoediging wordt dan ook de vraag gesteld, wat bij KNOOP'S meening wel wat zou worden van

¹⁾ Blz. 177.

²⁾ Blz. 328.

onze tegenwoordige infanterie „waarvan de meest getrainden — die der „lichting, welke voor het eerst onder „de wapens is — als maximum 8½ maand oefening kunnen hebben”. Ik heb deze vraag, op welke beantwoording de Generaal niet ingaat, reeds vroeger onder de oogen gezien en op eene voortdurende bestudeering van het bepakkingsvraagstuk aangedrongen. Zeer onbillijk zou ik het voorzeker achten om den korten oefeningstijd langs dezen weg te willen bestrijden. Van eene training in vreedstijd, waarvan nog in oorlogstijd de vruchten geplukt zouden kunnen worden, kan immers geen sprake meer zijn. ¹⁾ Dringend en dringend is echter de noodzaak, om van af den eersten dag, dat de gemobiliseerde troepen de concentratierayons hebben bereikt met die training aan te vangen. Als de rayons der divisien niet noodeloos op elkaar worden geschoven, als de legerverplegingsorganen al dadelijk de zoo noodzakelijke elasticiteit zullen blijken te bezitten, om de troepencommandanten van af den eersten dag hun onmisbaren steun te verleen, als de herhaling der detailoefeningen zooveel mogelijk tot de gevechtsexercitiën wordt beperkt, dan zal het mogelijk zijn om in enkele dagen het hoogere en lagere verband in de troepen te versterken en de marschvaardigheid tot een hoog peil op te voeren. Doch ook dan nog zal de legerleiding tijdens de ingetreden operatiën veelal het medegevoel voor de vermoeienissen van den soldaat moeten kunnen onderdrukken en inspanningen vragen, die de tusschen den soldaat levende troepencommandanten veelal voor onmogelijk zullen houden. Men kan zich niet van den indruk vrijmaken, dat hierin onze legerleiding in den Tiendaagschen Veldtocht wel wat is te kort geschoten. Daarbij werkte de methodische uitvoering van het operatieplan nog eene groote mate van voorzichtigheid in de hand, die de Generaal D. B. P. in het genoemde onderdeel van zijn werk zoo duidelijk in het licht heeft gesteld.

„Die in den oorlog aarzelend optreedt, loopt de meeste kans, dat „hem eene gunstige gelegenheid ontgaat om een goeden slag te slaan. „Oorlog wil actie: een voortdurend denken om den vijand, nu hier

¹⁾ De herinnering aan zware marschvermoeienissen, in vreedstijd doorstaan, kan niettemin een grooten moreelen steun geven aan den soldaat te velde. Ik zou dan ook niet gaarne misverstaan worden, de training als nutteloos te beschouwen, en gaarne wil ik hier een eeresalut brengen aan onze Belgische naburen, die ons in dit opzicht niet onbelangrijk vooruit zijn. In spijt van het gelamenteer der oppositiepers vraagt men daar tijdens de manoeuvres „Marschleistungen”, die aan den troep zware beproevingen opleggen. Zoo zou het 9e Linierregiment dit jaar op de marschen van Arlon tot de Amblève, alleen tusschen Bastogne en Houffalize 200 achterblijvers hebben gehad. Kenmerkend was het verschil met het 12e Regiment, dat het eigenlijke manoeuvreterrein zonder één enkelen achterblijver bereikte. Het regiment was te recht trotsch op de wijze, waarop het bij groote hitte zich had getoond. Het Belgische legerbestuur schijnt echter op een deel der pers te kunnen rekenen, al hamert het oppositiegedeelte er ook nog zoo hard op los „pour embêter le gouvernement”.

„dan daar aan te vallen en nergens rust te gunnen; snelheid van be-
„weging, doortastendheid en durf.”

Eene volgende maal over de operatie aan de overzijde van de Demer
op Hasselt.

(Wordt vervolgd.)

Beschouwingen en vraagpunten betreffende het gebruik der snelvuur-veldartillerie naar aanleiding van het Ontwerp-Reglement der Bereden- Artillerie 1906.

Het in het jaar 1905 aan de korpsen der Bereden-Artillerie verstrekte, en in 1906 eenigszins gewijzigde, reglement moet als een ontwerp worden beschouwd. Te recht zeker, werd bij het uitgeven daarvan bepaald, dat het geruimen tijd en bij alle korpsen, ook bij de nieuw op te richten, zou worden beproefd, alvorens tot het definitief invoeren daarvan, dan wel tot het aanbrengen van meer of minder ingrijpende wijzigingen zou worden overgegaan

Eens echter zal dienaangaande moeten worden beslist, en hoezeer het Ontwerp, dat, gelijk gewenscht was, op eene geheel nieuwe leest werd geschoeid, gewis als een verdienstelijken arbeid gelden mag, het zou wel wonder wezen, indien, al stond ook het op meer ervaring gegronde Fransche reglement tot raadpleging ter beschikking, dadelijk en in alle opzichten de beginselen, die voor het gebruik der Nederlandsche snelvuur-veldartillerie als de meest doelmatige moeten gelden, waren gevonden en te boek gesteld.

Twijfel dienaangaande is niet uitgesloten. Hoe meer en hoe veelzijdiger dus de gegeven voorschriften doordacht, en aan hetgeen te velde van onze artillerie gevorderd zal kunnen worden, getoetst worden, des te grooter is de kans, dat eenmaal een in alle opzichten bevredigend reglement verkregen worden zal. Als eene poging om bij dien arbeid, wat betreft de meest belangrijke beginselen, eene handleiding te leveren, moet het te boek stellen der onderstaande denkbeelden worden beschouwd.

I. *Directe of indirecte richting.*

Het oude beginsel, dat uitwerking boven dekking dient te staan, heeft door de invoering van het snelvuurgeschut zeker niets van zijne kracht verloren. Dekking echter zal vaak gewenscht, en soms onmisbaar zijn, om uitwerking te kunnen verkrijgen.

Maar bij het hierop gegronde streven naar gedekt optreden moet toch ook weder niet te ver worden gegaan; vooral zij men voorzichtig

met zoogenaamde lessen uit den Russisch-Japanschen oorlog. De artillerie tóch, van geene der daarin optredende partijen was van schilden voorzien, en juist deze laatste veranderen de toestanden in hooge mate. Intusschen zal onpartijdige beschouwing wel steeds tot de conclusie leiden, dat beide richtmethoden te velde toepassing zullen vinden; beide moeten daarom in vreedetijd beoefend worden; beide willen wij ook hier nader beschouwen.

Bij de voordeelen, die de indirecte richting biedt, behoeft niet lang te worden stilgestaan. Zij vergunt gedekte opstelling, die de eigen artillerie voor die van den vijand volkomen onzichtbaar, en daardoor weinig kwetsbaar maken kan. De vijand toch, zal kunnen strooien, maar tegen granaatkartetskogels beschermen de schilden, en strooien met granaten zal niet tot de gewilde uitkomsten leiden. De vraag is echter: Zal de indirecte richting, gesteld, dat in het terrein de benodigde dekking gevonden wordt, altijd mogelijk wezen? Zal, waar van de artillerie, die nog niet in batterij staat, vlug optreden verlangd wordt, de voor de voorbereiding der indirecte richting benodigde tijd steeds beschikbaar zijn. Ik kom bij het beschouwen van het tactisch gebruik van het geschut op deze vraag terug, en wil voor het oogenblik onderstellen, dat de omstandigheden zoo gunstig mogelijk zijn. Aangenomen wordt dus, dat de artillerie in bewakingstelling gedekt, en met voorbereide richting, staat opgesteld. Wat zal dan van haar in hoofdzaak gevorderd kunnen worden?

Onder meer, snel grenzen zoeken en schieten op in het terrein zich vertoonende en bewegende doelen, die, onder vuur genomen, zich haasten zullen om daaraan te ontkomen; de verlangde uitwerking zal dus vaak in zeer korten tijd verkregen moeten worden. Steeds aldus te kunnen handelen is voor den aanvaller, maar in hoogere mate nog voor den verdediger, een bepaalde eisch.

Zal nu bij indirecte richting dit vuur steeds gelukken; zal het daarbij mogelijk zijn op die zich vlug bewegende, wellicht korten tijd zichtbare doelen te vuren, d. i. de zijdelingsche richting te regelen, grenzen te zoeken, met voldoende nauwkeurigheid om uitwerking te verzekeren, en dan een uitwerkingsvuur af te geven; verder zoo noodig weder snel van doel te veranderen.

Volgens het gestelde op blz. 84 van het reglement bestaat *geen zekerheid* bij indirecte richting uitwerking te verkrijgen tegen zich snel bewegende doelen. Ons komt het voor, dat deze omschrijving voor vele omstandigheden nog te gunstig is; maar voorts, de vraag moet gesteld worden, of de kans op uitwerking niet zoo hoog mogelijk dient te worden opgevoerd? Noot (1) op blz. 87 zegt wel, dat splitsing der artillerie in een direct en een indirect richtend gedeelte regel moet zijn, ten einde ook afdeelingen, als de bovenbedoelde, steeds onder vuur te kunnen nemen, maar weer is het de vraag, of aan dit beginsel altijd gevolg gegeven zal kunnen worden? Kleine eenheden toch zouden dan als regel van den aanvang af uiteengerukt zijn; terwijl voorts door het in

toepassing brengen van dit beginsel vaak een gedeelte van het geschut tijdelijk werkeloos zou blijven, ook dan als tegen eenig doel optreden met volle kracht gewenscht zou zijn.

Juister komt ons daarom het gestelde in de laatste alinea op blz. 96 voor: „Om tegen zich snel bewegende en kort zichtbare doelen met zekerheid een werkzaam vuur te kunnen afgeven, is het noodig dat deze doelen van af de standplaatsen der vuurmonden te zien zijn, hetzij door den opzet, hetzij rechtopstaande bij den staart”. Aangezien echter zelden met zekerheid zal kunnen worden aangegeven, dat in den loop van den strijd dit vuur tegen zich snel bewegende doelen geen hoofdzaak worden zal, zal, naar het ons voorkomt, met de mogelijkheid, om direct te kunnen richten, in het meerendeel der te velde voorkomende gevallen rekening gehouden moeten worden.

Het reglement beoogt trouwens het zelfde en zegt, waar het afslaan van den hoofdaanval beschouwd wordt, dat de verdedigende artillerie meestal genoodzaakt zijn zal met directe richting mede te werken, voorts, dat de hiertoe noodige stellingverandering, die gedekt moet geschieden, dient te zijn voorbereid. Die voorbereiding nu zal wellicht kunnen plaats vinden, maar, waar geen zekerheid bestaat, dat de afmarsch naar en de opmarsch in de nieuwe stelling gedekt kunnen geschieden, schijnt de kans, dat aldaar het vuur behoorlijk geopend zal worden, ons te gering om in dit hoofdmoment van den strijd het op eene stellingverandering te laten aankomen. Met nadruk moge daarom nog eens gewezen worden op de laatste zinsnede van blz. 93: „Waar gedekte stellingverandering door den aard van het terrein niet verzekerd is, moet het grootste deel der artillerie van het eerste oogenblik af aan met directe richting gereed staan”.

Op nog eene andere aangelegenheid dient zeker bij het beschouwen der indirecte richting gelet te worden. In de moeilijke, de aangrijpende oogenblikken van spanning, die tijdens het gevecht zullen voorkomen, zal het noodzakelijk wezen, dat de batterij is en blijft een werktuig in de hand van haren commandant, die dit onder alle omstandigheden moet beheerschen, den richtigen gang van zaken moet verzekeren, die voorts aarzeling onderdrukt en verwarring voorkomt.

Moet nu, ten einde te kunnen waarnemen, de batterijcommandant zich van de op grooten afstand van de dekking staande stukken verwijderen, dan zal gewis aan bovenstaande voorwaarde moeilijk kunnen worden voldaan. Voorts valt te betwijfelen, of onder de omstandigheden op het gevechtveld bevelen en aanwijzingen van den op grooten afstand van de batterij opgestelden commandant juist zullen worden overgebracht; of zekerheid bestaan zal, dat in de wellicht weinige, beschikbare oogenblikken gehandeld zal worden gelijk door hem gewild en bevolen wordt. En vergissing en verwarring kunnen onder die omstandigheden noodlottig zijn.

Van groot belang is het daarom bij het beschouwen dezer aangelegenheid wel in het oog te houden het verschil in toestanden bij onze vredesoefeningen en die, welke op het gevechtveld zullen voorkomen.

Wat bij de eerste mogelijk blijken zal, mag onder de omstandigheden en indrukken van een werkelijken strijd geenszins verzekerd worden geacht. Men vergelijkte slechts den gang van zaken op ons schietterrein bij Oldebroek, waar de batterijcommandant, ongestoord door bijkomende invloeden, het vuur zijner batterij regelen en leiden kan, met dien op een gevechtveld, waar meerdere, in elkander's nabijheid opgestelde batterijen vuren, en geschut- en geweervuur vaak een waren donder zullen veroorzaken, waar voorts meer of minder nabij 's vijands projectielen springen, en, al mag het niet voorkomen, soms op ontvangen en nauwelijks in uitvoering zijnde bevelen, andere bevelen zullen volgen.

In de militaire pers werd en wordt op het hier behandelde onderwerp meermalen gewezen. Als lezing en overdenking ten zeerste waard, verwijs ik, onder meer, in het bijzonder naar een artikel van den commandant ESTIENNE in de *Revue d'Artillerie*, Novembre 1904; voorts naar meerdere opstellen in het *Militär Wochenblatt* der laatste jaren. Uit een dezer laatste teeken ik nog aan: „Ziele in Bewegung in Brennzünder-Feuer indirect zu beschiessen ist eine Aufgabe, welche kaum von Schiesskünstlern erfolgreich gelöst werden kann, geschweige von den Durchschnittsbatterieführern mobilisirter Batterien”.

Die zinsnede leidt nog tot de volgende opmerkingen. Hoe ook de door de Oefeningsbatterij bewezen diensten verdienen erkend te worden, ééne zaak mag daarbij niet uit het oog worden verloren. Ik bedoel het gevaar, dat wij op haar te zeer ons blind zullen staren, dat wij, wat door die batterij, en wel onder omstandigheden, die in alle opzichten buitengewoon gunstig geacht moeten worden, werd verricht, ook voor elke andere vredesbatterij, bij niet uitgekozen personeel dus en bij aanzienlijk mindere oefening, bereikbaar zullen achten; en die vredesbatterij zal toch in geoefendheid en bruikbaarheid zeker weder staan boven de batterijen, gelijk deze gemiddeld bij eene mobilisatie te velde zullen gaan.

Maar bovenal dient met nadruk gewezen te worden op het feit, dat de batterij als werktuig bruikbaar dient te blijven, naar de geleerde grondslagen, die op het reglement berusten, moet kunnen blijven werken. ook nog dan als de aangewezen leiders, de beste elementen, te velde voor een grooter of kleiner deel komen te ontvallen. Dat dit in den loop van een veldtocht geschieden zal, moet zóó waarschijnlijk worden geacht, dat daarmede reeds bij het vaststellen van de wijze van optreden te velde rekening gehouden zal moeten worden. Noodzakelijk komt het vooral ook daarom voor, aan dit optreden in alle opzichten een eenvoudig karakter te geven, alle te verrichten handelingen eenvoudig te doen zijn; onder de omstandigheden en indrukken van den strijd toch, zal ook dit eenvoudige veelal reeds moeilijk uitvoerbaar worden. Maar al te zeer bestaat de neiging dit bij langdurigen vreedestijd te vergeten; de eerste werkelijke strijd echter zou doen zien, dat VON CLAUSEWITZ' uitspraak ook voor het hedendaagsch gevecht van hare waarde niets verloren heeft.

Ik wees er boven op, dat aan de uitkomsten, verkregen in den Russisch-Japanschen oorlog, voor eene beslissing in zake het toepassen der

indirecte richting geen te groote waarde zal moeten worden toegekend. Bekend is het, dat vooral in de latere perioden dier worsteling naar volkomen gedekte stellingen werd gestreefd; bekend ook, dat als gevolg daarvan de uitkomsten dikwijls uiterst gering waren, terwijl groote massa's munitie vrijwel werden verspild. Dit gedekte optreden was echter onvermijdelijk, waar de stukken niet van schilden waren voorzien. Artillerie toch, zonder schilden, die zichtbaar is opgesteld, of zelfs wanneer zij, hoewel onzichtbaar voor den vijand, onder diens strooivuur genomen kan worden, wordt door snelvuurgeschut in korten tijd buiten gevecht gesteld. Schilden echter veranderen dien toestand in hooge mate. Waar deze aanwezig zijn, denk ik mij de te volgen handelwijze dan ook bij voorkeur in den geest als in de 4^e alinea op blz. 107 van het Reglement is aangegeven, en wel:

Stelling nemen achter de dekking, doch zoo ver daarachter, dat met verlengde opzetstang direct richten over de kruin nog mogelijk is, terwijl de stukken geheel of nagenoeg geheel onzichtbaar blijven. Niet altijd zal dit wellicht gelukken, een enkel stuk zal vaak meer of minder zichtbaar zijn; voorts zal de vlam der schoten de stelling verraden. De vijand zal dan strooien met granaatkartetsen, maar tegen dit vuur dekken de schilden, terwijl granaatvuur volle treffers vereischen zou, die onder deze omstandigheden moeilijk te verkrijgen zullen zijn. ¹⁾ Kan daarbij voor de aldus in te nemen stelling een donkere achtergrond gevonden worden, zoo moet van deze voordeelige omstandigheid worden gebruik gemaakt.

Moge zij ook niet gelden voor alle voorkomende gevallen, over het algemeen deel ik de uitspraak, gedaan in het M. W. blatt 1906, blz. 51, „Will eine Feldartillerie wirken so darf sie nich weit hinter Höhen stehen, sondern muss die Gefahr mit Teilen gesehen zu werden nicht scheuen“. Meer gezag echter zal wellicht worden toegekend aan de meening neergelegd in von LÖBEL's jongste Jahresberichte (uitgave 1906). Hier luidt de conclusie: „Das indirecte Feuer muss durch die Nothwendigkeit bedingt sein“. En elders „Stellungen bei denen die Geschütze von der Deckung so weit entfernt stehen dass der Batterieführer sich, wenn er selbst beobachten will, so weit ab von der Batterie aufhalten muss, dass er das Feuer nicht mehr mit der Stimme leiten kann, sind für die gefechtsmässige Verwendung der Artillerie und für die Entfaltung grosser Wirkung stets nachtheilig“. Duidelijk doet de schrijver voorts uitkomen, dat het beginsel, vastgelegd in punt 289 van het Duitsche reglement 1899: „Das directe Feuer bildet die Regel“, ondanks alle wijzigingen in het materieel, geheel van kracht behoort te blijven.

¹⁾ Zie hiervoor o.m. M. W. bl. 1906, No. 48. Men make verder, aannemende, dat de zijdelingsche richting juist is, eene berekening van de trefkans, als het gemiddeld trefpunt in het midden van het doel, in den voet of 25 M. daarvoor gelegen is; daarbij de oorlogsspreiding = $2 \times LS_{50}$ nemende.

Aangezien echter ervaring steeds boven alle theoretische beschouwing zal staan, zij ten slotte in herinnering gebracht, wat aangaande de indirecte richting geschreven werd van het gevechtsterrein in Mandschoerije door den bekenden C. v. B. K. (Militär Wochenblatt 1905, No. 66.) „Damit die Artillerie ihre „Rafales“ ordentlich anbringen kann, muss sie sich mehr als bisher von der Deckung durch's Gelände freimachen; wer seine Geschütze ängstlich hinter den Kamm der Höhe zurückzieht, kommt bei der Nothwendigkeit beim Wirkungsfeuer mit Sekunden zu rechnen mit seinen „Rafales“ zu spät; um so mehr als diese nicht selten ein Wenden, Vorbringen oder gar Frontveränderungen bedingen werden.“

Intusschen worde uit het bovenstaande niet afgeleid, dat elke indirecte richting in beginsel door mij zou worden afgekeurd. Integendeel, waar de omstandigheden zullen toelaten het vuur kalm voor te bereiden, waar tegen een bepaald vast doel in stelling gekomen wordt, en voldoende verband tusschen den batterijcommandant en de batterij kan blijven bestaan; waar voorts eene directe bedreiging van de stelling niet te vreezen is, of wel andere krachten beschikbaar zijn, om zoo noodig tegen deze op te treden, daar zullen de voordeelen van de indirecte richting zeker gaarne worden aanvaard. Voor alle gevallen echter, waarin het noodig kan zijn de uitwerking in korten tijd tegen verrassend optredende doelen te verkrijgen, deel ik de meening van C. v. B. K., en acht ik zoowel voor de richters als voor den leider van het vuur de mogelijkheid om het doel te kunnen zien onmisbaar. Ook hier ware weder te wijzen op het gevaar, om uit de uitkomsten verkregen in de Legerplaats conclusiën te trekken. Het verrassend optreden toch, van de doelen aldaar levert voor den door de jaarlijks zich herhalende oefeningen, met het terrein bekenden batterijcommandant meestal weinig verrassing op.

Hoezeer uit het bovenstaande gebleken zal zijn, dat naar mijne meening bij het optreden te velde, en dus ook bij de oefeningen ouzer veldartillerie, het indirect richten niet te zeer op den voorgrond moet worden gesteld, erken ik, dat beide methoden te velde toepassing zullen vinden, en beide dus moeten beoefend worden. Op beide zal de aandacht van den Artilleriecommandant steeds gevestigd moeten zijn, en het komt mij voor, dat het in de toekomst voor een afdeulings- of batterijcommandant, waar hij in afwachtingstelling of marschcolonne eene schietopdracht ontvangt, eene even moeilijke, als belangrijke taak zijn zal, te beslissen of de van de artillerie verlangde werking door toepassing van indirecte richting verkregen zal kunnen worden, dan wel of door de omstandigheden direct richten kan worden geeischt; of dus eene volkomen gedekte stelling, dan wel eene stelling met betrekkelijke dekking ingenomen zal moeten worden.

Daar echter op het beoogde optreden van de artillerie ook de algemeene tactische toestand op het gevechtsveld zeker van invloed zijn zal, zal het vaak gewenscht wezen, dat de Artilleriecommandant, die,

bij den Algemeenen Bevelhebber zijnde, dien toestand beter kent, reeds bij het geven van bevelen voor het in stelling komen, aangeeft of de toestand indirect schieten toelaat. Bindend echter moeten, waar hij vaak met de bijzonderheden van het terrein te weinig bekend zal wezen, naar mijne meening, diens aanwijzingen niet zijn. De beslissing ter zake behoort bij den Commandant te berusten, die de opdracht zal hebben uit te voeren.

II. *Vuurleiding en vuursoorten.*

Het snelle vuren, waartoe het kanon van 7 cM. in staat stelt, heeft ten gevolge, dat met eene batterij in korten tijd een groot aantal schoten kan worden afgegeven, maar ook, dat aan het enkele stuk, wanneer dit gunstig is opgesteld en ruim van munitie voorzien is, eene veel grootere beteekenis dan tot nu het geval was, moet worden toegekend. Vooral deze laatste omstandigheid zal, naar het mij voorkomt, blijken te velde van waarde te zijn. Wel moet zeker ook de mogelijkheid, om met eene batterij in korten tijd eenig doel met vuur te kunnen overstelpen, worden op prijs gesteld, maar hiertegenover staat het gevaar, dat te spoedig en te veelvuldig tot die handeling zal worden overgegaan, waarvan een ongerechtvaardigd groot munitieverbruik het gevolg zou zijn. Vooral tegen dit misbruik dient te worden gewaakt, en dit minder omdat, waar in de afdeeling 248 schoten per stuk beschikbaar zijn, te velde over het geheel genomen spoedig gebrek aan munitie zou ontstaan, dan wel met het oog op de groote moeilijkheid om bij de in batterij en onder het bereik van vijandelijk artillerievuur staande stukken munitie aan te voeren.

Wordt dan ook de juistheid van het in het reglement neergelegde beginsel, dat ruim gebruik van munitie gewettigd is, waar door het vuur een groot tactisch voordeel kan worden behaald, erkend, daarnaast ware gaarne de bepaling aangetroffen, dat in het algemeen spaarzaamheid zal moeten worden betracht.

Dat in de toekomst naar het voorbeeld van het Fransche reglement de artillerie de van haar verlangde werking veelal door rafales, die ik vuurstooten zou willen noemen, zal trachten te verkrijgen, wordt vrij algemeen aangenomen, en valt te verklaren uit de neiging en de noodzaak om tegen den zich gedekt door het terrein bewegenden vijand op gunstige oogenblikken in korten tijd uitwerking te verkrijgen. Maar niet onopgemerkt mag blijven, dat aan die handelwijze nadeelen verbonden zijn. De vijand toch, kent haar, en zal op zijne hoede zijn. Zoodra het snelvuur begint, werpt de infanterie zich neer in het terrein, benut elke dekking; elke oneffenheid, elk aardhoopje helpt, en zij zal wachten tot de stoot is afgelopen. Het meerendeel der granaatkartetskogels ging dan door deze handelwijze heen over den ter neer liggenden vijand, die dadelijk na afloop van den vuurstoot de beweging hervat.

De artillerie, die deze infanterie moet tegenhouden, zal dus telkens en telkens weer tot het afgeven van snelvuur bereid moeten zijn; de te volgen handelwijze kost veel munitie, en reeds hierom zal men met de vooruitgaande vuren, hetzij deze met of zonder spreiden of breed spreiden worden afgegeven, spaarzaam moeten zijn.

Maar tegen deze vuurwijzen bestaan meer bedenkingen. Al zal het vooruitgaand vuur tegen een naderend doel worden aangevangen met eene opzethoogte voor 50 tot 200 M. minder dan die van de laag, welke — en + schoten opleverde, zoo is, waar de snelheid, waarmee het doel zich beweegt, niet bekend zal zijn, de kans geenszins uitgesloten, dat bij de het eerst te bezigen opzethoogte a de gemiddelde baan zóó loopt, dat reeds + schoten verkregen worden, de daarop volgende series met opzethoogten $a + 100$ en $a + 200$ zullen dan, tenzij tegen zeer diepe, te velde weinig voorkomende doelen, geen uitwerking hebben.

Die vuurstoot zal den vijand niet tegenhouden, deze blijft naderen en de omstandigheden zijn niet veranderd; moet nu opnieuw een vooruitgaand vuur, wellicht met spreiden, worden afgegeven, de in de batterij aanwezige voorraad munitie zou zodoende spoedig uitgeput zijn.

Het vooruitgaand vuur, vooral waar dit met breed spreiden gepaard gaat, zal dus uitzondering moeten zijn; de ook in het reglement dien-aangaande voorkomende bepaling verdient alleszins de aandacht. Waar intusschen dit laatste het vooruitgaand breed spreiden vermeldt, en zeker gevallen zich kunnen voordoen waarbij de batterijcommandant waarneemt, dat de munitie verloren zal gaan, valt te wijzen op eene bepaling in het nieuwe Russische reglement. (Zie Mittheilungen über Gegenstände des Art. und G. Wesens 1905, blz. 988.) „Um plötzlich die ganze Fähigkeit der Batterie zum Stehen zu bringen, wird „Halt“ kommandirt“. Een dergelijk commando „Halt“ — het commando „Houdt op vuur“ komt voor dit doel niet geschikt voor — zou bij behoud der vooruitgaande vuren voor ons reglement zeker aanbevelenswaardig zijn. ¹⁾

¹⁾ Een dergelijk commando „Halt“ vindt men ook in punt 163^a der Zwitserse voorschriften 1905.

Opmerking verdient voorts, dat vooruitgaande vuren, gelijk die in ons reglement worden aangetroffen, in bovenbedoelde voorschriften niet voorkomen. Punt 160 luidt: „Die Batterie führt das Schiessen im Flügelfeuer oder im Schnellfeuer oder mit Wechsel beider Feuerarten durch“, en verder „Das Schnellfeuer ist stets ein in der Schusszahl pro Geschütz beschränktes Feuer“.

Op deze grondslagen behooren, naar mijne meening, de vuurwijzen van het snelvuurgeschut te berusten.

Wanneer wij toch nagaan, tegen welke doelen het afgeven van een vooruitgaand vuur gerechtvaardigd zijn kan, vinden wij alleen, de zich snel bewegende doelen, die slechts korten tijd zichtbaar zijn en eene dekking trachten te bereiken, waarachter zij zullen verblijven. Niet dus tegen zich door het terrein bewegende infanterie of cavalerie, maar wel tegen oprijdende artillerie zou het toepassing kunnen vinden; maar ook dan nog alleen onder de boven aangegeven voorwaarde, dat de leider van het vuur dit op elk oogenblik kan doen staken.

Snelvuur van een bepaald aantal schoten, opvolgend op meerdere, doch telkens door den leider van het vuur te bevelen afstanden al of niet met spreiding af te geven, zal echter, naar het ons voorkomt, bij het vuren op bewegende doelen regel moeten zijn.

Het reglement schrijft voor: Zoeken van grenzen, die 50 tot 400 M. verschillen, door langzaam vuur van enkele of dubbelschoten, af te geven met één of meer stukken. Dan het doen van ééne of meer contrôlelagen tot nagaan en nadere regeling van zijdelingsche richting en tempering. Tegen een naderend doel de eerste laag af te geven met de opzethoogte van de — grens. ¹⁾ Daarop volgt dan een uitwerkingsvuur, in den regel een snelvuur, naarmate van de bedoeling, die met den vuurstoot beoogd wordt.

De vraag doet zich nu voor, of die aan het snelvuur voorafgaande laag steeds noodzakelijk zal zijn. Wil de vuurstoot verrassend werken, zoodat de vijand geen gelegenheid hebben zal zich aan die werking te onttrekken, dan moet de kogelregen overvallen en zeer plotseling komen. De laag nu zou als het ware tot waarschuwing kunnen strekken, voor wat volgen gaat. In vele gevallen zal eene wellicht noodige correctie voor de tempering van te voren bekend kunnen zijn, en voor de breedteverdeeling komt de laag, althans waar direct gericht kan worden, wat wij hopen, dat bij het beschieten van bewegende doelen vrijwel regel zijn zal, niet noodzakelijk voor. Zou het daarom niet de voorkeur verdienen het afgeven van de laag niet zoo bindend voor te schrijven, als op blz. 118 van het reglement geschiedt; en dus bij het schieten tegen bewegende doelen als regel aan te nemen: „Met langzaam vuur de grenzen vrij nauwkeurig te bepalen om daarna dadelijk een snelvuur als boven af te geven; tegen naderend doel met de — grens, of wel overeenkomstig het reglement met eene opzethoogte voor 50 tot 200 M. minder, naarmate van de snelheid, waarmede men veronderstelt, dat het doel zich beweegt”. Men neme daarbij echter het aantal telkens in snelvuur af te geven schoten niet te groot; de batterijcommandant toch, zal in staat zijn desgewenscht het zelfde vuur te doen herhalen, of wel naar zijne waarnemingen voor het eerstvolgend uitwerkingsvuur de gegevens te wijzigen, welke laatste handelwijze in den regel noodig zijn zal.

Aangaande de na het eerste snelvuur tegen eenzelfde doel te volgen handelwijze zegt het reglement op blz. 122 „dat een herhaling van het „snelvuur niet plaats heeft, voordat de baan met GKT. S. (of zoo

Bij de overweging, of het wenschelijk was de vooruitgaande vuren uit het Fransche reglement over te nemen, had voorts wel in het oog gehouden mogen worden, dat de Fransche batterij te velde per stuk 3 caissons telt, terwijl bij de Nederlandsche batterij $1\frac{1}{2}$ caisson of met de lichte munitie-colonne 2 caissons worden aangetroffen.

¹⁾ Waar over bewegende doelen gehandeld wordt, is verder eenvoudigheds-halve verondersteld, dat deze naderen; voor de zich verwijderende gelden dan overeenkomstige regels in tegengestelden zin.

„noodig met GKT. LS.) is gecontrôleerd, door het doel opnieuw tusschen twee grenzen in te sluiten.

„Is het mogelijk uit de waarneming van het snelvuur met zekerheid „gevolgtrekkingen te maken betreffende den artilleristischen afstand, „dan kan hiervan bij het contrôleeren gebruik gemaakt of wel het laatste „geheel nagelaten worden.”

Wij zouden de na het eerste snelvuur te volgen handelwijze vooral willen laten afhangen van de snelheid, waarmede het doel zich beweegt.

Geldt het vuur cavalerie of artillerie, die zonder oponthoud in snellen gang nadert, zoo doe men een sprong in opzethoogte terug, en zoeke in langzaam vuur nieuwe grenzen om, zoodra deze verkregen zijn, het snelvuur als boven te herhalen. Tegen infanterie, die zich aan het eerste snelvuur onttrok, door te gaan liggen, zal echter anders gehandeld moeten worden. Kan men het terrein overzien, zoodat het waargenomen moet worden, indien het doel van de zelfde plaats een sprong wil doen, zoo zal het veelal raadzaam zijn zich gereed te houden, om dadelijk het zelfde snelvuur te hervatten. Vaak echter zal die infanterie trachten door zijwaartsche verplaatsing ongezien uit de rooijing van het ontvangen vuur te geraken. Waar dit mogelijk schijnt, of wel waar het terrein door grooter of kleiner verhevenheden gelegenheid biedt om sluipend en kruipend vooruit te komen, houde men zich gereed om op het gewenschte oogenblik nieuwe grenzen te zoeken, ten einde zoo spoedig doenlijk weder tot het afgeven van snelvuur te kunnen overgaan.

Eindelijk zal het, waar het terrein de waarneming bemoeilijkt, aanbeveling kunnen verdienen om zich op eenig terreinvoorwerp in te schieten, indien men vermoedt dat de naderende infanterie hier langs gaan moet, om snelvuur te kunnen afgeven zoodra zij dit punt bereikt heeft.

Het nagaan van de te volgen handelwijzen bij vuren tegen schildartillerie onder toepassing van directe dan wel van indirecte richting leidt tot de gevolgtrekking dat vaak hierbij aan de eerste richtmethode de voorkeur zal dienen te worden gegeven.

Staan de vuurmonden gedekt opgesteld zoo zal een dezer met behulp van het meetinstrument gericht moeten worden op het stuk der vijandelijke artillerie, waarop men wil inschieten. De overige vuurmonden moeten aan dien directievuurmond worden evenwijdig gesteld, en hunne richting op een baak of hulprichtpunt worden vastgelegd. De breedteverdeling wordt gegeven, waarbij zoo mogelijk rekening zal moeten worden gehouden met de $\frac{0}{100}$, waarop de stukken der vijandelijke batterij uiteenstaan; de aanvankelijke zijdelingsche richting is dan geschied. Met den inschietvuurmond worden grenzen bepaald bijv. tot 50 M., eene laag met eene opzethoogte = het gemiddelde dier grenzen wordt afgegeven in langzaam vuur, en aan elk der stukken de zijdelingsche afwijking opgegeven, ten einde deze te doen corrigeeren; deze laag wordt eene of meer malen herhaald tot de zijdelingsche richting juist is. Daarop

kan het uitwerkingsvuur aanvangen dat afgegeven wordt met de gevonden opzethoogte a , en opzethoogten $a + 25$ en $a - 25$ M. Hoe groot daarbij de kans op het verkrijgen van voltreffers zijn zal, zal in de eerste plaats van de benaderde zijdelingsche richting afhangen.

Bij direct richten zal die zijdelingsche richting zeker meer nauwkeurig kunnen zijn; bovendien is de geheele gang van zaken daarbij eenvoudiger, en zal, vooral waar spoedig handelen gewenscht is, deze richtwijze daarom vaak de voorkeur verdienen.

Van groote waarde voor de toelichting der bedoeling van het reglement is het, dat daarin voorbeelden werden opgenomen. Deze na te gaan, zelf andere schietopdrachten te ontwerpen, en die gevallen te behandelen, moet voor allen, die met het leiden van vuren belast kunnen worden, van groot belang zijn. Gestreefd zal er daarbij naar moeten worden, om in gevallen van twijfel althans afdeelingsgewijze eenheid van opvatting en van handelen te verzekeren.

III. *Het taktisch gebruik.*

Bij het omschrijven van de „Beginselen voor het gebruik der Artillerie” heeft men, en zeker te recht, zich losgemaakt van hetgeen dienaangaande in het reglement van 8 cM. St. „Het gevecht” werd voorgeschreven, en werd daarentegen blijkbaar het sinds 1903 in Frankrijk geldende reglement in meerdere opzichten tot grondslag genomen. Als gevolg van die handelwijze vinden wij in het ontwerp-reglement beginselen neergelegd, waarmede over het geheel genomen zeker kan worden ingestemd. Niettemin willen wij dienaangaande enkele opmerkingen maken en sommige der nieuwere beginselen eenigszins scherp in het licht stellen.

Ofschoon op blz. 88 „voortdurend en tot op het laatste oogenblik tegengaan van het ingrijpen van de verdedigende artillerie” als de eerste taak van de artillerie van den aanvaller wordt genoemd, en volgens het gestelde op blz. 92 bestrijding der vijandelijke batterijen mede eene taak der verdedigende artillerie zal uitmaken, zal toch een stelselmatige geschutstrijd, gelijk die tot nu was voorgeschreven, en waarin vrij algemeen de eerste acte van elk gevecht werd gezien, niet meer voorkomen. De aanwezigheid van schilden en de meer gedekte opstelling der stukken zouden, ook bij groot verbruik van munitie, een dergelijken strijd veelal niet tot gewilde uitkomsten doen leiden. Een geschutstrijd in den tot nu aan dezen toegekenden zin zal dan ook in den regel niet worden gevoerd. Bij het geven van opdrachten aan de artillerie zal de eerste vraag niet meer zijn: „Waar staat 's vijands artillerie?”, maar veeleer zal de Algemeene Bevelhebber zich hebben af te vragen, reeds bij het aangaan van den strijd, maar ook in de verdere phasen, die bij het verloop daarvan zullen voorkomen: „Welke opdracht moet aan de artillerie gegeven worden, welke doelen moeten haar worden toegewezen, om dit Wapen steeds aan het bereiken van het tactisch doel van het gevecht meer direct en zoo goed en doelmatig mogelijk te doen medewerken”?

Niettemin geldt zeker meer dan ooit het beginsel, dat de aanvaller er naar streven moet de geschutkracht van den verdediger te breken, alvorens zijne infanterie den aanval te doen doorzetten. Om dit doel te bereiken, zal hij dus dien aanval moeten inleiden; zal hij vaak meer of minder sterke afdeelingen infanterie moeten ontwikkelen en voorwaarts brengen, tot de verdediger in deze nadering eene ernstige bedreiging gaat zien, zich gedwongen acht zijne artillerie te laten werken, haar daartoe, waar dit nog niet geschiedde, zoo te plaatsen, dat direct richten op de doelen in het terrein mogelijk wordt, en het vuur te openen. Die artillerie verraadt dan echter hare opstelling, en wordt in meerdere of mindere mate zichtbaar voor het geschut van den aanvaller, dat nu de verdedigende artillerie krachtig onder vuur nemen kan.

Dat, om een dergelijk optreden te doen slagen, van den aanvang af het bestaan en onderhouden van een innig verband tusschen de infanterie en de artillerie, en voortdurend samenwerken bij het uitvoeren van den aanval als eerste eischen gelden moeten, valt in het oog; die handelwijze vindt men dan ook in de betrokken literatuur alom aangeprezen. Naar meer voortdurend samenwerken ook bij de oefeningen in tijd van vrede zal in verband hiermede moeten worden gestreefd, en voor eene reorganisatie van het Nederlandsche veldleger, die dit in hoogere mate mogelijk maken zou, zou veel te zeggen zijn.

De vraag is nu echter hoe de verdedigende artillerie, die deze tactiek van den aanvaller kent, zal hebben te handelen. De aanvaller beoogt een geschutstrijd, wenscht dien strijd aan te gaan, en zal door zijn optreden trachten den verdediger er toe te brengen hem te aanvaarden. Juist daarom echter zal de verdediger, tenzij hij door bijzondere omstandigheden een gunstigen uitslag verwachten kan, tot dien strijd niet moeten overgaan, althans niet op die wijze, dat hij alle beschikbare krachten daarbij inzet. De voor de verdedigende artillerie gewenschte handelwijze zal, naar het ons voorkomt, waar zij het vuur der vijandelijke artillerie beantwoordt, veeleer medebrengen, dit te doen met niet meer stukken, dan noodig zijn om die artillerie te binden.

Hoofdzaak voor de artillerie van den verdediger toch, is en blijft het afslaan van de vijandelijke infanterie; tot dit doel moet zij onder alle omstandigheden in de eerste plaats beschikbaar blijven; een goed deel harer krachten zal dus steeds hiertoe bekwaam en zoo noodig in reserve gehouden moeten worden. Zij behoort daarbij in of nabij de meer of minder voorbereide stelling te staan, terwijl in het laatste geval de stukken op het gewilde oogenblik zoo noodig met handen zoover vooruit worden gebracht, dat direct richten mogelijk is; voorts moet zij hare opstelling niet ontijdig door haar vuur verraden, het te juister tijd openen en de naderende infanterie terugslaan.

Is dit gelukt, zoo dekt de bediening zich tegen 's vijands artillerievuur, dat dan niet uitblijven zal; maar zij moet zich gereed houden om het vuur te hervatten, telkens wanneer die infanterie zich weder in het terrein vertoont, en de ingenomen stelling tracht te naderen. Waar de

omstandigheden het mogelijk maken in de bedoelde tusschenpoozen een grooter of kleiner deel der artillerie van stelling te doen veranderen, zal die handeling, waarvoor voorbereidende maatregelen konden getroffen worden, zeker wenschelijk zijn.

Nog zij er op gewezen, dat het, in verband met de boven aangegeven handelwijze, voor de artillerie van den verdediger vaak gewenscht zal wezen niet in lange, doorlopende liniën te worden opgesteld, doch dat het de voorkeur verdient die opstelling zooveel doenlijk aan te passen aan het terrein, en binnen de aangegeven grenzen van alle daartoe geschikte punten gebruik te maken. Eene meer of minder verspreide opstelling zal daarvan het gevolg kunnen zijn, die de bevelvoering niet vergemakkelijkt, en die voor het onderhouden van verband wellicht bijzondere maatregelen vorderen zal, maar deze nadeelen zullen aanvaard moeten worden, waar aldus het hoofddoel bevorderd wordt, namelijk tot in de laatste fasen van den strijd geschut voor het gebruik beschikbaar te houden. De verspreide opstelling behoeft concentratie van het vuur, waar deze gewenscht mocht worden, niet uit te sluiten.

Een tweede onderscheid met het reglement van 8 cM. St. vormt het doen innemen van bewakingstellingen. Uit den gang van den aanval, gelijk die boven kort werd aangegeven, volgt reeds, dat de aanvallende artillerie van deze stellingen gebruik zal kunnen maken, waar zij zich gereed houden moet om het vuur tegen de artillerie van den verdediger te openen, zoodra deze laatste door vuur hare stelling verraadt. Toch valt er op te wijzen, dat tot het innemen dier stellingen niet te spoedig zal moeten worden overgegaan. Het zal hier in den regel toch minder gelden het vuur zeer snel te kunnen aanvagen, dan wel dit, vooral waar het een strijd tegen schildartillerie geldt, te openen uit de stelling, die voor het vuur de beste uitkomsten belooft. Vaak zal dus de ook bij het gebruik van het geschut van 8 cM. St. reeds gebezigde handelwijze, namelijk het innemen van eene afwachtingstelling, van waaruit naar verschillende van te voren verkende stellingen, al naar de omstandigheden het zullen vorderen, zal kunnen worden opgemarcheerd, de voorkeur verdienen. De kans toch, ware anders niet uitgesloten, dat na of zelfs nog vóór het openen van het vuur van stelling verwisseld zou moeten worden, eene handeling, die, waar mogelijk, zeker voorkomen dient te worden.

Het al of niet doen innemen van bewakingstellingen door de verdedigende artillerie hangt mede van velerlei omstandigheden af. Is de te verdedigen stelling aan de vleugels aangeleund, zoodat een frontaanval verwacht moet worden, worden voorts in die stelling punten aange troffen, die zich voor de opstelling van artillerie in het bijzonder eigenen, zoo zal het wenschelijk kunnen zijn de artillerie eene of meer bewakingstellingen te doen innemen; maar overigens zal ook door haar niet te spoedig tot die handeling moeten worden overgegaan. Hoe geringer voorts de sterkte is van de troepenafdeeling waarvan de artillerie deel uitmaakt, des te kleiner zal ook het gevechtveld zijn. De kans op verrassend

optreden door den vijand neemt daarmede toe, en met te minder zekerheid zullen van te voren bepaalde terreindeelen vallen aan te wijzen, waarom en waarop gestreden worden zal. De verdediger zal dus veelal verstandig doen met althans een goed deel zijner artillerie aanvankelijk mobiel te houden; en ook voor hem zal vaak de vroeger toegepaste handelwijze, waarop wij boven ook voor den aanvaller wezen, gewenscht zijn.

Ten slotte zij er op gewezen, hoe bij het nagaan van dit gedeelte van het reglement ons de zeer stellige wijze treft, waarop op meerdere plaatsen de beginselen voor het gebruik van het geschut omschreven zijn; de aangegeven gang van zaken komt ons daarbij vaak ook te schematisch voor. Vooral waar de sterkte gering is van troepenafdeelingen, waarbij artillerie werd ingedeeld, zal het optreden van die artillerie moeten berusten op hetgeen van elke der strijdende partijen in ieder bijzonder geval verlangd wordt. In de gegeven voorschriften moeten dan ook geen bindende regels worden gezien; te recht voorzeker wordt hiertegen in de slotalinea van blz. 87 gewaarschuwd; de wijze, waarop de beginselen omschreven werden, zou er echter toe kunnen leiden, dat dit soms te veel geschieden zal.

Zoo lezen wij op blz. 88: „De batterijen bestemd tot in het bedwang houden der vijandelijke artillerie, moeten in stelling staan op het oogenblik dat de aanvallende infanterie het open terrein betreedt, enz”. De toepassing van dit beginsel zal, waar zulks mogelijk is, zeker gewenscht zijn, maar juist in verband met het optreden van den aanvaller, waarop op blz. 870 gewezen werd, zal het niet altijd mogelijk zijn aldus te handelen. De aanvaller zal op het aangegeven tijdstip in den regel de plaats der vijandelijke artillerie nog niet kennen, en dus vaak niet in staat zijn van te voren de gunstigste stelling, b.v. die van waaruit meer of minder scherp echarpeerend geschoten kan worden, te bepalen. Het beginsel is dus goed, naar de toepassing moet gestreefd worden, maar het woord „moeten” zou kunnen leiden tot een voorbarig doen innemen van stellingen, waar dit niet gewenscht is, ook omdat eene massa-artillerie, als waaraan de in het reglement op bovenstaande zinsnede volgende alinea denken doet, zeker niet altijd ter plaatse zijn zal. Opvallend is trouwens in dit verband het gestelde op blz. 90: „De batterijen, ter bestrijding van de vijandelijke artillerie aangewezen, wier opstelling niet aan deze eischen voldoet, zullen daartoe eene stellingverandering moeten uitvoeren”. Elke stellingverandering is ongewenscht, en dient waar mogelijk voorkomen te worden.

Ook het gestelde in de 3^e alinea op blz. 93: „Kunnen batterijen van den aanvaller met kans op goeden uitslag onder vuur worden genomen, dan zal de opdracht hiertoe aan indirect richtende batterijen worden verstrekt”, komt te absoluut voor, aangezien het doen vervullen der hier beoogde taak door direct richtende batterijen zeker niet uitgesloten is. Het zelfde geldt van de 3^e alinea op blz. 97, waar bepaald wordt, dat een deel van de artillerie in geheel, een ander deel in gedeeltelijk gemaskeerde opstellingen *moet* worden geplaatst.

Zoo stellig luidende, schier bindende regels komen in het reglement niet gewenscht voor; de voorschriften moeten toelaten, dat naar eigen oordeel gehandeld zal kunnen worden. Zeker echter is het in verband met die vereischte vrijheid noodig, dat de aanvoerders der artillerie zich juiste tactische begrippen vormen.

Wenschelijk zal het daarom zijn bij de oefeningen, zoo op het terrein als op de kaart, vaak verschillende toestanden en uit deze voort-spruitende opdrachten te ontwerpen, zich in te denken, hoe voor het op de juiste wijze vervullen dier opdrachten gehandeld zal moeten worden, en dan voor zichzelf tot besluiten te komen. Hoe meer en hoe grondiger voorts in vreedstijd geoefend wordt, vooral indien dit in verband met troepen van andere Wapens geschieden kan, des te grooter is de kans, dat de toestanden te velde, waar het geldt een werkelijken strijd aan te gaan, met de vereischte kalmte onder de oogen zullen worden gezien. Oefeningen, als de bedoelde, moeten voorts krachtig er toe medewerken bij aanvoerders van hooger en lageren rang initiatief te ontwikkelen, den moed om verantwoordelijkheid te dragen aan te kweeken, en de besluitvaardigheid, die hieruit voortspruit; in één woord die oefeningen moeten het inzicht en de tact ontwikkelen, die vereischt worden om van het geschut in verschillende, vaak geheel onvoorziene omstandigheden, gelijk die te velde zeker meermalen zullen voorkomen, de grootst mogelijke uitwerking te verkrijgen.

Ook bij het nagaan der „Aanwijzingen voor de handelingen der artillerie in het gevecht” treft ons soms het stelselmatige der te volgen handelwijze, en doet de vraag zich voor, of bij de omschrijving van de taak der betrokken autoriteiten niet te ver werd gegaan. Zal toch, waar de divisie in haar geheel optreedt, en dus de regimentscommandant als artilleriecommandant fungeert, deze bij zijne bevelen en aanwijzingen aan de afdeulingscommandanten zoo ver kunnen en behooren te gaan als in de 3e en vooral in de 4e alinea op blz. 99 wordt aangegeven.

De geheele artillerie der divisie zal in den regel niet op ééne plaats optreden, niet ééne stelling innemen, en daarom ook niet kunnen staan onder ééne leiding, die zoozeer tot in bijzonderheden afdaalt. Waar met den artilleriecommandant de commandant van het bij eene divisie ingedeelde regiment veldartillerie wordt bedoeld, en bij het gestelde op de bladzijden 99 en 100 werd wel van dezen grondslag uitgegaan, zal die commandant zich zeker vaak tot het geven van opdrachten aan de afdeulingscommandanten en het daarbij aangeven van grenzen betreffende het terrein, waarbinnen in te nemen stellingen gelegen moeten zijn, moeten bepalen. Welk deel der artillerie het vuur onmiddellijk zal openen, welk deel in bewakingstellingen en welk deel in afwachtingstellingen zal worden geplaatst, dit alles vloeit dan voort uit de opdracht, die de afdeulingscommandant gekregen heeft, en kan ook zeker door dezen laatste beter beoordeeld en geregeld worden.

Wilde de regimentscommandant steeds zoo tot in bijzonderheden

af dalen, zelfs wat betreft de keuze der in te nemen stellingen, zoo zou, in oogenblikken van spanning waar de divisiecommandant verlangend uitziet naar de werking zijner artillerie, het openen van het vuur meestal te lang op zich doen wachten.

Beter kunnen wij ons vereenigen met de omschrijving van de taak van den afdeelingcommandant en van den batterijcommandant, al zal ook de eerstgenoemde, waar spoedig handelen vereischt wordt, zich mede vaak tot het geven van bepaalde opdrachten aan de batterijcommandanten en het globaal aangeven van stellingen moeten bepalen, en ook de batterijcommandant niet altijd zoo stelselmatig kunnen handelen, als bij de omschrijving van diens taak werd aangegeven.

Waar het tactisch gebruik van het geschut naar de voorschriften van het ontwerp-reglement wordt nagegaan, doet nog de vraag zich voor, of het niet wenschelijk ware geweest in hoogere mate de betekenis te doen uitkomen, die aan het enkele stuk, waar dit onder gunstige omstandigheden optreedt en goed geleid wordt, kan worden toegekend. Wel lezen wij op blzⁿ. 94—95, dat zelfs slechts enkele stukken bij het uitvoeren van verkenningen of bij het beveiligen krachtigen steun kunnen verleen; maar niet alleen onder deze omstandigheden, in alle te velde voorkomende toestanden kan zoo bij den aanval als bij de verdediging elk stuk, onder de boven aangegeven voorwaarden, eene belangrijke rol vervullen en van grooten invloed zijn.

Met recht kan dan ook bij de met snelvuurgeschut bewapende veldartillerie, ook al blijft het sectieverband als regel gewenscht, in het stuk de eenheid gezien worden; en zal het, om van dit geschut de werking te verkrijgen, die het in staat is te leveren, van groot belang zijn de aanvoering en het gebruik van elk stuk tot het hoogste te bereiken peil van volmaaktheid op te voeren.

De taak van den stukscommandant is dus door de invoering van het nieuwe geschut in belang aanmerkelijk toegenomen. Hij moet zijne voertuigen doelmatig door het terrein weten te geleiden; hij moet zoo noodig het vuur kunnen leiden van het zelfstandig optredende stuk, dus ook het vuur kunnen regelen tegen verschillende doelen, en een doeltreffend gebruik weten te maken van de ter zijner beschikking staande munitie.

Waar voorts te velde de wachtmeester kan komen te ontbreken, moet het streven bestaan ook den korporaal zooveel doenlijk voor de boven weergegeven taak voor te bereiden, terwijl het zelfs aanbeveling verdient enkele meer verstandelijk ontwikkelde manschappen der bediening een behoorlijk begrip bij te brengen van het van hun stuk te maken gebruik. Op de kennis van het stuk en op de bediening daarvan, ook dan als nog slechts enkele manschappen voor de daarbij te verrichten handelingen beschikbaar zijn, zal daarom bij de oefeningen groote nadruk moeten worden gelegd.

Een nieuw pleidooi om het gebruik van het geschut op eenvoudige

beginselen te doen berusten, dit uit eenvoudige handelingen te doen bestaan, zou hier wellicht ter plaatse zijn, wij verwijzen echter naar hetgeen wij dienaangaande reeds deden opmerken. Ook op de eischen, die het juiste gebruik van het stuk voor de opleiding van het kader en het verdere personeel zal medebrengen werd de aandacht gevestigd. Deze beginselen in het reglement meer nadrukkelijk te doen uitkomen, komt ons voor van groot belang te zijn.

Uit de verhoogde waarde van elk stuk volgt het grooter vermogen der batterijen en der uit deze samengestelde afdeelingen, terwijl dit laatste weder tot het beginsel voert, dat meer dan tot nu bij het optreden van grootere en kleinere onderdeelen tot splitsing moet kunnen worden overgegaan.

Wordt aan eene afdeeling veldartillerie eene bepaalde taak toegewezen, zoo zullen, om deze uit te voeren, de batterijen zeker niet in onafgebroken verband naast elkander behoeven op te treden. Juist het ongeveer gelijktijdig verrassend beschoten worden uit meerdere punten zal op den tegenstander een sterken indruk maken; terwijl bovendien het kiezen der stelling — nu stellingen — door verdeeling van arbeid veelal gemakkelijker vallen zal, en het doen innemen van deze vlugger en met minder wrijving zal kunnen geschieden. Voorts zal bij een dergelijk gesplitst optreden de vijand zich gedwongen zien of zijn vuur te verdeelen, wat de leiding en regeling bemoeilijkt, of, waar hij blijft concentreeren, een deel der artillerie niet te beschieten, welke laatste zich dan ongestoord aan hare taak zal kunnen wijden.

Een dergelijk meer afzonderlijk en zelfstandig optreden der batterijen zal, wij wezen reeds daarop, de leiding moeilijker maken, en er zal meer aan het initiatief van de batterijcommandanten moeten worden overgelaten; maar daartegenover staat, dat het zoeken van eene stelling, van waaruit die batterijen de zelfde terreinstrooken zullen kunnen bestrijken, c. q. de zelfde doelen zullen kunnen beschieten, en die daarbij aan de belangrijkste der verder te stellen eischen voldoet, op veel terreinen, en zeker op die, waar de Nederlandsche artillerie waarschijnlijk zal hebben op te treden, weder veelal moeilijker zijn zal, en vooral meer tijd zal kosten dan een optreden, waarbij aan elken batterijcommandant binnen bepaalde grenzen bij het zoeken van eene geschikte opstelling voor zijne stukken meer vrijheid gelaten wordt. Splitsing van eene afdeeling, ook dan als de batterijen zullen samenwerken tot het bereiken van een zelfde doel, zal als regel plaats vinden; waar aan eene of meerdere batterijen zelfstandige opdrachten gegeven worden, zal bij die splitsing vaak verder moeten worden gegaan.

Geldt het met een beperkt aantal stukken verdedigend op te treden, zoo komt, al zullen ook verschillen in terrein en omstandigheden allermint aan een juist na te volgen voorbeeld mogen doen denken, het gebruik, dat door de Boeren van hunne zwakke artillerie gemaakt werd, kenschetsend voor.

In zijn „Lessons of the War” (Nineteenth Century, Nov. 1901) zegt

Sir CHARLES à COURT, „The Boer guns were occasionally fired from gun-pits, but in the field were more often skilfully concealed behind the shoulders of hills, behind bushes and trees, or in other positions generally well in rear of the infantry trenches and as much as possible in places whence they could fire at the attacking troops without coming under the fire of our superior artillery. They would fire fast and furiously for a time, making excellent practice, and then, as their range and position became slowly ascertained, would either change position or withdraw under cover until our artillery had selected other marks. For this reason, though we often thought we had silenced the hostile guns for good and all, it was generally the case that they came to life again later in the day, often in the most unexpected manner and at the most inconvenient times... All guns were placed singly and as they were allways carefully concealed and for the most part used smokeless powder, were most difficult to locate”.¹⁾ Van de bedoelde lessen willen wij nog deze aanhalen: „the idea, bred at manoeuvres, that a superior artillery can silence its adversary in a short time, was not born out by experience”.

Aan een optreden als hier omschreven wordt, dat men woekeren met de beschikbare artillerie zou kunnen noemen, en hiernaar zal toch door den verdediger, die wel de mindere in sterkte zal zijn, moeten gestreefd worden, ligt weder splitsing, in meerdere of minder mate doorgevoerd, tot grondslag.

Wat de leiding betreft, die zeker moeilijker wordt, waar de onderdeelen meer zelfstandig werken zullen, doen wij nog het volgende opmerken. Steeds zal de uitvoering van elke opdracht zorgvuldig moeten worden voorbereid; de hiertoe gevorderde tijd zal gegund moeten worden. Bij het innemen eener eerste stelling zal het eenigszins later openen van het vuur wellicht geen groot bezwaar opleveren; maar zelfs in spoedeischede gevallen zal het belang, dat de stelling onopgemerkt bereikt en ingenomen wordt, zoodat het vuur geopend kan worden, zonder nog door den vijand waargenomen te zijn, overwegend wezen.

Voor meerdere te velde voorkomende gevallen stellen wij ons den gang van zaken voor ongeveer als volgt. De batterijcommandanten worden door den afdeulingscommandant aangaande de door dezen ontvangen opdracht, en meer in het bijzonder aangaande de bedoeling van het vuur juist en volkomen ingelicht; vergissingen dienaangaande dienen uitgesloten te zijn; waar vaak in korten tijd de strijd beslist kan zijn, zouden zij noodlottig kunnen worden.

Voorts zal de afdeulingscommandant ongeveer de plaats aangeven

¹⁾ Ook LAYRIZ zegt in zijn bekend werk „Moderne Feldartillerie”: „Die Tatsache, dass es die Buren wiederholt fertig gebracht haben, mit einzelnen Geschützen Stellungveränderungen im feindlichen Massenfeuer auszuführen, die mit ganzen Batterien oder Zügen nie geglückt wären, verdient Beachtung.”

waar de batterijen in stelling moeten komen, en zal hij, waar de toestanden door hem volledig worden overzien, nog bepalen of van directe dan wel van indirecte richting moet worden gebruik gemaakt. De daarop volgende uitvoering der opdracht zal echter aan de commandanten der verder zelfstandig handelende batterijen moeten worden overgelaten. Een gelijktijdig openen van het vuur, hoewel soms gewenscht, zal toch niet bepaald noodzakelijk zijn.

De afdeulingscommandant blijft verder, terwijl de batterijen in werking zijn, het verloop van den strijd volgen. Hij waakt voor het behoud van verband tusschen de meer of minder gescheiden onderdeelen, en zorgt met deze in gemeenschap te blijven; verwisseling van doel of meerdere concentratie van vuur toch, kan telkens noodig zijn. Hij blijft verder nagaan, welke handelingen bij het verloop van den strijd het eerst gevorderd zullen kunnen worden, en bereidt deze zoo noodig en mogelijk voor, terwijl hij eindelijk zijn zorg wijdt aan de aanvulling van munitieën en van verliezen.

Geldt het de leiding van het vuur eener enkele zelfstandig optredende batterij, en wordt deze tot het vervullen harer taak in deelen gesplitst, zoo zal de batterijcommandant naar overeenkomstige beginselen hebben te handelen.

IV. *Verdere opmerkingen betreffende het reglement.*

Waar, gelijk gewenscht was, bij de invoering van het snelvuurgeschut een geheel nieuw reglement voor de Bereden-Artillerie ontworpen werd, valt het niet te verwonderen, dat dit niet dadelijk in alle opzichten voor het gebruik den meest practischen en gemakkelijksten vorm bezit. Vooral het gemis eener indeeling in bepaalde punten, die, wij erkennen het, thans voor een gedeelte van het reglement moeilijk kon gegeven worden, wordt gevoeld; wij twijfelen er echter niet aan, of dit en mogelijke andere bezwaren zullen bij eene herziening worden weggenomen. Wij zullen hier dan ook niet nader daarop ingaan, laten mede de vraag rusten of de redactie steeds de gewenschte is, of het niet mogelijk geweest ware hoofdzaken eenigszins scherper te doen uitkomen, en willen, het ontwerp-reglement op den voet volgende, slechts eenige opmerkingen maken aangaande bepalingen en voorgeschreven handelwijzen, die niet gewenscht of minder practisch voorkomen, en althans verdienen aan eene nadere beschouwing onderworpen te worden.

De bedoeling van het gestelde bij „Algemeen” onder „Commando's” is allerminst duidelijk. Wordt toch naar de letter daarvan gehandeld, zoo ware elke voorbereiding der bewegingen onmogelijk; men denke b.v. aan de bevelen en de uitvoering om een paard van tempo te doen veranderen of te laten wenden. De bepaling wordt trouwens in het reglement niet opgevolgd, gelijk o. a. blijkt uit de wijze van uitvoeren van het laatste commando op blz. 9, waar toch op het waarschuwingscommando „Stuk” de caisson van plaats verandert.

Op blz. 8 zouden wij, waar de affuiten worden afgelegd, „Stelling

nemen" willen doen vervangen door „In batterij stellen", en de commando's „Voorwaarts (Achterwaarts) in stelling" door „Voorw. (achterw.) in batterij".

Maar ook tegen de commando's op blzⁿ. 8 en 9 in hun geheel genomen hebben wij bezwaar; waar toch het stuk uit twee voertuigen bestaat en deze bij de uitvoering opvolgend halt houden, heeft het commando „Stuk = Halt" geen zin, en zou dan ook aan de commando's „Voorwaarts (Achterwaarts) in batterij = Marsch", waarop de uitvoering in haar geheel door beide voertuigen kan geschieden, de voorkeur gegeven worden.

Op blz. 9 staat, dat de reserveman zijn plaats op den voorwagen behoudt. De omstandigheden zullen het meermalen wenschelijk maken de krachten van dien man, b.v. bij het in batterij stellen van het stuk, te benutten. Hij moet dus in de batterij gehouden kunnen worden, wanneer zijn hulp den stukcommandant noodig voorkomt.

Waar het vaak gewenscht zal zijn de voorwagens zoo spoedig doenlijk uit de batterij te verwijderen, komen de handelwijzen, omschreven in de tweede alinea op blz. 9, en die, welke volgens blz. 27 geldt voor de geheele batterij, te stelselmatig voor. Waarom zou niet als regel worden aangenomen, dat de voorwagens, naarmate zij gereed zijn voor den afmarsch, op aanwijzing van den stukcommandant zich in het door dezen aan te geven tempo naar de plaats voor den gevechtstrein begeben, waar hunne opstelling nader geregeld kan worden. Die handelwijze zou bovendien het voordeel hebben, de stukrijders te gewinnen aan de zelfstandigheid, waarmede zij op het gevechtsveld toch in den regel zullen moeten optreden.

De commando's „Achterwaarts" en „Rechts (Links) in Stelling" zagen wij gaarne door „Achterwaarts-" en „R. (L.) in batterij" vervangen; terwijl voor elken afmarsch van de batterij uit eene stelling, dus ook wanneer die zijwaarts geschiedt, het commando luiden kon „Voorwagens voor", om daarop al naar gewenscht wordt een nader commando voor den afmarsch te doen volgen.

Volgens het gestelde op blz. 16 zal de batterijcommandant zich bij het manoeuvreren met de batterij in den regel vóór deze bevinden, en wordt hij gevolgd door het hem toegevoegde personeel. Blz. 12 doet zien, dat dit uit niet minder dan 5 bereden personen bestaat. Het kan niet anders, of de commandant moet door dezen in zijne vrijheid van beweging gehinderd worden, maar bovendien, waar het werken op teekens medebrengt, dat het personeel in de batterij den batterijcommandant onafgebroken in het oog moet kunnen houden, komt de aanwezigheid van vijf personen achter, maar in de onmiddellijke nabijheid van dien commandant hoogst ongewenscht voor.

Nieuw is het werken op teekens. Of deze als bevelsmiddel in den door het reglement bedoelden zin zullen voldoen, zal op den duur moeten blijken. Reeds nu echter valt tegen het uitsluitend op teekens exerceeren te waarschuwen. Ook ten opzichte dezer aangelegenheid

moet bedacht worden, dat de gemobiliseerde batterij van die in vredes-tijd afwijkt, waar bij de eerste reserve-officieren, en als stukscommandanten en stukrijders miliciens kunnen worden ingedeeld, die de teekens niet kennen. Het gebruik daarvan zou dan op kritieke oogenblikken tot vergissingen kunnen leiden, en het werken op commando's moet daarom van de oefeningen deel blijven uitmaken. In elk geval echter zal bij het werken op teekens naar eenvoud gestreefd moeten worden, terwijl het veelal gewenscht zal zijn deze niet te combineeren, maar de verlangde bewegingen opvolgend te doen uitvoeren. Aan eenvoud laat het commando aan den voet van blz. 19 te wenschen over. Waarom niet liever vastgesteld dat één armzwaai verminderen en twee armzwaaien vermeerderen van de tusschenruimten aanduidt. Wel zouden dan de stukken niet in eens van 10 passen op 50 passen kunnen komen, daar van 10 tot 25 en van 25 tot 50 pas moet worden overgegaan, en omgekeerd, maar daar tegenover staat het voordeel, dat ten opzichte dezer beweging naar een vast beginsel wordt te werk gegaan, dat elke stukscommandant en elke stukrijder kennen kan.

De verandering van strekking der in bataille marcheerende batterij geschiedt volgens het gestelde op blz. 21 op een der vleugelstukken. Vooral indien de batterij uit 6 stukken bestaat, zal deze beweging een betrekkelijk langen tijd vorderen, die vaak niet gegund zal kunnen worden, in verband met het met de beweging beoogde doel, namelijk kleine wijzigingen te brengen in de richting eener in te nemen batterijstelling. Richten op het 3^e stuk, dat door den batterijcommandant in de gewilde strekking wordt geleid, zou tijd doen besparen.

Wat het stellingnemen met de batterij betreft, verwijzen wij naar het op blz. 878 gestelde, maar willen verder het volgende doen opmerken. Het komt gewenscht voor, onderscheid te maken tusschen de handelwijzen, die gevolgd zullen worden, waar het innemen der stelling *niet*, en waar deze handeling *wel* kan worden voorbereid. In het eerste geval zal het innemen direct uit den marsch in bataille naar de beginselen, omschreven op blz. 8 vgg. van het ontwerp-reglement, moeten geschieden; de vleugels der stelling af te bakenen, als op blz. 26 wordt aangegeven, zou echter ook dan gewenscht zijn. Niet altijd echter zal de daarvoor benoodigde tijd beschikbaar wezen, en wij willen daarom de aandacht vestigen op de volgende, in het jongste Engelsche reglement voorgeschreven handelwijze.¹⁾ Ook dit reglement onderscheidt het direct en het voorbereid in stelling komen, en bevat voor de eerste dier handelingen de volgende bepalingen: „Zal de batterij direct in stelling komen, zoo stelt zich de batterijcommandant na een vluchtig verkennen, 20 pas vóór het midden der gewilde stelling op, terwijl hij op minstens 50 pas achter zich en in het verlengde der schootsrichting den wachtmeester doet plaats nemen. Zoo noodig stijgen beide af. De batterij, die intusschen opmarcheerde, komt dan op een teeken of com-

¹⁾ Zie Militär Wochenblatt 1906, No. 78.

mando van den batterijcommandant in de stelling". Wordt nu bij het oprijden zorggedragen, dat de vuurlijn der stukken ongeveer loodrecht op de door deze twee personen aangegeven richting komt te staan, zoo zal de gewilde stelling vrij juist ingenomen zijn. De handelwijze komt eenvoudig en doelmatig voor, en ware te beproeven.

Bij het innemen der voorbereide, gedekte stelling mede naar de op blz. 8 voorgeschreven handelwijze te werk te doen gaan, komt niet voor alle gevallen doelmatig voor. Zou het niet vaak meer gewenscht wezen de batterij in colonne met éénen te doen oprijden uit eene richting zoo mogelijk loodrecht op die der in te nemen stelling naar den linker (rechter) vleugel van deze; nabij laatstbedoeld punt hoofd der colonne rechts (links) te doen maken, en door te rijden tot het voorste stuk de daarvoor bestemde plaats heeft bereikt, om vervolgens de voertuigen van dit stuk opvolgend rechts (links) te doen wenden, waarbij het achterste van het voorste een afstand neemt van 0,5 M., terwijl zij daarna afleggen, en de volgende stukken, als zij hunne plaats bereikt hebben, te werk gaan in overeenkomstigen zin. Wel is waar, zouden, door aldus te handelen, bij den opmarsch van rechts de caissons rechts van de vuurmonden komen te staan, maar dit bezwaar kan gemakkelijk voorkomen worden door voor te schrijven, dat bij den opmarsch van deze zijde de caissons aan de vuurmonden zullen voorafgaan.

Waar het streven bestaat, om eene stelling gedekt in te nemen, zal de toestand van het terrein aan bovenstaande wijze van handelen vaak de voorkeur doen toekennen.

V. *De organisatie.*

Ook de organisatie van de onderdeelen der Bereden-Artillerie vond in het reglement eene plaats. Al ware dit echter niet het geval, zoo zou toch deze hoogst belangrijke aangelegenheid deel onzer beschouwingen behooren uit te maken. Zoowel het optreden met de artillerie te velde, als de wijze, waarop dit Wapen voor de vervulling zijner taak zal worden opgeleid, hangt toch in de eerste plaats van het ter beschikking staande werktuig, m. a. w. van de organisatie van de batterij en van de afdeeling veldartillerie, af.

Met de bestaande organisatie nu kunnen wij ons moeilijk vereenigen. In de 3^e aflevering van den Militairen Spectator, jaargang 1904, op een tijdstip dus, dat wijziging nog mogelijk ware geweest, werd in een artikel getiteld „Zes of vier stukken?" eene poging gedaan, om op het onpractische van eene formatie der batterij op 6 stukken de aandacht te vestigen. Verwacht mocht toen worden, dat het vraagstuk, dat thans is opgelost, de aandacht trekken zou van belangstellenden, en evenzoo dat als antwoord op de als titel gestelde vraag de gronden zouden worden bekend gemaakt, waarop tot de organisatie van zes stukken besloten werd. Het bedoelde artikel echter bleef, afgezien van de opmerkingen van zeer ondergeschikten aard in het Meinummer van

1904 van dit Tijdschrift,¹⁾ onbeantwoord, en de batterijen werden op 6 stukken geformeerd.

Dat hiermede deze zaak voor goed geregeld zijn zou, en de bestaande toestand op den duur gehandhaafd zal blijven, mag echter niet verwacht worden.

Wij willen niet in herhaling vervallen, en verwijzen, al zijn de toestanden en inzichten in sommige opzichten veranderd, naar het reeds genoemde Spectatorartikel. Kort werd daar aangetoond dat, waar een bepaald aantal vuurmonden in het veld gevoerd zullen worden, aan de indeeling van deze in batterijen van 4 stukken de voorkeur gegeven moet worden, zoo bij het formeeren der marschcolonne, als bij het indeelen van geschut bij de voorhoede, voor het zoeken en vlug innemen van stellingen, voor de vuurregeling en de vuurleiding, voor de munitieaanvulling en voor het van stelling verwisselen.

Belangstellenden meenen wij naar het aangeduide artikel te mogen verwijzen. Waar echter een belang van niet minder beteekenis op het spel staat dan de waarde onzer artillerie te velde, die ten nauwste samenhangt met de wijze, waarop zij zal worden aangevoerd, zij er hier nogmaals en met nadruk op gewezen, dat voor het beoefenen der hoogst moeilijke taak, die de aanvoering van de batterij van 6 stukken op oorlogssterkte moet opleveren, den batterijcommandant in tijd van vrede of totaal geene of slechts hoogst onvoldoende gelegenheid zal kunnen geschonken worden. De Commissie, die in Zwitserland het invoeren van het nieuwe geschut voorbereidde, verklaarde: „Eine zweckentsprechende Leitung der 6-geschützigen Schnellfeuerbatterie mit ihren Caissons würde den grössten Schwierigkeiten begegnen”. Bestaan deze bezwaren voor den Nederlandschen artillerist niet; of zijn zij denkbeeldig? Voorbereiding althans zou voor de betrokken commandanten noodig zijn, al ware het slechts om de bezwaren der aanvoering te leeren kennen; maar juist die voorbereiding kan bij de van kracht zijnde vredesorganisatie niet bestaan.

Op de vraag in het Spectatorartikel gedaan: „Waarom dan die orga-

¹⁾ In den Militairen Spectator van Maart 1904 werd o.m. de aandacht erop gevestigd dat van de 204 beschikbaar komende stukken bij de toen verwachte organisatie 24 niet zouden worden gebruikt. In het Meinummer werd daarop betoogd, dat een deel van deze voor de bewapening van de Instructie-Batterij, voor den dienst bij de Artillerie-Schietschool en der Artillerie-Inrichtingen, zoomede voor de opleiding van de Cadetten der Koninklijke Militaire Academie noodig zouden zijn. Wij kunnen dit allermint toegeven. Vuurmonden toch, voor de Instructie-Batterij kunnen verstrekt worden door het Korps Rijdende Artillerie, en die voor de Koninklijke Militaire Academie door de IIe Afdeling van het 3e Regiment Veld-Artillerie, daar van alle batterijen van 6 stukken slechts 4 in gebruik kunnen zijn. Wat de Artillerie-Schietschool met de kanonnen zou doen is niet duidelijk. De Artillerie-Inrichtingen kunnen, waar noodig, tijdelijk van de stukken der in Delft opgelegde reservebatterij gebruik maken.

nisatie (batterijen van 6 stukken) aanvaard? waarom zouden uit de beschikbaar komende elementen niet liever dadelijk de meer gewenschte tactische eenheden (van 4 stukken) gevormd worden?" werd, wij wezen er op, door geen voorstander van 6 stukken geantwoord, en de nieuwe organisatie bracht ons de zware, moeilijk handelbare batterijen.

In Nederland werd daarbij gehandeld in tegengestelden zin van de handelwijze, die in Frankrijk, in Zwitserland, in Denemarken en in Zweden gevolgd werd. Waar in Duitschland tal van deskundige en gezaghebbende autoriteiten zich mede als voorstanders van batterijen van 4 stukken deden kennen, zal, als de gewijzigde affuiten aldaar zijn ingevoerd, dit Rijk waarschijnlijk spoedig aan bovenstaande opsomming kunnen worden toegevoegd; terwijl ook in Engeland bij de invoering van het nieuwe geschut de formatie der batterijen op 4 stukken wordt voorgestaan. ¹⁾

Het ontwerp-reglement laat toe de moeilijkheden, welke uit de aanwezigheid van een te groot aantal stukken onder één commando moeten voortvloeien, te veronzijdigen door uit de 6 eenheden meerdere batterijen, welker sterkte van 1 tot 5 stukken verschillen kan, te vormen. Hoezeer erkend wordt, dat onder bepaalde omstandigheden splitsing noodig en gewenscht kan zijn, wij wezen boven reeds daarop, moet echter het opgeven der eenheid in het commando zeker niet tot regel worden gemaakt, en mag dan ook deze handelwijze niet als grondslag voor normale gevallen gelden. Daartoe moeten bij elke splitsing te zeer de voordeelen worden prijsgegeven, verbonden aan den toestand, waarbij de batterij inderdaad geacht mag worden een werktuig in de hand van haren commandant te zijn, den gewenschten toestand die op blz. 862 nader omschreven werd. Ten einde nu splitsing te voorkomen, maar ook om den voor eene behoorlijke aanvoering gewenschten toestand mogelijk te maken, moeten niet meer dan 4 stukken onder één commando zijn geplaatst; bij eene snelvuurbatterij van 6 stukken zal de beoogde leiding moeilijk te bereiken zijn. Splitsing per se van de 6 stukken wil intusschen het reglement niet; voor de batterij van deze sterkte werd dit ontworpen, en bij meerdere der voorbeelden van schietopdrachten zien wij dan ook de batterij van 6 stukken onder één commando tot grondslag genomen.

Hoe meer wij echter het optreden der batterij te velde ons indenken, en vooral ook waar de handelingen bij het kiezen en innemen van stellingen en de regeling en leiding van het vuur worden beschouwd, hoe meer wij aan eene indeeling in batterijen van 4 stukken de voorkeur geven. De Generaal ROHNE schreef destijds: „Ja, man muss sogar zugeben, dass eine Batterie von 4 Geschützen mit Rohrrücklauf mehr

¹⁾ Zie o. a. Militär Wochenblatt 1905, No. 74. Sinds vernamen wij, dat ook de batterijen snelvuurgeschut in Rumenië 4 stukken tellen, terwijl ook de nieuw bewapende batterijen der veldartillerie in België — zie o. a. de Internationale Revue van Sept. j.l. — uit 4 stukken zullen bestaan.

leistet, als eine solche von 6 Geschützen, da sie wegen der verminderten Reibung besser in der Hand ihres Führers ist, der sie leichter mit Auge und Stimme beherrscht".¹⁾ Ook wij koesteren de overtuiging, dat voor de uitvoering van meerdere opdrachten te velde aan eene batterij van 4 stukken boven de sterkere van 6 de voorkeur moet gegeven worden.

Van de indeeling in kleinere eenheden zal echter vermindering van het totale aantal te velde te voeren stukken zeker niet het gevolg moeten zijn. Om tot die overtuiging te geraken, hebben wij slechts de sterkte-verhouding der verschillende Wapens bij het Nederlandsche veldleger na te gaan. Wij zullen bij het overwegen dezer laatste aangelegenheid niet in strategische beschouwingen vervallen, maar willen toch met voldoening wijzen op het feit, dat bij de behandeling der landsverdediging de beteekenis van het veldleger gaandeweg meer op den voorgrond treedt. Ofschoon de militiewet van 1901 zeker in staat stellen zou het aantal organieke eenheden te vermeerderen, willen wij aannemen dat de in het veld te voeren krachten uit 4 divisieën zullen blijven bestaan; deze zullen dan echter zoo sterk mogelijk behooren te zijn, en vooral ook doeltreffend moeten zijn georganiseerd.

Wat nu de sterkteverhouding der hoofdwapens van het Veldleger betreft, moet erkend worden, dat de bestaande organisatie zeer veel te wenschen overlaat. Terwijl toch in de legers van meerdere mogendheden te velde op elk bataljon infanterie ongeveer eene batterij veldartillerie wordt aangetroffen, wijst de organisatie der Nederlandsche divisie op 6 batterijen voor 3×5 , zegge 15 bataljons.

De vraag is gewettigd, of die toestand bestendig behoort te worden? 204 Stukken snelvuurgeschut zijn of komen binnenkort beschikbaar; belangrijke uitgaven werden voor de aanschaffing gedaan. Niettemin zullen niet meer dan $4 \times 6 \times 6 + 2 \times 6$ zegge 156 stukken direct, later wellicht nog 4×6 d.i. 24 stukken, in het veld worden gevoerd. Voor 24 stukken van het snelvuurgeschut echter is geen bestemming aangegeven. Wellicht wordt beoogd bij de depots der regimenten veldartillerie hieruit batterijen te doen formeeren; waar die zaak echter in vreedstijd niet grondig is voorbereid, mag van pogingen daartoe tijdens den oorlog niet veel verwacht worden. Het te velde brengen van de reservebatterijen zal reeds veel inspanning vereischen; vóór de depotbatterijen gereed zijn zou het pleit beslecht kunnen wezen. 24 Stukken zullen in elk geval voor het afweren der eerste stooten onbenut blijven. Mag die toestand blijven bestaan?

Nogmaals willen wij verwijzen naar het artikel in den Militairen Spectator van Maart 1904, waar aangegeven wordt, hoe wijziging mogelijk ware; hoe gehandeld zou kunnen worden om voor elke divisie in plaats van 6 batterijen van 6 stukken, 12 batterijen van 4 stukken beschikbaar te stellen. Eene organisatie, waarbij deze 12 batterijen ook

¹⁾ Militärische Zeitfragen 1904, No. 8: „Zur Artilleriefrage“ von H. ROHNE.

in tijd van vrede aanwezig zijn, zou ongetwijfeld de meest gewenschte wezen, maar afgezien van het feit, dat ook haar nadeelen aankleven, o.m. dat als gevolg van de geringe vredessterkte voor de oefeningen steeds tot combineeren zou moeten worden overgegaan, zou die organisatie zeker te duur zijn, en zij kan daarom buiten beschouwing blijven.

De vrees wordt gekoesterd, dat de nieuwe batterijen, die bij eene verdubbeling ontstaan, minderwaardig zullen zijn. Ware die vrees gegrond, zoo moest het stelsel zeker verworpen worden, minderwaardige en daardoor onbruikbare elementen toch, zullen bij de operatiën meer last dan nut opleveren. Maar voor die vrees behoeft geen reden te bestaan, indien aan de batterij van 4 stukken op voet van vrede eene sterkte gegeven wordt, zoo aan kader, aan werklieden en verder personeel als aan paarden, die toelaten zal bij de verdubbeling 2 behoorlijk geëncadreerde batterijen van 4 stukken te formeeren. Een andere eisch echter, die met niet minder klem gesteld wordt, is de grondige voorbereiding der handeling, waaraan door de batterijcommandanten onafgebroken de uiterste zorg zal moeten worden besteed. De indeeling van de beide te formeeren batterijen op voet van oorlog zal als het ware dagelijks moeten worden bijgehouden. Meer en minder geschikte personen en paarden moeten bij die indeeling over beide batterijen zijn verdeeld. Er moet zelfs geen sprake kunnen zijn van nieuwe batterijen, die bij mobilisatie gecreëerd worden, tenzij men alle batterijen als nieuw zou willen beschouwen; want tusschen de beide batterijen, die uit de vredesbatterij voortkomen, mag geen onderscheid bestaan. De door ons beoogde toestand zou het best verkregen worden door elke mobilisatiebatterij uit eene sectie der vredesbatterij te vormen.

Bezwaren zullen zich voordoen, maar zij zijn niet van dien aard of bij goeden wil en ernstig streven zullen zij te boven gekomen worden. Het te bereiken doel — divisiën, die in geschutkracht niet al te zeer bij die van een mogelijken tegenstander zullen achterstaan — wettigt zeker toewijding en inspanning.

Kosten zal de wijziging medebrengen, de vredessterkte toch, der batterij van 4 stukken zal moeten worden verhoogd, terwijl, waar het de bedoeling is de 12 batterijen in 3 afdeelingen van 4 batterijen in te deelen, ook de regimentsstaven eenige uitbreiding zullen behoeven; maar ook die meerdere uitgaven zullen gerechtvaardigd zijn. Bovendien zullen zij leiden tot den gewenschten toestand, dat elke batterij in vredestijd behoorlijk met 4 stukken oefenen kan.

Wij vermeenen dus, dat de op de vorige bladzijde aangegeven, gewenschte toestand zeker te verkrijgen zou zijn; wil men dien echter niet in het leven roepen, zal de betrekkelijk geringe uitbreiding der vredessterkte niet kunnen worden gegund, zoo moet niettemin op andere wijze naar het in het veld brengen van batterijen van 4 stukken gestreefd worden.

In de garnizoenen der veldartillerie is of wordt thans voor elke batterij het materieel opgelegd voor 6 stukken. Bij eene mobilisatie nu,

zou elke batterij eene sectie kunnen afscheiden, waardoor per regiment 6 sectiën, dus de stof voor 3 nieuwe batterijen van 4 stukken, zouden beschikbaar komen, waaruit eene derde afdeeling per regiment zou kunnen worden geformeerd.

Ook om deze handelwijze mogelijk te maken, moet echter de vredessterkte eenigszins worden verhoogd; ook zij zal medebrengen, dat bij mobilisatie een derde afdeelingsstaf gevormd moet worden; het verschil in kosten met het stelsel, dat tevens tot de gewenschte uitbreiding leidt, zal dus niet groot wezen. Op de laatste vestigden wij dan ook slechts de aandacht om hetzij langs den eenen of langs den anderen weg den toestand te doen verkrijgen, dat onze batterijen met 4 stukken zullen te velde gaan.

's Gravenhage, September 1906.

O.

De KRUPP'sche veldhouwitser van 12 cM., model 1905, met veranderlijken terugloop, en daarbij behoorende munitie,

DOOR

G. DE JOSSELIN DE JONG,
1ste Luitenant der Artillerie.

(Vervolg en slot van blz. 832.)

11. Munitie. — *Algemeene beschouwingen over de gewenschte inrichting der projectielen.*

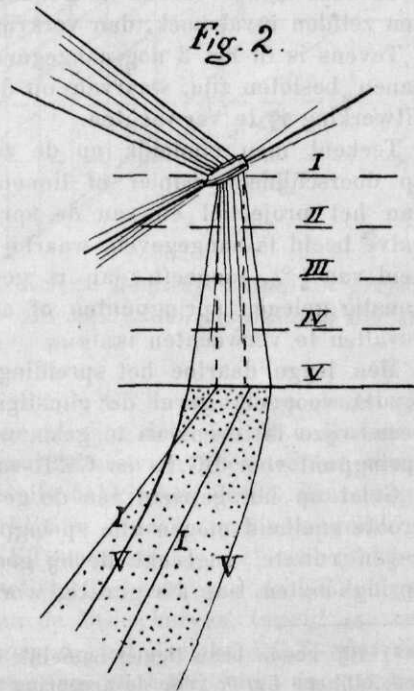
In verband met hetgeen in punt 2 is vermeld omtrent het onder vuur nemen van gedekte doelen, is af te leiden, dat het gewenscht is de weinig gedekte doelen te beschieten met granaatkartetsvuur, steil gedekte doelen met BG.T.-vuur en horizontale dekkingen met BG.S.-vuur onder gebruik van verschillende ladingen, terwijl tegen ongedekte doelen op alle afstanden granaatkartetsvuur met de grootste lading als vanzelf is aangewezen.

In de schootstafel, in 1902 door de firma KRUPP gevoegd bij het hier te lande ter beproefing aangeboden veldhouwitsermaterieel van 12 cM., was voor de BG. alleen op BG.S.-vuur, voor de GKT. alleen op gebruik van de grootste lading gerekend.

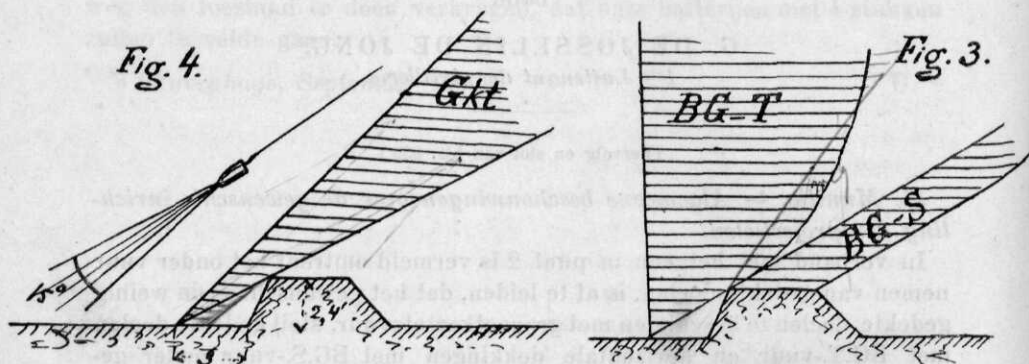
In de schootstafel, in 1906 gevoegd bij het in punt 6 en 7 beschreven en mede hier te lande beproefde materieel, was gerekend op BG.S.-vuur en GKT.-vuur met alle ladingen.

Volgens het bovenstaande zou het ontbreken van eene tijdschokbuis voor de BG. eene leemte zijn. Dat dit zoo is, moge uit het navolgende blijken.

Zij fig. 2 de verticale doorsnede over den verspreidingskegel van eene op 20 M. springhoogte deto-

neerende brisantgranaat. Construeert men in het horizontale projectievlak V de doorsneden van dit vlak en de vlakken I, II, III en IV met genoemden kegel (zooals voor de vlakken I en V is geschied), en bepaalt men met behulp van deze doorsneden en de invalshoeken der scherven, de ruimte, waarbinnen een springpunt van eene in de lucht springende BG. bij een invalshoek van 35° (gemiddelde van 25° tot 45°) gelegen moet zijn, om scherven te kunnen verkrijgen op eene strook van b.v. 3 M. diepte, gelegen achter den voet van eene steile dekking van 2,4 M. hoogte, dan vindt men daarvoor eene ruimte, als in fig. 3 is aangeduid door de arceering BG.T.

Teekent men eveneens de gunstige springpunten voor eene GKT. bij den zelfden invalshoek, dan verkrijgt men fig. 4.

Tevens is in fig. 3 nog aangegeven de ruimte, waarbinnen de BG.S.-banen besloten zijn, waarvan op de, in de figuur aangegeven dekking uitwerking is te verwachten.

Teekent men eindelijk op de zelfde schaal als van de figⁿ. 3 en 4 op doorschijnend papier of linnen een spreidingsbeeld van de banen van het projectiel en van de springpunten, zooals in fig. 5 voor het halve beeld is aangegeven, waarbij elk parallellogram de waarschijnlijkheid van $\frac{1}{4}\%$ aangeeft, dan is gemakkelijk na te gaan, hoeveel $\%$ gunstig gelegen springpunten of aanslagen in elk der bovengenoemde gevallen te verwachten is.

Men legge daartoe het spreidingsbeeld zoodanig op de figuren 3 en 4, dat voor elk geval de gunstigste trefkans wordt verkregen. (Op deze wijze is tevens na te gaan, welke de gunstigste ligging voor het springpunt voor BG.T.- en GKT.-vuur is.)

Gelet op het gewicht van de gevormde scherven (punt 6) en hunne groote snelheid mogen alle springpunten binnen de voor BG.T. aangegeven ruimte, ongeacht de bij goede gemiddelde baan te verwachten springhoogten, nog als gunstig worden beschouwd.¹⁾ Eveneens worden

¹⁾ Bij goede baan liggen namelijk de minder gunstige hoogste springpunten, blijkens fig. 5, vóór de arceering in fig. 3.

alle GKT.-springpunten binnen de gearceerde ruimte nog gunstig beschouwd, ongeacht de grootte van het interval.

Voor de lading No. 3 verkrijgt men op deze wijze, bij 35° invalshoek (middelste lading en gemiddelde invalshoek), de volgende uitkomsten op het hierboven aangegeven doel:

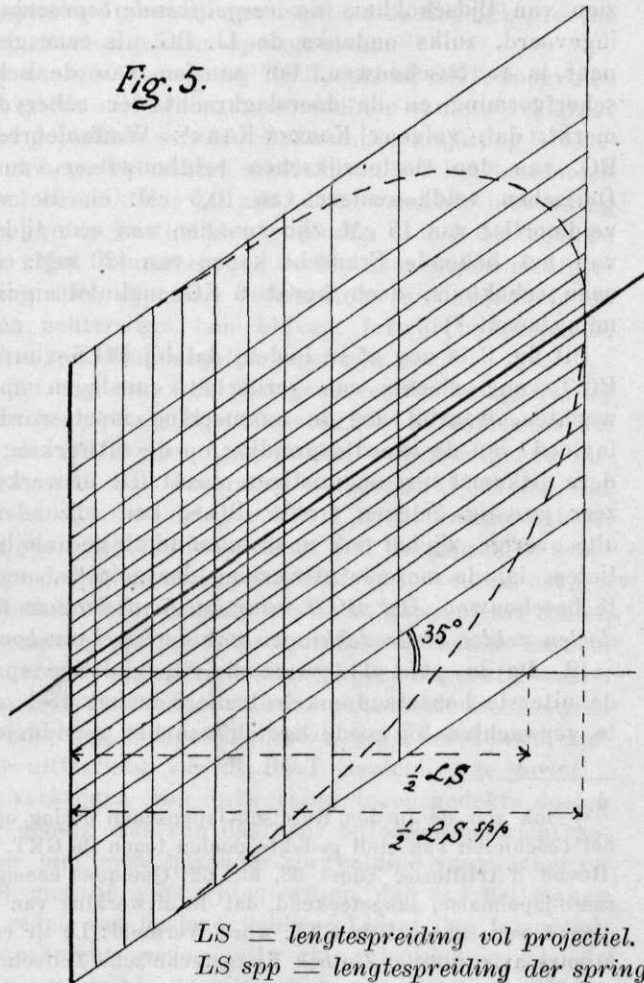
BG.T.-vuur, gewenscht interval ± 0 M., springhoogte 20 M., nog gunstig gelegen springpunten ruim 30 %, te verwachten aanslagen op het doel ± 5 %;

GKT.-vuur, gewenscht interval 35 M., springhoogte 20 M., nog gunstig gelegen springpunten ruim 20 %, te verwachten aanslagen op het doel 10 %;

BG.S.-vuur, aanslagen op het doel 10 %.

Het % gunstig gelegen springpunten blijkt bij het BG.T.-vuur groter dan bij het GKT.-vuur. Dit moge nu bij anderen invalshoek van het

volle projectiel, groteren tophoek van de GKT. en andere afmetingen van het doel wel niet altijd het geval zijn; doch neemt men daarentegen in aanmerking, dat het granaatkartets-vuur geen treffers brengt onmiddellijk achter den voet van steile dekkingen, de BG. daarentegen wel, zoodat met BG.-vuur het verblijf in eene batterij onmogelijk gemaakt kan worden, terwijl met GKT.-vuur slechts het verblijf bij de stukken wordt verhinderd; dat het trefferbeeld van de GKT.-kogels smal is in vergelijking met dat van de BG.-scherven, terwijl van zeer lage springpunten en van aanslagen op het doel bij BG.T.-vuur veel meer uitwerking is te verwachten dan bij GKT.-vuur, dan verdient

tot het beschieten van steil gedekte doelen BG.T.-vuur theoretisch verre de voorkeur boven GKT.-vuur. Het is dan ook niet te verwonderen, dat hier te lande de IJ. BG. van 15 cM. K. en Mr. voorzien van tijdschokbuis na vergelijkende beproeving met GKT.-vuur is ingevoerd, zulks ondanks de IJ. BG. als eene gebrekkige brisantgranaat is te beschouwen, ten aanzien van de scherfwerking, n.l. de scherfvorming en de doorslagkracht der scherven. Hierbij zij opgemerkt, dat, volgens KORZEN-KÜHN's Wafflenlehre, XI, 1905, ook de BG. van den Oostenrijkschen veldhouwitser van 10,4 cM., van den Duitschen veldhouwitser van 10,5 cM. en die van den Russischen veldmortier van 15 cM. zijn voorzien van eene tijdschokbuis, ¹⁾ De BG. van het bekende Fransche kanon van 120 mM. court is voorzien van eene schokbuis, doch bevat 6 KG. meliniet en is dus kennelijk eene mijngranaat. ²⁾

Uit fig. 3 is nog af te leiden, dat bij BG.S.-vuur, in vergelijking met BG.T.-vuur, slechts een gering $\%$ aanslagen op het doel is te verwachten, waarbij nog in aanmerking moet worden genomen, dat de invloed van de breedtespreiding op de uitwerking van het BG.S.-vuur deze uitkomst nog ongunstiger maakt. De uitwerking van een enkelen, zeer gunstig gelegen treffer BG.S. kan bijzonder groot zijn, die van alle overige, zij het ook in de onmiddellijke nabijheid inslaande projectielen, is, de moreele uitwerking daargelaten, meermalen als verloren te beschouwen. *Het BG.T.-vuur verdient daarom tot het beschieten van doelen achter steile dekkingen ook de voorkeur boven BG.S.-vuur.*

12. De in punt 11 genoemde $\%$ gunstige springpunten (waarvan de uiterste hoogstens enkele treffers in het doel opleveren) zijn alleen te verwachten bij goede ligging van het gemiddelde springpunt en bij

¹⁾ Ook zou de in den Russisch-Japanschen oorlog opgedane ervaring voor het beschieten van steil gedekte doelen tegen de GKT. pleiten. Men vindt b.v. (Revue d'Artillerie, Tome 68, blz. 62: Quelques enseignements de la guerre russo-japonnaise) aangeteekend, dat de uitwerking van het BG.-vuur overweldigend was; omtrent de GKT. wordt vermeld: Le tir courbe du shrapnel est, à notre avis, inutile. Zie ook Kriegstechnische Zeitschrift 1906, blz. 329.

²⁾ Naar aanleiding van de beschrijving van de KRUPP'sche BG.-GKT., voorkomende in het Zeitschrift für das gesammte Schiess- und Sprengstoffwesen, No. 6 1906, zij aangeteekend, dat de poging om een eenheidsprojectiel te maken, geschikt om, als eene moderne GKT., krachtige uitwerking te geven in de schootsrichting en te gelijker tijd, ter bestrijding van goed gedekte doelen, uitwerking te hebben in eene richting, nagenoeg loodrecht op de schootsrichting, m. i. wel nimmer tot de gewenschte oplossing zal leiden.

De uitwerking als GKT. en die als scherfgranaat zullen beide noodzakelijk daaronder lijden. De mijnwerking van het eenheidsprojectiel van 12 cM. is daarenboven geheel ontoereikend te achten tot het doorslaan en opruimen van dekkingen van eenige beteekenis.

Bij geheel uiteenlopende doeleinden leidt de, veelal gulden, middenweg tot een ongewenschten omweg, zoo niet tot een dwaalspoor.

de aangenomen betrekkelijk kleine schootstafelspreiding der springpunten. Ligt het springpunt te kort of te ver (men verlegge het spreidingsbeeld fig. 5 op de trefferbeelden figⁿ. 3 en 4), of wordt de spreiding der springpunten grooter, dan heeft zulks dadelijk grooten invloed op het aantal gunstig gelegen springpunten.

In het algemeen is daarom, zoowel bij BG.T.- als bij GKT.-boogvuur, alleen met zekerheid goede uitwerking te verwachten van een vrij groot aantal gemiddeld goed geplaatste schoten. Om munitieverspilling te voorkomen, of om met het beperkte aantal schoten, dat tot het beschieten van een bepaald doel beschikbaar zal zijn, de gewenschte uitwerking te kunnen verkrijgen, is dus juistheidsvuur noodig, d. w. z. dat tegen de gedekte, daarbij als regel gemaskeerde, doelen eene goede plaatsbepaling en waarneming met zijposten vereischten zijn, zoodat in de eerste plaats strooien achterwege kan blijven, terwijl bovendien *de LS₅₀ der springpunten zoo klein mogelijk moet zijn.*

Houdt men dit in het oog, dan wekt het geen verwondering, dat bij schietoefeningen in de Legerplaats bij Oldebroek (die bovendien slechts *oefeningen* zijn) bij de BG.T.-vuren meermalen onbevredigende uitwerking is verkregen, met het doorgaans klein aantal schoten, dat daarbij werd afgegeven. Daartoe droeg ook wel bij de omstandigheid, dat de LS₅₀ van de springpunten in verband met de gebezigde soort buizen (men raadplege de betrekkelijke schootstafels) en wellicht ook ten gevolge van den ouderdom dezer buizen, vrij groot geweest zal zijn en daardoor het aantal gunstige springpunten vanzelf wel klein moest zijn, terwijl ook de vorm der daarbij gebezigde manschijven ongunstig was. ¹⁾

Geringe uitwerking, bij verscheidene van bovenbedoelde BG.T.-vuren in de Legerplaats verkregen, behoeft derhalve, goed beschouwd, niet tot wantrouwen in de uitwerking van de BG.T. aanleiding te geven.

Wanneer tot het verkrijgen van uitwerking tegen gedekte doelen niet de aanschaffing noodig was van daarvoor bijzonder ingericht geschut en munitie, en niet eene bijzonder zorgvuldige vuurleiding en aanwending van veel munitie vereischten waren, dan zou het maken van dekkingen geen reden van bestaan hebben! Liever dan teleurstelling te putten uit verkregen geringe uitwerking, beschouwe men de feiten, zooals die zijn, en trachte de uitwerking zoo groot mogelijk te maken door de keuze van geschutsoort, van projectiel (eene *stalen* i. p. van eene *ijzeren* BG.), van vuursoort en vuurleiding en niet het minst door te trachten bij tijdvuur *de LS₅₀ tot een minimum* te beperken.

13. *Granaatkartets.* In punt 9 is, voor een rustigen stand van het stuk bij het schieten met de grootste lading onder kleine elevatie, eene GKT. van 16,5 KG. aanbevolen.

¹⁾ De manschijven waren planken, loodrecht op de schootsrichting gesteld; aan de scherven der BG. boden deze schijven dus niet veel meer trefferoppervlak dan hunne zijkanten. Beter waren twee haaks verbonden planken als doel geweest.

Ten einde de uitwerking van deze GKT. zoo min mogelijk te doen achterstaan bij die van de KRUPP'sche van 20,4 KG., zou: 1°. het gewicht van de kogels van 16 op 12 of 13 gram gebracht kunnen worden en 2°. door vergrooting van de springlading gezorgd kunnen worden voor eene grootere versnelling van de kogels in het springpunt, welke van 60 M. zeker tot 80 of 90 M. is op te voeren.

Omtrent de mogelijkheid dezer wijzigingen zij, wat de gewichtsvermindering van de kogels betreft, opgemerkt, dat (zie B.O. 1895, blz. 90) hier te lande proefondervindelijk is gebleken, dat ook voor worpvuur de kogel van 13 gram even goed voldoet als die van 16 gram, terwijl de GKT. van den Oostenrijkschen veldhw. van 10,4 cM. kogels van 13 gram, die van den Duitschen veldhw. van 10,5 cM. kogels van 10 gram, van den Franschen veldhw. van 12 cM. kogels van 12 gram bevat. Opmerkelijk is het ten slotte, bij vergelijking van het veldhouwitsermaterieel-EHRHARDT, model 1904 en model 1905, dat het gewicht van den kogel voor de GKT. van 10,5 cM. van 12 tot 10 gram, dat van den kogel voor de GKT. van 12 cM. en van 15 cM. van 13 tot 12 gram is verminderd, terwijl de firma KRUPP er, ter verkrijging van een eenheidsprojectiel, evenmin bezwaar in ziet het gewicht van den vulkogel te verminderen.

Ten aanzien van het vergrooten van de versnelling wordt opgemerkt, dat ten eerste de zelfde springlading van 0,180 KG. buskruit n°. 2 aan de lichtere kogelmasse van de GKT. van 16,5 KG. eenige meerdere versnelling zal geven dan aan die van de GKT. van 20,4 KG.; in de tweede plaats zal het, in verband met het lichter zijn van de kogelvulling, mogelijk zijn de springlading te vergrooten, zonder gevaar te loopen, dat de, op gelijke sterkte gemaakte, bus van de lichte GKT., ten nadeele van de uitwerking, zal breken. Ter vergelijking zij vermeld, dat de GKT. van den Duitschen veldhw. van 10,5 cM. 0,210 KG. springlading, die van den Franschen veldhw. van 12 cM. 0,280 KG. springlading bevat, die van den Ned. Indischen H^w. van 12 cM. (projectielgewicht 16,5 KG.) 0,250 KG. De Nederlandsche St. GKT. van 12 cM. bevat 0,260 KG. springlading; de versnelling van de kogels in het springpunt bedraagt 120 M.; deze groote versnelling is deels een gevolg van het betrekkelijk groote gewicht der bus. Voor eene GKT. van 12 cM. van 16,5 KG. met gunstig rendement (b.v. 45 % tegen 49 % van de zwaardere KRUPP'sche van 20,4 KG.) mag wel worden gerekend op eene versnelling van de kogels in het springpunt van minstens 80 tot 90 M. (Bij de korte GKT. van 6 cM. met 40 % rendement werd eene versnelling van 79 M. gemeten.)

Vergelijken wij de, met de aldus ingerichte, GKT. van 16,5 KG. te verkrijgen uitwerking met die, te verwachten van de GKT. van 20,4 KG. Deze laatste GKT. bevat \pm 605 kogels van 16 gram; de GKT. van 16,5 KG. zou \pm 620 kogels van 12 gram of \pm 570 kogels van 13 gram bevatten.

Kiest men een kogel van 13 gram, daar deze kogel hier te lande reeds is ingevoerd, dan wordt het aantal kogels niet noemenswaard

kleiner. De tophoek van den springkegel wordt ietwat kleiner door de grootere versnelling van de kogels, doch eenigszins grooter door de grootere ronddraaiingssnelheid van de GKT. ten gevolge van de grootere V_0 van het lichte projectiel. In trefferdichtheid zullen derhalve de GKT. van 16,5 KG. en die van 20,4 KG. elkaar weinig ontloopen.

Ter onderlinge vergelijking van het doorslaand vermogen diene de tabel op blz. 894. De daarin vermelde snelheden van de GKT. van 16,5 en die van 20,4 KG. behooren voor beide projectielen bij de zelfde geschutladingen. Ter vergelijking zijn nog gegevens toegevoegd betreffende het GKT.-schot uit het kanon van 7 cM. De dieptewerking is gerekend in de richting van de baan der kogels.

Volgens deze tabel is de dieptewerking van de voorgestelde GKT. van 16,5 KG. (gerekend op de, waarschijnlijk te overschrijden, versnelling in het springpunt van 80 M.) bij het schieten met de grootste lading slechts onbeduidend kleiner dan die van de KRUPP'sche GKT. Bij het schieten met de kleinste lading is de dieptewerking onderling gelijk te stellen. Voor beide projectielen en ladingen blijkt de dieptewerking grooter dan de, bij normale gemiddelde springhoogten en normale lengtespreiding der springpunten, te verwachten intervallen. Houdt men in het oog, dat de lichtere kogel van 13 gram, tevens aangedaan met eene grootere snelheid, meer in snelheid afneemt dan de kogel van 16 gram, dan volgt daaruit, dat de lichtere kogel binnen het daarvoor vermelde gebied van dieptewerking tegen levende doelen (personen: 8 KGM.) gemiddeld meer arbeidsvermogen bezit dan de kogel van 16 gram. Dientengevolge en in verband met zijn kleinere doorsnede heeft de lichtere kogel binnen genoemd gebied *meer doorslaand vermogen*, niet alleen tegen personen, doch ook tegen lichte dekkingen. De grootere snelheid van den kogel van 13 gram blijkt dus meer voordeel af te werpen dan de betrekkelijk weinig — slechts $\sqrt{\frac{16}{13}}$ maal — grootere belasting op de doorsnede van den

kogel van 16 gram. (Hierbij wordt nog aangeteekend, dat aan het doorslaand vermogen tegen lichte dekkingen, om daarachter opgestelde personen te treffen, weinig waarde wordt toegekend, zoowel bij gebruik van kogels van 13 als van die van 16 gram; men denke daarbij slechts aan de betrekkelijk kleine snelheid van de GKT. bij het schieten met de kleinste lading, dus evenzoo van de kogels. Personen, die, b. v. in eene batterij, dekking zoeken onder lichte dekkingen zullen deze zonder bezwaar bestand kunnen maken tegen te verwachten GKT.-vuur; daarenboven zullen zij, zich dekkende en zich daardoor tijdelijk aan het gevecht onttrekkende, met den rug tegen de borstwering gezeten, volledige dekking tegen GKT.-vuur kunnen vinden. Wenscht men uitwerking tegen lichte dekkingen, dan is m. i. een véél zwaardere kogel noodig, en daarbij tevens eene groote springlading in de GKT. Zoo bevat b. v. de GKT. voor 12 cM. Hw. en Mr. v/d Ned. Indische Artillerie kogels van 25 gram en 0,250 KG. springlading, waarmede waar-

Vuurmond	12 cM. H ^w .	12 cM. H ^w .	7 cM. Veld.
Gewicht van de GKT. KG.	20,4	16,5	6
Gewicht van de GKT.-kogels . . gram.	16	13	11
Versnelling van de kogels in het spring- punt M.	60	80	65
Snelheid van den kogel, noodig voor 8 KG.	99	110	119
V. bij gebruik van de <i>grootste lading</i> "	300	342	500
Snelheid van de GKT. op: 1000, 2000, 3000, 4000 en 5000 M. "	282—265—249—236—224	308—283—265—249—238	377—311—274—247—232
Id. id. van de GKT.-kogels in het springpunt "	342—325—309—296—284	388—363—345—329—318	442—376—339—312—297
<i>Dieptewerking op 1000 tot 5000 M.</i> "	325—314—302—290—280	306—292—283—274—267	288—263—245—228—218
V. bij gebruik van de <i>kleinste la- ding</i> "	164	180	
V. bij het bereiken van de maximum- dracht "	140	150	
<i>Dieptewerking op dien afstand</i> "	180	183	

schijnlijk uitwerking te verwachten is tegen levende doelen achter dekkingen, zooals die onder de inlandsche versterkingen voorkomen.)

Vergelijkt men aan de hand van vorenstaande tabel het GKT.-schot uit den houwitser bij gebruik van de grootste lading met het GKT.-schot uit het veldkanon, dan blijkt de dieptewerking bij den houwitser in het algemeen, en vooral met het toenemen van den afstand, grooter dan bij het kanon. Wel is waar, is de baan van het volle projectiel, bij het kanon, meer bestrijkend; daarentegen is de tophoek van den verspreidingskegel der kogels grooter bij den houwitser, zoodat *het GKT.-schot uit den houwitser met de grootste lading over het geheel krachtiger is en meer dieptewerking heeft, dan het GKT.-schot uit het kanon van 7 cM.* Bij het veldkanon is de vuursnelheid, bij den houwitser de trefferdichtheid grooter. Is het stuk in batterij niet te zwaar om door de bediening, of door eene dubbele bediening, te worden vervoerd en staat het stuk stil bij het schieten met de grootste lading onder kleine elevatie, dan wordt daarmede vrijwel voldaan aan den in punt 4 neergelegden eisch, om de taak van het veldkanon te kunnen overnemen.

14. *Brisantgranaat.* De brisantgranaat bevat ruim 2 KG. pikrinezuur als springlading; zij is dus als eene *scherfgranaat* te beschouwen. De lading wordt tot detoneeren gebracht door middel van een detonator, die in beginsel van de zelfde inrichting is als die van de granaat van 7 cM. en berust op de krachtige ontploffing van fijnkorrelig of poeder-vormig sterk opgesloten Nobelbuskruit.

De granaat is van eene schokbuis voorzien. Bij de gebruikelijke invalshoeken worden met de granaat flinke trechters geslagen en wordt eene vrij goede mijnwerking verkregen; van scherfwerking is echter weinig sprake; bij eene in de Legerplaats bij Oldebroek genomen schietproef werden geene scherven uit de trechters teruggeslagen. (Vergelijk ook punt 6.) In verband met het gestelde in punt 11 zou daarom, om scherfwerking te kunnen opleveren, de BG. van 12 cM. van eene *tijdschokbuis* moeten worden voorzien.

15. Ten einde ook van de te verkrijgen aanslagen scherfwerking te kunnen verwachten, is het wenschelijk den *detonator sneller te doen werken*, zoodat de granaat bij den aanslag, niet eerst in den trechter, detoneert. Zoo noodig ware hiertoe de inleidende ontsteking door middel van een *slagkwikpijpje* weder in te voeren. Voor de detonatie van eene ontstekingslading van geperst pikrinezuur is $\frac{1}{2}$ gram slagkwik voldoende. Voor de ontijdige ontploffing bij het afgaan van het schot van zoo'n kleine hoeveelheid slagkwik van goede hoedanigheid, desnoods wat sterker in het pijpje geperst, is m. i. niet het minst te vreezen. Bij het verschieten van projectielen, voorzien van slagkwikpijpjes, uit kanonnen van klein kaliber, zoodat de grootste versnelling van het projectiel die van de BG. in den houwitser van 12 cM. bij den hoogst voorkomenden gasdruk ver overtreft, is daarvoor het bewijs geleverd.

Verkrijgt men op deze wijze onmiddellijke detonatie van de BG. in

den aanslag en daardoor goede scherfwerking, te gelijker tijd wordt de vernielende werking tegen getroffen materieel daardoor vergroot. De werking tegen in de veldversterking voorkomende, lichte dekkingen blijft onder die omstandigheid hoogstwaarschijnlijk voldoende; desnoods ware anders tot het verkrijgen van verhoogde mijnwerking eene vertraging aan te brengen. De firma KRUPP heeft eene eenvoudige inrichting bedacht, waardoor de buis, ook nadat deze op het projectiel geplaatst is, naar verkiezing op „veilig”, „zonder vertraging” en „met vertraging” is te stellen. Met deze buis op het projectiel in den voorwagen is dus veilig te rijden.

16. Wenscht men bij het beschieten van de aanvalswerken meer bepaaldelijk eene groote mijnwerking, zoodat daarvoor eigenlijk een houthitser van zwaarder kaliber zou gewenscht zijn, dan ware hiertoe eene BG. van verhoogde werking aan te wenden. (Vergelijk punt 8.) Eene BG. van 12 cM. met 5 KG. pikrinezuur, als springlading, zou daarom bij gebruik van den houthitser als vestinggeschut in de uitrusting zijn op te nemen; deze BG. te voorzien van schokbuis en vertraging. De BG. van den Franschen veldhouthitser van 12 cM., wegende 20,35 KG., zou (volgens KORZEN-KÜHN's Waffentehre) 6 KG. meliniet bevatten.

Eene mijngranaat van 20,4 KG. en 4,2 kaliber lengte zal \pm 4,9 KG. pikrinezuur (ontstekingslading inbegrepen) kunnen bevatten, hetgeen nog al veel minder is dan de springlading in de BG. van de zware veldhouthitsers bij verschillende Mogendheden ingevoerd. De KRUPP'sche mijngranaat van 12 cM., lang 4,1 kaliber en wegende 20,4 KG., bevat 3,1 KG. springlading. Ter verkrijging van eene grootere springlading en betere indringing van de granaat zou men deze zwaarder moeten maken, b.v. 25 KG.; de springlading zal dan 5,6 KG., de lengte 4,8 kaliber bedragen.

Opdat bij gebruik van het zware projectiel de gasdruk niet te hoog wordt (bij het schieten met de grootste lading), zou de band van het projectiel verplaatst kunnen worden. Ten einde den zelfden maximum-gasdruk te bereiken, als bij gebruik van het projectiel van 20,4 KG., zal de aanvankelijke verbrandruimte (1 dM.³) ongeveer 10 % grooter dienen te zijn en daartoe 9 mM. verplaatst moeten worden; hiertegen bestaat geenerlei bezwaar. Evenmin zal dan de werking van het schot op de affuit te krachtig zijn.

De maximum-dracht, die met de BG. van 25 KG. met de grootste lading kan worden bereikt, zal omstreeks 5600 M. zijn, hetgeen voor dit projectiel, gelet op de kleine trefkans tegen de te beschieten doelen op dien afstand, zeker voldoende is te achten. BG.-S.vuur op grootere afstanden tegen de kleine aanvalswerken zou munitie-verspilling zijn.

Betreffende het in het vorenstaande voorgestelde onderling verschil in gewicht van de GKT., de scherfgranaat en de mijngranaat wordt onder de aandacht gebracht, dat, zoowel bij de moderne lichte veldhouthitsers als bij het worpgeschut van de zware artillerie van het veldleger der groote Mogendheden op het vaste land, bijna zonder uit-

zondering verschil bestaat in het gewicht van de verschillende, bij een zelfden vuurmond in gebruik zijnde projectielen. Zoo weegt b.v. de BG. van den Duitschen Hw. van 10,5 cM., 15,7 KG., de GKT. 12,8 KG.; de BG. van den Oostenrijkschen Hw. van 10,4 cM. weegt 14,3 KG., terwijl ook hier de GKT. lichter is en 12,7 KG. weegt. De Oostenrijksche Hw. van 15 cM. M/99 heeft eene granaat van 31,9 KG. en eene mijngranaat van 38,75 KG.; het Frausche korte kanon van 155 mM. eene granaat van 40 KG. en eene mijngranaat van 43 KG., enz.

Verskil in projectielgewicht bij een zelfden vuurmond blijkt dus geen bezwaar te zijn en komt daarom als zoodanig niet in aanmerking tegenover de eischen, die uit een tactisch oogpunt aan het geschut en de daarbij te bezigen projectielen moeten worden gesteld. ¹⁾

17. *Keuze der ladingen.* Het gebruik van den houwitser sluit in zich het aanwenden van boogvuur, waartoe de ladingen met den afstand sprongsgewijze afnemen. Dat zulks noodig is voor BG.S.-vuur tegen horizontale dekkingen en voor GKT.-vuur tegen gedekte doelen, vereischt geen nadere toelichting.

Voor het BG.T.-vuur is een niet te kleine invalshoek gewenscht, ten einde scherfwerking te kunnen brengen achter de steilst opgezette dekkingen, c. q. om terugslaande scherven te verkrijgen. Doch hierbij is boogvuur eveneens gewenscht ter wille van de trefkans, om n.l. een zoo groot mogelijk aantal gunstig gelegen springpunten te hebben; het zelfde geldt voor GKT.-vuur tegen gedekte doelen.

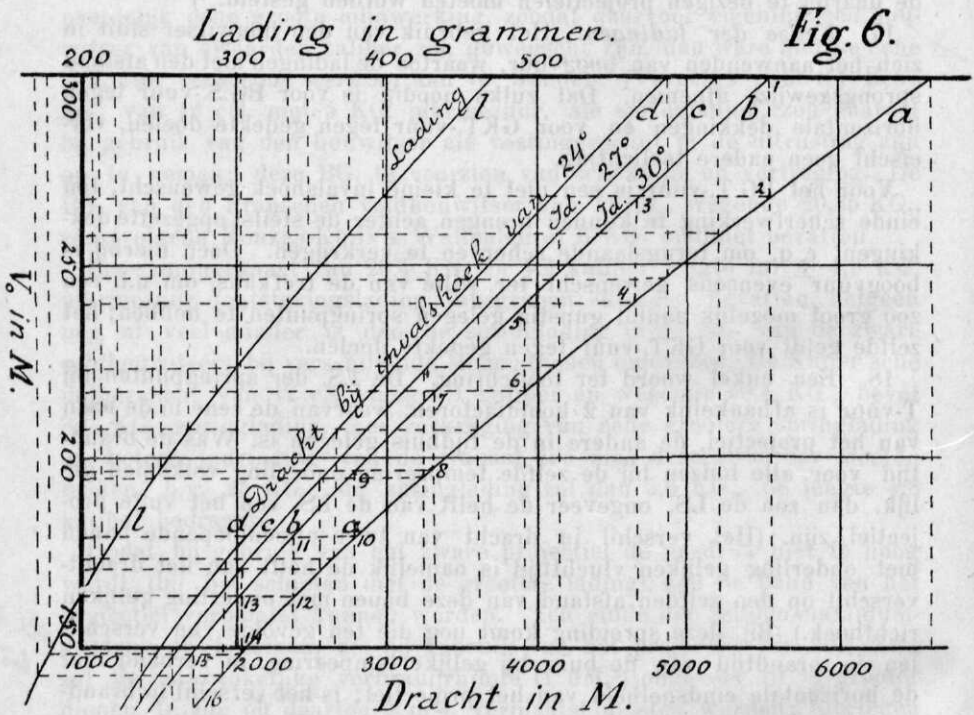
18. Een enkel woord ter toelichting. De LS. der springpunten bij T-vuur is afhankelijk van 2 hoofdfactoren, waarvan de eene in de baan van het projectiel, de andere in de tijdbuis gelegen is. Was de brandtijd voor alle buizen bij de zelfde tempeering onderling volkomen gelijk, dan zou de LS. ongeveer de helft van de LS. van het volle projectiel zijn. (Het verschil in dracht van twee uiteenloopende banen met onderling gelijken vluchttijd is namelijk de helft van het drachtverschil op den zelfden afstand van deze banen met onderling gelijken richthoek.) Bij deze spreiding komt nog die ten gevolge van verschillen in brandtijd van de buis, bij gelijke tempeering, in verband met de horizontale eindsnelheid van het projectiel; is het verschil in brandtijd 0,4 sec., de horizontale eindsnelheid 180 M., dan geeft dit b.v. eene spreiding van $0,4 \times 180 \text{ M.} = 72 \text{ M.}$

De eerste factor wordt op den zelfden afstand grooter, naarmate de lading kleiner wordt. Bij gebruik van kleinere lading wordt op den zelfden afstand ook de brandtijd en dus de spreiding hierin grooter; evenwel wordt de eindsnelheid van het projectiel kleiner. Werken alle factoren te zamen, dan leert de ondervinding, dat de LS. der springpunten afneemt voor bepaalden afstand, naarmate deze met klei-

¹⁾ Evenwel zal daarmede bij de inrichting van de caissons rekening gehouden dienen te worden.

ner lading wordt bereikt. Dit is daaraan toe te schrijven, dat van den tweeden factor, verschil in brandtijd \times eindsnelheid, de grootte der eindsnelheid overheerschenden invloed heeft op de spreiding.

Bij de nieuwste KRUPP'sche buizen is, ten gevolge van de kleine en regelmatige SAⁿ. en het regelmatige branden van de gebezigde sas van de sasringen, de invloed van verschil in brandtijd kleiner geworden dan vroeger, zoodat b.v. de LS₅₀ der springpunten op de groote afstanden kleiner is dan die van het volle projectiel ¹⁾ en de LS₅₀ op den zelfden afstand ongeveer het zelfde is voor alle ladingen. Dit neemt niet weg, dat bij het ouder worden van de buizen, na opbewaren, waardoor toename van de spreiding in den brandtijd is te verwachten,

ook voor de KRUPP'sche buizen zal blijken, dat de LS. afneemt met de grootte van de lading.

Om dus in verband met punt 11 en 12 het grootst mogelijk aantal gunstig gelegen springpunten te verkrijgen bij BG.T.-vuur en GKT.-vuur tegen gedekte doelen, is het gewenscht tegen een bepaald doel met de kleinst mogelijke lading te schieten. Hierbij wordt opgemerkt, dat het grooter worden van de HS. der springpunten, ten gevolge van den grooteren invalshoek, klaarblijkelijk geen nadeeligen invloed heeft

¹⁾ De KRUPP'sche schootstafel geeft b.v. op 5000 M., voor de lading No. 4, LS₅₀ vol proj. = 46 M., LS₅₀ der springpunten = 40 M.

op het aantal gunstig gelegen springpunten bij GKT.- of BG.T.-vuur.

19. Ten einde het aantal ladingen niet te groot te doen worden, laat men deze sprongsgewijze veranderen, waardoor niet altijd voor elk geval de meest gewenschte invalshoek wordt verkregen. Men kan hierbij op twee wijzen te werk gaan. In de eerste plaats kan men, hetgeen m.i. uit een ballistisch oogpunt het meest voor de hand ligt, voor elke lading een minimum-invalshoek aannemen, die wordt verkregen op den afstand, die de maximumdracht van de naast kleinere lading is. In de tweede plaats kan men een vast verschil tusschen de grootte der opeenvolgende ladingen vooropstellen.

De eerste van deze methodes voor het vaststellen der ladingen is door de firma KRUPP gevolgd. De minimum-waarde der invalshoeken wordt bij die methode geregeld naar het aantal ladingen, dat men hoogstens wenscht, of omgekeerd. Men kan daarbij b.v., als volgt, te werk gaan. Zij in fig. 6 met de kromme *a* het verband aangegeven tusschen de V_0 van het projectiel en de maximum-dracht (voor de ordinaat $V_0 = 250$, is bijv. de max.-dracht ± 4950 M.); evenzoo geven de lijnen *b*, *c* en *d* het verband tusschen de V_0 en de dracht, die onderscheidenlijk wordt bereikt bij een invalshoek van 30° , 27° en 24° . Trekt men tusschen de lijnen *a* en *b* de traplijn 1—2—3—4—5 enz. —16, dan vindt men, dat de grootste lading (voor $V_0 = 300$ M.) reikt van 5550 M., alwaar de invalshoek 30° is, tot 6500 M., zijnde de max.-dracht; de naast kleinere lading reikt van 4720 M., met 30° invalshoek, tot 5550 M., enz. Combineert men deze grafische aflezing met de grafische bepaling van de lading, door middel van de kromme *l*, geldende voor het KRUPP'sche buskruit ($4 \times 4 \times 1$), dan vindt men zoodoende het in onderstaande tabel vermelde stelsel ladingen.

LADINGEN BIJ EEN MINIMUM-INVALSHOEK VAN 30° .

Lading.		V_0 M.	Afstand. M.
No.	KG.		
1	0,180	147	1700 tot 2020
2	0,195	160	2020 " 2370
3	0,215	176	2370 " 2770
4	0,245	196	2770 " 3300
5	0,285	219	3300 " 3900
6	0,335	244	3900 " 4720
7	0,395	271	4720 " 5550
8	0,460	300	5550 " 6500

Op overeenkomstige wijze zijn de volgende tabellen voor minimum-invalshoeken van 27° en 24° afgeleid, door in plaats van de kromme *b*, de krommen *c* en *d* te benutten.

MINIMUM-INVALSHOEK 27°.				MINIMUM-INVALSHOEK 24°.			
LADING.		V _o .	AFSTAND. M.	LADING.		V _o .	AFSTAND. M.
N ^o .	KG.	M.		N ^o .	KG.	M.	
1	0,180	152	1550—2020	1	0,175	147	1450—1900
2	0,205	168	2020—2500	2	0,210	163	1900—2630
3	0,240	192	2500—3190	3	0,260	205	2630—3580
4	0,290	223	3190—4070	4	0,345	247	3580—4820
5	0,365	258	4070—5150	5	0,460	300	4820—6500
6	0,460	300	5150—6500				

Uit deze tabellen blijkt, dat voor afstanden tusschen 1450 en 1700 M. en de maximum-dracht van den houwitser van 12 cM bij $V_o = 300$ M. 5, 6 of 8 verschillende ladingen noodig zijn, naar gelang de minimum-invalshoek 24°, 27° of 30° is.

De door de firma KRUPP in de schootstafel van den veldhouwitser vermelde ladingen stemmen vrijwel overeen met die, hierboven afgeleid voor een minimum-invalshoek van 27°, met dit onderscheid, dat de kleinste lading ontbreekt. Hoewel dit voor een veldhouwitser wel geoorloofd is, mag m.i. bij gebruik van den houwitser van 12 cM. in den vestingoorlog eene kleinere lading dan die van 0,200 KG. voor $V_o = 164$ M. niet ontbreken, en zou daarom nog eene lading noodig zijn voor de $V_o = \pm 145$ M. van het projectiel van 20,4 KG. Stelt men de kleinste lading op 0,175 KG., dan wordt dus de lading N°. 1 = 0,175 KG. en worden de aanvullingskardoezen tot het vormen van de opeenvolgend grootere ladingen achtereenvolgens 25, 35, 50, 75 en 100 gram. ¹⁾

20. Past men de tweede methode toe en neemt men een gemiddeld standvastig verschil aan tusschen de grootte van de opeenvolgende ladingen, dan zal, gelet op de grootte der aanvullingsladingen, vermeld in het slot van het voorgaande punt, de aansluiting der ladingen ballistisch minder goed zijn; d.w.z. op de kleinere afstanden zal de minimum-invalshoek te klein zijn en op de groote afstanden zullen meer ladingen worden gebezigd, dan voor een goeden invalshoek noodig zijn.

Met het oog op deze nadeelen heeft het aannemen van een standvastig ladingsverschil m.i. alleen reden van bestaan, wanneer daar-

¹⁾ Bij het door de firma KRUPP gevolgde stelsel, is deze lading van 0,175 KG. ook te vormen door samenvoeging van de aanvullingsladingen voor de ladingen Nos. 4 en 5, resp. 75 en 100 gram.

mede gepaard gaat het gebruik van aanvullingskardoezen, om zodoende het aantal soorten kardoezen te beperken.¹⁾

Het meest aanbeveling verdient het voor een stelsel van kardoezen den middenweg te kiezen en de voordeelen van beide methodes te vereenigen. Daartoe zou men bij een groot aantal ladingen, b.v. 7 of 8, zooals in punt 19 voor den minimum-invalshoek van 30° is afgeleid, 2 soorten aanvullingsladingen kunnen bezigen; neemt men b.v. eene aanvangslading van $A = 194$ gram en daarbij aanvullingsladingen van $a = 24$ en $b = 44$ gram, dan kan men daarmee vormen ladingen van $A + a = 0,218$; $A + 2a = 0,242$; $A + 2a + b = 0,286$; $A + 2(a + b) = 0,330$; $A + a + 4b = 0,394$ en $A + 2a + 5b = 0,462$ KG., die slechts enkele grammen verschillen met de ladingen 2 t/m 8, vermeld in de eerste tabel in punt 19.

Evenzoo ware, bij behoud van het door de firma KRUPP aangenomen aantal van 5 ladingen, daarvoor het volgende stelsel te kiezen.

GEWIJZIGDE LADINGEN.			KRUPP'SCHE LADINGEN.		OPHEL- DERINGEN.
LADING. KG.	SAMEN- STELLING.	V _o . M.	LADING. KG.	V _o . M.	
0,185	a .	152	0,200	164	$a =$ lading van
0,235	$a + b$.	189	0,235	189	0,185 KG.
0,285	$a + 2b$.	218	0,285	218	$b =$ lading van
0,370	$2a$.	260	0,360	255	0,50 KG.
0,470	$2a + 2b$.	304	0,460	300	

Door gebruik van 2, in plaats van 5 soorten kardoezen zijn dan de 5 ladingen te vormen, die nagenoeg de zelfde V_o geven als die van de schootstafel. De kleinste lading is de eenige, die betrekkelijk belangrijk afwijkt; deze is echter, zonder bepaald nadeel voor de behoorlijke aansluiting van de schootstafels voor de ladingen N°s. 1 en 2, opzettelijk kleiner gekozen, ten einde gunstige invalshoeken te verkrijgen op kleinere afstanden dan met de KRUPP'sche lading N°. 1

¹⁾ Niet alleen vermindert bij zoodanig stelsel het aantal soorten kardoezen, ten bate van gemakkelijker aanmaak, oplegging en aanvulling van munitie, doch eveneens wordt de werkzaamheid van eene batterij daardoor aanzienlijk uitgebreid, en dus een belangrijk tactisch voordeel verkregen. Men vergelijkte het hier te lande bij het kanon van 15 cM. K. en bij de mortieren gevolgd stelsel, waarbij voor elk ladingsgewicht eene andere kardoesoort noodig is. Inmiddels zijn voor het kanon van 15 cM. K. samengestelde ladingen rookzwak buskruit ingevoerd en deze voor den mortier van 15 cM. in beproeving. (Zie B.O. 1905.)

mogelijk is. De enkele meters grootere V_0 bij gebruik van de ladingen Nos. 4 en 5 komt aan de maximum-dracht ten goede.

Volledigheidshalve wordt nog opgemerkt, dat bij het schieten met BG. van 25 KG. en de lading 0,185 KG. de V_0 ongeveer 139 M. is, waardoor bij aanwending van genoemd projectiel tegen de aanvalswerken van den vijand nog op 1300 tot 1400 M. reeds een vrij gunstige invalshoek (25 tot resp. 28°) wordt verkregen.

In het kort samengevat zouden m.i. de volgende wijzigingen van den KRUPP'schen H^w. van 12 cM. aanbeveling verdienen.

Voor gebruik als veldhouwitser.

Aanwending van eene GKT. van 16,5 KG., om het stilstaan van het stuk bij het schieten onder kleine elevatie te verkrijgen, en daardoor het gebruik van schilden mogelijk te maken. Granaatkartetskogels van 13 gram en eene grootere springlading. Opzet met ééne afstandenverdeling en gegevens voor tempeering en breedterichting, voor de GKT. met de grootste lading. BG. met tijdschokbuis (in plaats van schokbuis) met snelwerkende schokinrichting en met vertraging.

Voor gebruik in den vestingoorlog.

Eene mijngranaat met zoo groot mogelijke springlading.

Eene kleinere kleinste lading, zoodat op de kleine afstanden grootere invalshoeken worden verkregen, dan thans mogelijk is.

Algemeen. Invoering van een of ander stelsel van samenstellende kardoezen, zoodat alle ladingen met 2 soorten kardoezen zijn te vormen.

VERBETERING.

Blz. 824, regel 8 v. o., 3^e kolom, staat 6400; lees 6500.

Blz. 831, regel 5 v. b., te lezen „elevatie bestaat er geen behoefte . . .” enz.

Bespreking en beschouwing naar aanleiding van: Collon's „Manuel pratique des Tirs collectifs”,

DOOR

L. NOEST, *Kapitein der Infanterie.*

(Vervolg en slot van blz. 801.)

Omtrent de beschouwingen over en de berekeningen van de spreidingen bij hellend terrein zouden wij willen opmerken, dat alleen het als recht aannemen van oneindig groote baangedeelten tot conclusiën kan voeren, als b.v. vermeld op blzn. 208 en 209. Daar komt Schrijver bij eene in de schootsrichting afdalende helling (hellingshoek gelijk het tweevoud van den invalshoek) tot eene 50% spreiding, die *oneindig groot is*. Doch *alle* banen zijn gekromd, en bij eene regelmatige terreinhelling p mag men o. i. (vooral op groote afstanden) de invalshoeken slechts over geringen afstand als constant beschouwen, daar zij in vrij sterke progressie toenemen.

Feitelijk toch kan p slechts op één enkelen afstand gelijk zijn aan den invalshoek θ .

Schrijver zelf heeft dit trouwens ook gevoeld, getuige de toelichting: „ce qui s'explique par la grande portée des balles, qui passant au „dessus du point, achèvent leur trajet *parallèlement au sol*¹⁾ pendant „un certain temps²⁾ c'est à dire aussi longtemps que $p = \theta$ ”.

De evenwijdigheid der baan aan den bodem mag wel bij benadering als *bestaande* worden *aangenomen*, doch slechts voor *zeer korte baangedeelten*.³⁾

¹⁾ Wij cursiveeren.

N.B. Omtrent de berekeningen op blz. 141 zij ter loops opgemerkt, dat naar het ons voorkomt, de eerste twee zinsneden onder IV reeds de oplossing van dit probleem bevatten, terwijl het verder onder IV gestelde onder V schijnt te behooren.

²⁾ Deze cursiveering is van Schr.

³⁾ De gedekte ruimten achter hellingen (zie ook: „Schiessen und Treffen” van FRH. v. ZEDLITZ UND NEUKIRCH, Kriegst. Zeitschr., 1903, N°. 3) worden door dien trant van beschouwing steeds overdreven voorgesteld. Zoo is b.v. van eene dalende helling $p = 2\theta$, die op 1000 M. van de schutters aanvangt, voor het Belgische geweer en eene doelhoogte van 1.70 M., het eerste deel ten bedrage van 27 M. nog gevaarlijk.

In tegenstelling met Kapitein DE MONTBRISSEON ¹⁾, volgens wien het Belgische Mauser op 16 verschillende geweerstelsels, zooals Ct. COLLON het uitdrukt: „arrive bon dernier”. komt Schrijver tot de slotsom, dat het Belgische geweer gerust de vergelijking met andere stelsels kan doorstaan.

Wij zullen in deze geen partij kiezen, hoewel, als reeds te voren werd gezegd, tegenover de nadeelen van sterkere baankromming bepaalde voordeelen staan en de spreidingen van het Belgische geweer ons zeer voldoende toeschijnen. In ieder geval achten wij een vast, ongeschokt vertrouwen der schutters en vuurleiders in de deugdelijkheid hunner bewapening veel meer waard dan eenige ballistische meerwaardigheid dier bewapening, welke meerwaardigheid uit den aard der zaak steeds tot zekere, vrij enge grenzen beperkt blijft. (Dit alleen ten opzichte der handvuurwapenen. Natuurlijk!)

Wij gelooven, dat bij de beoordeeling der waarde van een geweer (met bijbehorende munitie) dikwijls te veel beteekenis wordt toegekend aan ballistische — en te weinig aan tactische eigenschappen.

Ballistische *deugden* kunnen wel eens tactische *gebreken* zijn.

Om een voorbeeld te noemen:

Stel, dat de techniek er in slaagde eene *ballistisch volmaakte* bewapening — spreiding nihil — te leveren. (Welk een ideaal! Om de technici te doen watertanden!)

Zulk een ballistisch volmaakt wapen zou in onze oogen een *tactisch gedrocht* zijn. ²⁾ De vizierindeeling zou, indien Kol. LEFÈVRE in zake de schietfouten gelijk heeft, zoo samengesteld, de afstandsbepaling zoo angstvallig juist moeten worden (evenals de correctie voor weersinvloeden), dat van doeltreffende vuurleiding geen sprake meer zou zijn. Het vuur op groote en middelbare afstanden zou weinig of niets vermogen. En zoo zou men, door gelijktijdig met een betrekkelijk groot aantal verschillende vizieren te doen vuren, kunstmatig en met zeer veel inspanning het *euvel* van *te veel ballistische juistheid* moeten beperken. Doch genoeg hiervan.

Schrijver is een verklaard voorstander der „*rafale*”, waarvoor hij reeds voor jaren zijn krachtige stem verhief. Hij verwacht er veel van, bijna alles.

„Zeker is, dat de „*rafales*” de vuurleiding — „*cette lourde tâche*” — in belangrijke mate zullen kunnen verlichten en vaak eene groote,

¹⁾ Revue du Cercle militaire.

²⁾ Dan nog een tweede ideaal te bereiken: *volmaakte* schietkunst der manschappen en *volkomen* zelfbeheersching in de hitte van het gevecht. Eveneens om te watertanden!

„Pour se faire comprendre, il faut exagérer.”

De volkomen rechte baan zou, van idealen gesproken, eene pracht-Leistung der techniek, doch een tactisch onding zijn.

vooral ook moreele uitwerking helpen bevorderen. Het vuur blijft beter in de hand; de suggestie van aanvoerders op schutters kan dieper inwerken; tijdens de vuurpauzen kunnen de vizieren en de positie der schutters beter worden nagegaan en zoo noodig gewijzigd, de manschappen herademen en — zij het ook slechts onvolkomen — zichzelf terugvinden; de verschoten en de nog beschikbare patronentallen ontsnappen minder gemakkelijk aan de contrôle; munitieverspilling wordt gemakkelijker tegengegaan. Zeker, wij stemmen dit gaarne toe.

Zich aansluitend bij den Generaal ROHNE, die het streven naar individualiseering der richting bij gezamenlijke vuren veroordeelt en de aanduiding van mikpunt en vizier, de *gansche* regeling en leiding van het vuur aan de aanvoerders alleen wenscht over te laten, zegt Schrijver op blz. 160 te recht:

„Le soldat n'a pas à se préoccuper du reste; il suffit qu'il cherche „à atteindre l'objectif prescrit”.

Wij zouden hieraan willen toevoegen: „en zich nimmer onnoodig bloot geven”.

Omtrent de waarde van op het oefeningsveld bij gezamenlijke vuren verkregen trefferprocenten geeft Schrijver eenige opmerkingen, die behartiging verdienen.

De procenten zelve acht hij van geen belang, mits de kalmte en stilte in den troep, het benutten van het terrein, de vuurdiscipline en -leiding aan redelijke eischen beantwoorden.

Eene breede opvatting dus.

„S'il résulte de toutes ces constatations faites par les chefs”, aldus Schrijver, „que l'assouplissement matériel et moral dans les mains des „commandants d'unité est accompli, la troupe est parfaitement instruite „et apte à entrer en campagne.”¹⁾

Hoezeer wij dit ook eens zijn, achten wij, in tegenstelling met Schrijver (zie blz. 161), het opnemen der treffers gewenscht, wel is waar niet, tot beoordeeling van schutters en aanvoerders, maar als middel tot onderlinge opwekking van manschappen en afdelingen.

Men neme b.v. bij het schieten op den tweelingpost te Harskamp (concurrerend vuur) de belangstelling en den ijver der schutters eens waar. Om hun inspanning tot het *verkrijgen* van de beste uitkomsten tot een maximum op te drijven zijn tastbare resultaten noodig.

En natuurlijk! Trouwens, onze Schrijver wenscht immers zelf ook de z.g. „cibles à éclipse” en „cibles tombants”?

Aangaande het vuur op artillerie in stelling (zie blzn. 170, 171 en 180) merken wij met bescheidenheid op te gelooven, dat het infanterie-

¹⁾ Een goed stelsel van individueele schietopleiding daarbij vooropgesteld, als eene van-zelf-heid. Commandanten, die aan bedoelde eischen als leider beantwoorden, zijn uit den aard der zaak ook goede schietonderwijzers.

vuur, zelfs op afstanden kleiner nog dan 900 M. ¹⁾, tegen moderne veld-artillerie (met schilden) *niets* vermag.

Het zoeken naar patronen (o.m. door de firma KRUPP), waarvan de kogel op de in beschouwing komende afstanden de schilden doorboren en daarna nog voldoende arbeidsvermogen overhouden zal, om den kanonnier buiten gevecht te stellen, meenen wij dan ook *niet-infanteristisch* te moet achten.

Kan de infanterie door echartement of enfileering met succes de artillerie onder vuur nemen, dan: *fiat*. Maar frontaal vuur tegen van schilden voorziene artillerie in batterij is o.i. munitieverspilling.

Het geweer is nu eenmaal een wapen, van huis uit alleen bestemd tot het schieten op levende doelen. ²⁾ Het doorboren of vernielen van *dekkingen mag geen doel* zijn. Dit is uitsluitend de taak der artillerie. Heeft men goede geweren en -patronen tot het vuren op *levende* doelen, en bezit de kogel *bovendien* een grooter arbeidsvermogen, dan *daartoe* noodig is, dan is zulks gewis eene niet te versmaden, doch toevallige bate. Het zoeken naar patronen tot doorboring van schilden (waarbij de hardheid der kogels — b.v. massief staal of zware, stalen mantels — noodwendig de directe uitwerking op levende doelen door gebrek aan kogelvervorming beperkt), juichen wij dan ook geenszins toe, *tenzij* men zooveel aan arbeidsvermogen winne, dat *kogelvervorming overbodig* worde. Dan echter zal de zooveel toegenomen terugstoot door invoering van zelflaadgeweren *moeten* worden geneutraliseerd. ³⁾ Is men eenmaal zoo ver, dan zal inmiddels de artillerie wel weer van zwaarder schilden zijn voorzien en wordt het langzamerhand tijd de infanterie met... *kanonnen* te bewapenen.

En dan is ze *artillerie* geworden, en hebben wij weer een ander, lichter wapen noodig, *uitsluitend* te bezigen tegen... *levende* doelen.

Al zouden wij dan ook patronen kunnen bekomen die op 1500 M. — of op 2000 M. zelfs, waarom niet? — alle schilden doorboren als koek, dan nog zouden *wij* zeggen: „Dank je feestelijk. Niet noodig.”

Neen, men geve der infanterie geen artilleristische opdracht en hinke niet op twee zeer uiteenlopende grondgedachten. De kracht van het infanterievuur ligt uitsluitend in de directe uitwerking op levende doelen. Door andere opvattingen wordt het wezen der infanterie geweld aangedaan, verminkt.

Doch keeren wij tot het boek van C. COLLOX terug.

Tal van bladzijden worden gewijd aan het afstanden schatten, de gevolgen van schattingsfouten en de z.g.n. gevechtsvizieren.

¹⁾ Door Schr. genoemd.

²⁾ En indien dit niet zoo ware, zou het zoo behooren te zijn.

³⁾ Technisch blijft dan echter de vraag, of bij *zulk* eene munitie de geweer-constructie niet *te zwaar* zal moeten zijn, om er de infanterie mede te kunnen bewapenen.

Schrijver acht het voldoende, als de man weet te beoordeelen, of eenige afstand grooter of kleiner is dan 300 en 600 M. Het schatten van afstanden boven 1200 M. wenscht hij slechts beoefend te zien door officieren en enkele, tot elite-schatters gevormde ondergeschikten.

Volgens het Belgische reglement wordt in het gevecht op afstanden t/m. 300 M. het vizier van 100 M. gebezigd, tusschen 300 en 500 M. dat van 400, tusschen 500 en 700 M. dat van 600 en tusschen 700 en 900 M. dat van 800 M.

Afstanden t/m. 500 M. worden er *kleine*-, van 500 t/m. 900 M. *middelbare*-, van 900 t/m. 1200 M. *grote*-, en boven 1200 M. *uiterste* afstanden genoemd.

Het vuur op afstanden boven de 1200 M. heeft in België klaarblijkelijk slechts bij uitzondering plaats. ¹⁾

De gevechtstviziëren werden er, lezen wij, vastgesteld op grond van schietuitkomsten, welke deden zien, dat die vizieren voor de betrekkelijke afstanden voldoende trefkans waarborgen. Op die wijze wordt er het lastige verstellen der vizieren beperkt.

Schrijver zelf wenscht hierin nog verder te gaan en beneden 600 M. slechts één enkel vizier te bezigen, wat ons voor het algemeen gevecht zeker aanbevelenswaardig schijnt.

Dit te eerder, daar wordt vermeld, dat uit door de „Ecole d'application et de perfectionnement“ genomen proeven blijkt, dat de bundel ten opzichte van het mikpunt eene opwaartsche afwijking verkrijgt met het kleiner worden der afstanden. Deze afwijking ²⁾ is dan recht evenredig aan de afstandsvermindering, zoodat Schrijver in ieder geval op kleine afstanden lager vizieren wenscht te bezigen. Voor 700–1000 M. bepleit hij het vizier van 800 M.

Het aanvallend gevecht karakteriseert Schrijver aldus:

„Le feu est donc prééminent pendant la phase de préparation, mais „le mouvement en avant, le choc à la baïonnette acquièrent une importance primordiale pendant la phase de décision. La baïonnette, ou du „moins la menace de celle-ci, ce qui est la même chose, est au fond „l'argument le plus efficace de l'adversaire, en ce sens que les balles „ont rarement obligé une troupe solide à évacuer sa position, ou à „renoncer à son offensive; c'est toujours la baïonnette, le choc ou sa „menace, qui a amené l'échec de l'un ou l'autre adversaire. Ce n'est „pas le feu qui assure la victoire, c'est l'action du choc de la troupe „réservée pour frapper le coup décisif, dans l'offensive comme dans la „défensive; car, jusqu'à ce moment, les parties adverses ont employé

¹⁾ Vermoedelijk ongeveer op de zelfde gronden, ten onzent reeds in 1887 door den 1ste Luit. der Art. Pop in de V. t. b. v. d. Kr. (Verslag, blzn. 465, 466 en 467) als bezwaren tegen dat vuur met repeteerwapenen geuit.

²⁾ Zij zou evenwel ook het gevolg *kunnen* zijn van eene fout in de vizierhoeken, welke fout dan zou afnemen met het grooter worden der afstanden.

„le feu à des degrés divers, mais seulement comme préparation au „coup décisif.

„La lutte par le feu sera surtout le moyen d'action des „lignes adverses qui se trouveront volontairement ou non dans l'ex- „pectative; elle sera le moyen principal de celui qui adoptera une „attitude défensive, jusqu'au moment où il passera à l'offensive.

„Aussi l'importance du feu est-elle moindre dans l'offensive que dans „la défensive.

„Pour l'assaillant, le feu ne sera qu'un moyen secondaire, quoique „très important d'atteindre son objectif et il devra se résoudre à de „grands, à d'énormes sacrifices, pour remporter la victoire, sans com- „pensation immédiate, sans espérer pouvoir contrebalancer, les pertes „dues au feu, par celles qu'il infligera à l'ennemi sur le champ de ba- „taille même, avant le choc. Ce n'est qu'après la réussite de celui-ci „que le vainqueur commencera à récolter les fruits de sa persévérance, „en poussant droit à l'adversaire, en achevant sa désorganisation „matérielle et morale, en poursuivant sans trêve ni merci, en semant „le désarroi dans les colonnes, en enlevant des prisonniers, du „matériel. C'est donc par la rapidité, par l'énergie de la marche de „l'attaque, puis de la poursuite, qu'on diminue ses pertes et qu'on „déconcerte l'adversaire.

„Par conséquent, ce n'est pas avec le fusil seul qu'on gagne les „batailles; le tableau qu'on nous fait parfois du terrain balayé par „un ouragan de projectiles est séduisant, mais jamais, dans la réalité, „on n'a vu un résultat réel suivre une action isolée de ce genre.

„En 1870, le 18 août, à Saint-Privat, les Français ont démoli la „garde prussienne, mais cela n'a abouti à rien et le succès de la „journée n'en a pas moins été pour les Allemands. Au Transvaal, les „Boers ont plusieurs fois mis en fuite les Anglais au moyen de leurs „fusils; même ils n'ouvraient le feu qu'à petite distance et ils n'en „ont tiré aucun profit, parce qu'ils se sont contentés de ce résultat et „que, pas une fois, ils ne se sont élancés hors de leurs abris pour „achever leurs succès.

„Le tir, quelle que soit son efficacité, ne peut produire à lui seul „les résultats décisifs qu'on est en devoir de chercher dans toute „action de guerre. Pour arriver au but, il faut toujours passer à un „acte violent qui ne peut être que l'assaut, l'attaque à l'arme blanche. „L'idée que le feu puisse être prépondérant à lui seul est néfaste, „parce qu'elle nous ramène à la défense des positions qui a été si „funeste aux Autrichiens en 59, aux Français en 70, aux Turcs en „77—78, aux Boers au début de la guerre du Transvaal, aux Russes „dans la campagne de Mandchourie.”

Het schitterend pleidooi, vol van medeslepene welsprekendheid, wij zullen het niet in zijn geheel citeeren, hoe verleidelijk dit ook zij. Het bezingt als het ware de fiere leuze, die, ongeacht den loop der eeuwen, ongeacht de reusachtige wijzigingen in vechtwijzen en vecht-

middelen, als eene rots onwrikbaar, boven alles in onveranderlijke waarheid en beteekenis blijft gelden: „*Faire la guerre, c'est attaquer*”.

En het ware onzerzijds niet goed over enkele kleinigheden in dit betoog andere meeningen te verkondigen, waar het als groot geheel zoo juist is en schoon.

Onder de beschouwingen over de vuurtactiek der cavalerie treft ons de volgende zinsnede in bijzondere mate:

„On ne soigne généralement pas assez le tir dans les régiments de cavalerie; maint cavalier s'en désintéresse. Et comme avec de semblables errements on ne peut former qu'une moyenne de médiocres tireurs, ceux qui ont à employer des escadrons estiment souvent que le feu de la cavalerie serait inefficace en campagne: aussi ¹⁾ „*tendent-ils à ne pas vouloir l'utiliser.*”

Dit is een ernstig verwijt. Of en in hoeverre het ruiterswapen onze Belgische stambroeders dit verwijt verdient?

Van harte hopen en vertrouwen wij, dat in ons land zulk een verwijt allen redelijken grond moge missen, want te recht laat Schrijver volgen:

„La cavalerie, *tout autant que l'infanterie* ¹⁾, doit se convaincre que le feu ne vaut principalement que par le savoir et l'art de celui qui le dirige”.

De cavalerie, door haar karabijn veel minder gebonden aan afstanden en andere Wapens, kan door een goed gebruik van haar schietwapen zeer veel bijdragen tot het succes van den strijd. Hiertoe al het mogelijke te verrichten is dure plicht.

Doch nog eens, wij houden ons overtuigd, dat ons ruiterswapen, met zijn schoone, oude, ridderlijke tradities, nimmer zal te kort schieten in het handhaven der *schoonste aller tradities*:

„*Eerst het Vaderland en dan de Traditie!*”

Van de nuttige wenken voor de cavalerie, in betrekking tot haar oefeningen, citeeren wij:

„Par conséquent, sous peine de fausser le jugement, il convient de ne pas faire exécuter un combat à pied dans une circonstance où l'action à cheval est indiquée. Il faut donc avoir soin de toujours placer la troupe dans une situation qui *impose, sans hésitation possible* ¹⁾, l'action par le feu. On doit du reste, faire à cheval tout ce qui, dans la réalité, serait fait à cheval; ainsi, la marche d'approche, dans le combat offensif, la contre-attaque à l'arme blanche”, enz.

Van de indirecte richting is Schrijver een warm voorstander.

De betrekkelijk groote kromming van den bundel der Belgische Mausers belooft dan ook aan die richting voor menig geval een onbe-

¹⁾ Wij cursiveeren.

twistbaar succes. Zonderling — Schrijver wijst er niet ten onrechte op —, dat in de dagen van nog veel grootere invalshoeken die richting geen toepassing vond.

Ook voor het Nederlandsche stelsel verwachten wij er veel van, ondanks de kleinere invalshoeken.

Voor al in den vestingoorlog zal zij, alsmede het nachtelijk vuur, dikwerf met groote uitwerking in practijk kunnen worden gebracht, zegt Schrijver, zonder overwegende bezwaren op te leveren, mits men daartoe reeds in vreedstijd de noodige voorbereiding treffe en zorg, daartoe o. m. de positie van belangrijke punten en terreinvoorwerpen in de gansche omgeving der verdedigingswerken nauwkeurig op te nemen.¹⁾

In gunstige gevallen zal door indirecte richting de spreiding in groote mate kunnen worden beperkt (lager vizier, dus gemakkelijker aanslag; duidelijker mikpunt, dus scherper richting), en zelfs stellen wij ons voor, dat het somtijds, al wordt het doel *niet* aan ons gezicht onttrokken, aan te bevelen zal zijn, *toch* indirect te richten. (Zie noot op blz. 792.)

In minder gunstige gevallen (te velde) kan het zelfs noodig en voldoende zijn, door schatting den afstand en de hoogte van het hulpmikpunt te benaderen en naar omstandigheden met meerdere vizieren te vuren, ten einde den vijand het rustig verblijf in terreinplooiën, en wat dies meer zij, te verbieden.

Het vaststellen van regelmatige gevechtmethoden keurt Schrijver af.

„Il n'y a qu'une méthode de combat: la prise de contact, la marche „d'approche et la lutte par le feu qui fournissent au commandement „les éléments de l'acte décisif: l'action des troupes réservées contre „un point faible de l'adversaire. En dehors de cela, tout nous paraît „philosophie et discussion byzantines.”

Onder toelichting met bepaalde voorbeelden worden de voor- en na-deelen van verschillende, verdedigende stellingen besproken, na de algemeene eischen te hebben aangeduid, aan welke zij moeten beantwoorden.

Ook de wijze, waarop de schietwetenschap behoort te worden beoefend, komt aan de orde. Te dezen opzichte haalt Schrijver de zoo belangrijke woorden van zijn te vroeg ontslapen kameraad, wijlen den Kapitein SWARTS, aan, die in eene „Etude sur quelques données relatives „aux tirs d'infanterie”²⁾ zegt:

¹⁾ Die gegevens, in gemakkelijk overzicht op een „planchet de tir”, ongeveer zooals Schr. er een voorstelt, met de noodige aanduidingen van vizieren en mikpunten, zouden wij door de infanterie-commandanten in duurzame werken willen doen verzamelen, en als een deel der memorie van defensie bij het archief opleggen. Het voor te schrijven model van zulk eene figuratieve schootstafel ware nader te overwegen.

²⁾ Zie: Revue de l'armée belge, N°. 4 v. d. 29sten jaarg.

„Les nécessités du temps de paix ne permettent pas d'acquérir la science du tir uniquement par la méthode expérimentale. Toutes les méthodes *approximatives* proposées pour déterminer, sur le terrain, les résultats d'un tir, sont erronées. Ce n'est donc que par l'étude des groupements que les officiers pourront acquérir ce jugement de l'esprit, qui leur permettra de décider du résultat qu'ils veulent obtenir, de supputer si celui-ci a une importance qui justifie le nombre de cartouches à brûler, afin de tirer avec la certitude d'obtenir un résultat efficace.

„Dans ce but, chaque fois que, sur le terrain, un tir aura été simulé ou supposé, dans une manoeuvre ou dans une exercice de cadres, les données du problème étant bien déterminées: formations adoptées, itinéraire suivi, endroit de l'ouverture du feu, genre de feu adopté, l'officier pourrait déterminer pour la fraction dont il a dirigé le tir, les résultats qu'il aurait obtenus et les pertes qu'il aurait subies. Si son chef lui avait indiqué une autre manière de procéder, il déterminerait les mêmes résultats pour celle-ci et il en ferait la comparaison. Il ferait ainsi une exercice à la fois pratique et théorique, puisque les décisions auraient été dictées par le terrain et par les circonstances, hypothèses de la manoeuvre, et puisque les résultats lui seraient donnés par une étude théorique des propriétés de son arme.

„Une série d'études de ce genre laissera dans l'esprit une empreinte de données exactes, ce sera la base d'un jugement droit. L'officier pourra alors affronter avec sérénité cette lourde tâche de conduire les hommes au feu: il aura la certitude de faire à l'ennemi tout le mal possible, et il n'aura pas à craindre l'effrayante responsabilité d'être cause de la mort inutile de ses propres soldats.”

Ja, het is zoo. Dát is de goede weg, die gevolgd moet worden. Wij weten wel, dat dit aanvankelijk voor velen tijdroovend en moeilijk kan zijn, doch gaandeweg gaat het oplossen der vraagstukjes vlotter in zijn werk. De noodige tabellen en vooral grafische gegevens kunnen den tijd, voor die oplossing noodig, tot een minimum helpen beperken. De rente zal groot zijn.

Op blzn. 287 en 288 lezen wij:

„Avec l'énorme consommation en officiers que produira la guerre future, il faut que les compagnies comprennent des cadres aptes à remplacer les chefs de peloton qui tombent, et bon nombre de sous-officiers, ¹⁾ tout au moins, doivent être préparés à commander éventuellement *une compagnie* ¹⁾ au feu.

„Il ne s'agit pas d'objecter que ce sera difficile, voire impossible, il le faut! C'est une nécessité inéluctable, si l'on ne veut pas livrer *au hasard* ¹⁾ les résultats des luttes par le feu.”

¹⁾ Wij cursiveeren. Als men maar kader genoeg heeft. Maar het moet! zooals Schr. zegt.

Men ziet, de welsprekende overtuiging van Schrijver laait hier en daar hoog op. Er gaat suggestie van uit, en het is eene verkwikking, *zulk* eene overtuiging met *zulk* een gloed te hooren uitspreken. ¹⁾

Het eigenlijke wezen, de ziel der vuurleiding wordt op blz. 294 aldus treffend geteekend:

„La conduite judicieuse du feu est une condition essentielle de succès au combat. Elle ne saurait être définie dans ses détails. Avant tout, c'est une question de sagacité; elle exige de la part des chefs du calme ²⁾, le coup d'oeil tactique (importance des objectifs, missions à remplir, moyens à mettre en oeuvre, etc.), une connaissance ²⁾ approfondie des propriétés de l'arme et une saine appréciation des circonstances tactiques réciproques, matérielles et morales, dans lesquelles les adversaires se trouvent.” —

Thans, aan het slot onzer bespreking — en onzer oppervlakkige beschouwingen naar aanleiding van dit merkwaardige boek — gekomen, nog een enkel woord. ³⁾

Veel hebben wij geciteerd. Nog veel meer hadden wij willen citeeren. Over den inhoud zijn boekdeelen te vullen met beschouwingen van al of niet instemmende strekking, al naar het standpunt, dat men kiest. Doch, welk standpunt dan ook moge worden ingenomen, de sympathieke Schrijver, die ons onder een eenvoudigen titel veel meer schonk dan hij beloofde, heeft recht op ieders welgemeende hulde en dank.

Wij, voor ons, brengen hem die van ganscher harte. En wij stellen er prijs op, er hierbij op te wijzen, niet blind te zijn gebleven voor de *weinige* onjuistheden, welke wij in dit werk meenden aan te treffen. De voorgaande bladzijden mogen hiervan getuigen.

1) Ja, het is ons, alsof wij Schrijver's krachtig, geen tegenspraak duldend: „il le faut!” hooren klinken.

2) Dat het boek vrij veel drukfouten bevat is zeer jammer, doch bij herdruk, die o. i. niet kan uitblijven, gemakkelijk te herstellen.

Om er enkele te noemen:

Blz. 83, regel 10 v. o. Er staat: 93'11 × 9'73. Dit moet zijn: 93'3 × 9'7.

Blz. 85, regel 16 v. b. Er staat voor *ty u* voor 1100 M.: 0'06564. Tabel F vermeldt daarvoor: 0'06619.

Het midden van blz. 212 is moeilijk leesbaar door het verwijzen naar letters eener figuur, terwijl in de fig. die letters soms ontbreken.

Op blz. 235 wordt in eene noot omtrent een in den tekst vermeld getal (16^m 83), dat ook in eene figuur moet voorkomen, gezegd, dat in de figuur bij vergissing de waarde 16^m 73 is vermeld. Evenwel komt in de genoemde fig. noch de waarde 16^m 73, noch die van 16^m 83 voor.

De in tabel F vermelde tangenten stemmen niet alle overeen met de daarbij in graden vermelde hoekwaarden.

Doch onze waardeering der *vele*, der *tallooze* waarheden en deugden, welke dit boekdeel rijk is, wordt er te zuiverder om.

En dat die waardeering *groot*, dat zij *warm* is, behoeven wij het nog te zeggen?

Den Haag, 1906.

Over het tactisch exerceeren der Cavalerie.

De groote uitwerking der hedendaagsche vuurwapenen heeft niet nagelaten haar invloed te doen gelden op de formatiën, waarin de verschillende wapensoorten zich op het slagveld moeten bewegen. Zeer zeker moet bij het Wapen der cavalerie met die uitwerking rekening gehouden worden, omdat gesloten formatiën bij den aanval dikwijls noodzakelijk zijn en zulks natuurlijk het vertoonen van groote doelen medebrengt.

Vraagt het gevecht te paard aan den eenen kant dus groote geslotenheid der onderdeelen en breede fronten, anderzijds dwingt het vijandelijk vuur tot verdeling in kleinere doelen, opdat de verliezen zoo gering mogelijk worden.

Naarmate van den toestand heeft de Cav.-Ct. dus verschillende maatregelen te nemen.

Marcheert eene cavalerie-afdeeling op verschillende wegen, voorafgegaan door veiligheids- en verkenningafdeelingen, dan vordert het tijdig vereenigen der hoofdmacht met haar veiligheidstroepen of het doen samenwerken en het geven der gevechtsbevelen meer dan het traditioneele „in linie — marsch”.

Al deze factoren — terreinsgesteldheid, het niet geconcentreerd marcheeren, vijandelijk vuur — scheppen toestanden, waarin de Cav.-Ct. zich reeds eenige malen verplaatst moet hebben, wil hij op het kritieke moment tijdig besliste orders kunnen geven.

Bij de oefeningen, in het zich bewegen op het aanvalsveld, moeten bovengenoemde factoren dus in aanmerking genomen worden. Zij vormen den grondslag, waarop het tactisch exerceeren berust, ten minste voor de evolutiën bij den aanmarsch naar het gevechtveld; gedurende de voorbereidende bewegingen voor den aanval worden de verdere maatregelen in hoofdzaak door het vijandelijk doel beheerscht.

Bij het tactisch exerceeren moet daarom in geaccidenteerd terrein geoeffend worden, behoort de Leider zich bij elke oefening eene veronderstelling te scheppen en de richting aan te geven, waaruit vijandelijke cavalerie of vijandelijk vuur verwacht kan worden. Ten slotte zal eene tegenpartij aanwezig moeten zijn, opdat elke onderafdeeling de juiste aanvalsrichting aannemen en de Leider zijn besluitvaardigheid ontwik-

kelen kan. Aanbeveling verdient het, wanneer elke oefening uit ééne of meer marschcolonnes aanvangt.

Aldus handelende, zal men meer de werkelijkheid nabij komen en rekening leeren houden met verschillende hindernissen, moeilijkheden, enz.; deze factoren toch, bepalen de formatieveranderingen, de plaats, waar, en het tijdstip, waarop deze moeten geschieden. Het tactisch exerceeren is eene oefening voor den Cav.-Ct. en zijn onderaanvoerders.

Dat het zoo zelden plaats vindt, wij hebben bij vele manoeuvres, waar onze cavalerie optrad, de gevolgen ervan gezien, zooals: te vroegtijdige ontwikkeling, liefst bewegingen op open terrein met compacte massa's, geen reserves, altijd met getrokken sabel rijden, bewegingen met eskadrons in linie, het geestdoodende pelotons links- en rechtsomkeert maken zonder doel, waardoor alle gevechtspatrouilles en eclaireurs het hoofd kwijt raken, enz.

De oorzaak dier fouten schuilt in de tegenwoordige exercitie, die zich oogenschijnlijk alleen ten doel stelt, het geheel op beperkte ruimte verzameld te bewegen. en verder als pardecultuur moet worden beschouwd, gezien de voorliefde van sommigen om met eskadrons in linie bewegingen te doen uitvoeren. Dat de tegenwoordige, uitsluitend vormelijke vredesexercitie, op deze wijze opgevat, veel kwaad veroorzaakt en cavaleristische eigenschappen als initiatief der onderaanvoerders, vlug begrijpen van den chef, den doodsteek toebrengt, zal zeer zeker door velen zijn gevoeld.

Daarom moet het exerceeren, beschouwd uit een oogpunt van oefening voor den ruiter, tot een noodzakelijk minimum worden beperkt; de pelotons- en eskadronsoefeningen vormen den grondslag. Thans wordt daarentegen gedurende de geheele zomerperiode aan deze oefeningen vastgehouden, alsmede aan de vormelijke exercitie der regimentsschool. Is dit het einddoel der exercitiën, die blijkens den tijd eraan besteed, bij ons zulk eene enorme waarde schijnen te bezitten?

Men vergeet de hoofdzaak, n.l. samenwerking der onderdeelen naar den wil van één, onder *de meest verscheidene omstandigheden*. En hier zijn 'de chefs de menschen, die naar hunne maatregelen beoordeeld moeten worden en die zichzelf en hunne onderbevelhebbers moeten leeren; dan moeten de elementaire oefeningen hun beslag hebben gekregen, het „Suivez le chef” ontheft elken hooger commandant ervan den troep te controleeren.

Deze exercitiën behooren oefeningen te worden voor de esk.-commandanten en hogere chefs; zij moeten hunne onderhebbende afdeelingen in formatiën doen bewegen, aanpassend aan terrein en vijandelijke invloeden; zij moeten met een enkel woord hun superieuren leeren begrijpen of aan hun onderaanvoerders hun wil te kennen geven, om de *verrassing* daadwerkelijk te maken; zij moeten zelf leeren ingrijpen en niet orders afwachten, wanneer de omstandigheden dit vragen, want het cavaleriegevecht duurt kort.

Maar hiervoor is noodig een chef met talent en heldere begrippen,

niet benauwd iets aan een esk.-ct. over te laten, en die vooral op den voorgrond moet stellen, dat de moderne cavalerie-oefeningen in het zich bewegen naar en op het gevechtveld ten doel moeten hebben *zichzelf en zijne officieren* op te leiden. *De troep volgt!*

Na deze algemeene beschouwingen over het begrip „tactisch exercereen” en over de nadeelen onzer vredesexercitie, willen wij thans in groote trekken enkele hoofdpunten nagaan, die hun invloed op de evolutiën doen gelden.

Invloed van het terrein. Niet dikwijls zal het meer voorkomen, dat cavalerie voor haar voorwaartsche beweging de open terreinen opzoekt, waar zij groote kans heeft door vijandelijk artillerie- en klein geweevuur te worden vernietigd. Verplaatsing zal bij voorkeur door meer bedekt terrein moeten geschieden en dit terrein biedt in de meeste gevallen geen gelegenheid aan om in eene verzamelformatie voorwaarts te gaan, tenzij misschien in dubbele colonne, de manoeuvreer-colonne „par excellence”. Dikwijls zal men dus door het terrein gedwongen worden in marsch- of pelotonscolonne te blijven en bij grootere afdeelingen om met meerdere colonnes naast elkander vooruit te gaan.

Dat de Cav.-Ct. in zulke gevallen voor alle colonnes de zelfde formatie zou voorschrijven, is niet te verwachten; de frontbreedte der afdeelingen zal van het terrein en van de nabijheid des vijands afhangen.

De grootste invloed van het terrein op de bewegingen doet zich voor bij defilé's en hieraan zal men in de toekomst meer aandacht moeten schenken. Het noodzakelijk marcheeren in meer bedekt terrein dwingt ons, om langer de wegen te blijven volgen en slechts bij een aanstaand gevecht te paard een gunstiger gevechtveld op te zoeken; het deboucheeren met eene of meer colonnes gelijktijdig of na elkander (dikwijls in de nabijheid des vijands) is dus aan de orde van den dag. Aan den Cav.-Ct., om thans bevelen te geven. Vereischt dit niet meerdere oefening?

Maar het is zooveel gemakkelijker om de vier eskadrons op de heide vlak naast elkander te hebben, dan gaat het met één signaal en ziet men met één oogopslag of alles gericht gaat en dus....

Volgt men door omstandigheden de wegen niet, dan zullen zich in bedekt terrein meerdere hindernissen voordoen, waardoor onderafdeelingen tot formatieveranderingen zullen worden genoodzaakt. De esk.-ct. behoort dus vrij te blijven in de keuze, hoe zijn eskadron zal voorwaarts gaan. Dit behoort uitdrukkelijk in ons aanstaand cavaliereglement (voorschrift) te worden voorgeschreven.

Is het terrein voor bewegingen te paard minder geschikt, of zijn er niet te overwinnen hindernissen of hindernissen, die een verrassend optreden belemmeren, dan zal op het gevechtveld menigmaal van het gevecht te voet moeten worden gebruik gemaakt, al dan niet gecombineerd met een aanval te paard. Het gevecht te voet van meerdere eskadrons mag daarom bij de exercitiën niet achterwege blijven.

Willen deze oefeningen vruchten dragen, dan dient de Leider de ter-

reinen van te voren in oogenschouw te hebben genomen, om de verschillende invloeden van het terrein te kunnen laten voelen; elke formatieverandering moet haar reden hebben en desnoods verklaard worden. Deze oefeningen kunnen samengaan met die, waarin de Leider aanneemt, dat onder vuur gemarcheerd wordt of kans op vuuropening bestaat.

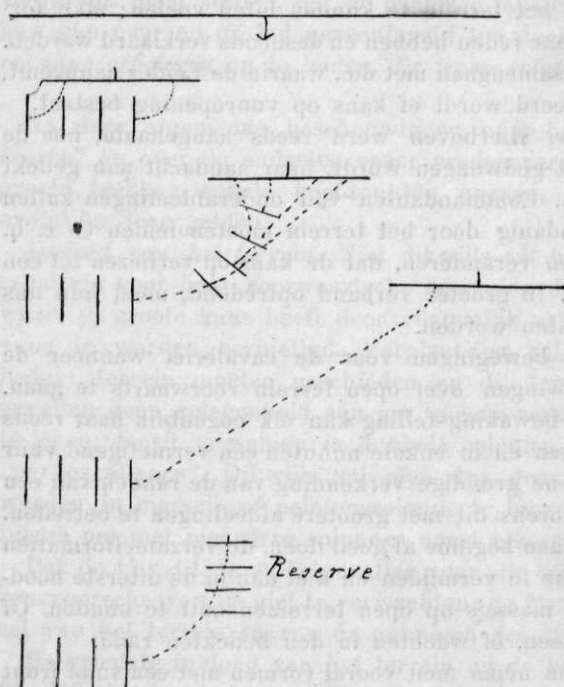
Invloed van het vuur. Hierboven werd reeds aangehaald, hoe de cavalerie in de toekomst gedwongen wordt, haar aandacht aan gedekt marcheeren te schenken. Commandanten van onderafdeelingen zullen hunne colonnes dus zoodanig door het terrein moeten leiden en c. q. van formatie moeten doen veranderen, dat de kans op verliezen tot een minimum wordt beperkt. In grooter verband optredend, moet hun dus eene zekere vrijheid gelaten worden.

Moelijker worden de bewegingen voor de cavalerie, wanneer de omstandigheden haar dwingen over open terrein voorwaarts te gaan. Vijandelijke artillerie in bewakingstelling kan elk oogenblik haar reeds voorbereid vuur aanvagen en in enkele minuten een vernietigend vuur afgeven. Afgezien van eene grondige verkenning van de randen van een open terreingedeelte, alvorens dit met grootere afdeelingen te betreden, zal men toch reeds van den beginne af goed doen, de verzamelformatiën met breede fronten aldaar te vermijden en niet dan in de uiterste noodzakelijkheid met groote massa's op open terreinen halt te houden. Of snel over open terrein heen, of wachten in den bedekten rand.

Als manoeuvreervormen neme men vooral vormen met een smal front voor het geheel of voor de eenheden, liefst gepaard met weinig diepte. Voor het eskadron komen in aanmerking de pelotonscolonne en de flankcolonne met tweeën of vieren en voor het regiment de dubbele colonne en de eskadronscolonnes, waarbij de eskadrons zich in eene der beide bovengenoemde formatiën bewegen. Onder artillerievuur kan het wenschelijk zijn de eskadrons (wanneer eenmaal de aanvalsrichting bepaald is) niet op de zelfde hoogte, doch achter- en buitenwaarts van elkander te doen marcheeren. Voor de brigade gebruike men de gesloten colonne met dubbele colonnes of de formatiën, waarbij de regimenten hunne manoeuvreervormen innemen en naast elkander voorwaarts gaan met minstens ontwikkelings-tusschenruimte.

De regimentscolonne voor het regiment en de aaneengesloten eskadronscolonnes voor de brigade verbanne men vèr van het gevechtveld. De open en de gesloten colonne met eskadrons behooren uit het reglement te verdwijnen. Waarom een afzonderlijken naam voor eene formatie, dienende volgens het reglement om eskadronscolonnes en regimentscolonnes zijwaarts te verplaatsen; waarom dan geen naam voor eene dubbele colonne uit de flank marcheerende? Met het denkbeeld om de open en de gesloten colonne met eskadrons te behouden, om uit de eskadrons- of de regimentscolonnes bij eene onverwachte verschijning des vijands op eene der flanken zoo snel mogelijk de linie te formeeren, kunnen wij ook niet medegaan. Hiervoor is eene meer practische methode (fig. 1); *eskadrons behooren in colonne te blijven tot op het oogenblik,*

FIG. 1.

dat hun juiste aanvalsrichting bekend is. Bij een onverwacht optreden des vijands behoeft de linie niet geformeerd te worden; wanneer de eskadrons bijtijds voor zich de linie in de goede richting geformeerd hebben, is dit meer dan voldoende. Zijn de eskadroncommandanten hierna in staat ongeveer in de richting van het hoofdeskadron op te marcheren, des te beter, doch men treure niet in het tegenovergestelde geval.

Als paradevorm schrijven men niets voor; deze vorm wordt misbruikt op exercitie-engevechtsveld, zooals wij onderzochten hebben. De wijze

van defileeren kan immers ter plaatse uitgemaakt worden.

Toch kunnen wij ons voorstellen, dat ontwikkelde eskadrons elkander met *min of meer* afstand volgen, n.l. wanneer een flankmarsch onder vijandelijk vuur gemaakt moet worden, doch dit rechtvaardigt geenszins het bestaan van eene afzonderlijke formatie, aanleiding gevende tot oefeningen als in de §§ 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83 en 84 Regts-School.

De opmarsch uit de marschcolonne tot de manoeuvreer-formatie moet zoodanig geschieden, dat vijandelijk artillerievuur gedurende dien tijd geen verwarring stichten kan.

Bij den aanval op infanterie verdient het aanbeveling de voorste eskadrons met groote tusschenruimten te doen attaqueeren, om de infanterie tot vuurverdeeling te noodzaken; de aanval zelf kan desniettemin concentrisch zijn.

Invloed van vijandelijke cavalerie (te paard).

Wil de Leider de evolutiën op het gevechtsveld tot haar recht doen komen, dan mag nimmer eene tegenpartij ontbreken, al is deze ook voorgesteld door vlaggen. Bij het markeeren van den vijand door vlaggen, komt het vooral op het aangeven van het *front* aan, waarmede die vijand den aanval verricht, dus niet alleen op het aangeven van de richting; m. a. w. nimmer markeeren met ééne vlag, doch met meerdere, om de geheele voorste vijandelijke linie voor te stellen.

Want dan kan de Cav.-Ct. pas zijn aanval in de juiste richting aanzetten, zonder gedeeltelijk een luchtstoot te maken; dan kunnen flankaanvallen juist uitgevoerd worden en zijn eskadronscommandanten, die geen vijand tegenover zich hebben, in staat op eigen verantwoording tijdig en vlug te ployeeren om elders in te grijpen. Men moet weten, waar 's vijands vleugels zijn om eenigszins te kunnen manoeuvreeren en dit is onmogelijk, wanneer de tegenpartij door slechts eene enkele vlag wordt voorgesteld; de oefeningen, op de laatste wijze gehouden, voldoen niet aan de hoogste eischen.

Belangrijker is de wijze van manoeuvreeren.

Wordt bij onze cavalerie de grootste aandacht gewijd aan het formeeren van de linie van het geheel en het gelijktijdig stooten der geheele linie op die des vijands, onzes inziens wordt hiermede een factor van meer overwegenden aard, n.l. *de verrassing*, totaal uit het oog verloren.

De regimentsschool schrijft nog wel voor: welk ook het aanvalsdoel moge zijn, de verrassing moet steeds op den voorgrond staan. De geest, die hieruit spreekt, is echter nergens in de gereglementeerde oefeningen terug te vinden.

Moeten wij, met onze zwakke cavalerie, de verrassing vrijwillig prijs geven door een halsstarrig willen vasthouden aan richting en andere paradebewegingen, welgevallig voor het oog van den leek? Moeten wij juist niet eerder dan onze sterkere naburen *de verrassing*, den machtigsten moreelen factor, zooveel mogelijk op den voorgrond doen treden en ons toekomstig voorschrift, regelende de bewegingen der eskadrons in hooger verband, niet in dien zin wijzigen, dat een verrassend optreden meer gewaarborgd is?

Onder verrassing moet geen overvalling verstaan worden, doch veeleer het aanvallen van den vijand gedurende diens opmarsch of het uit andere richting aanvallen, dan waaruit de tegenpartij, blijkens de door haar genomen maatregelen, onzen hoofdaanval verwacht.

Welk beginsel moet nu in ons aanstaand voorschrift of reglement gelegd worden, opdat de verrassing, een uitvloeisel van snel handelen, meer kans op succes heeft?

Er moet afgezien worden van het „per se” opmarcheeren der onderafdeelingen bij den aanval in de linie van het hoofdeskadron. Wij moeten het beginsel huldigen, dat het moreele en materieele effect van den schok niet afhangt van de juiste richting, die de eskadrons onderling hebben, doch van den samenhang, aaneensluiting en impuls van elk dier eskadrons; de eskadrons volgen elkander buiten- en achterwaarts, naarmate zij gedeployeerd zijn.¹⁾

Wanneer toch, *snel handelen* op den voorgrond moet treden, zal de chef zich met de voorste geformeerde afdeelingen in den opmarsch-

¹⁾ Revue de Cavalerie, Juni 1901.

FIG. 2.

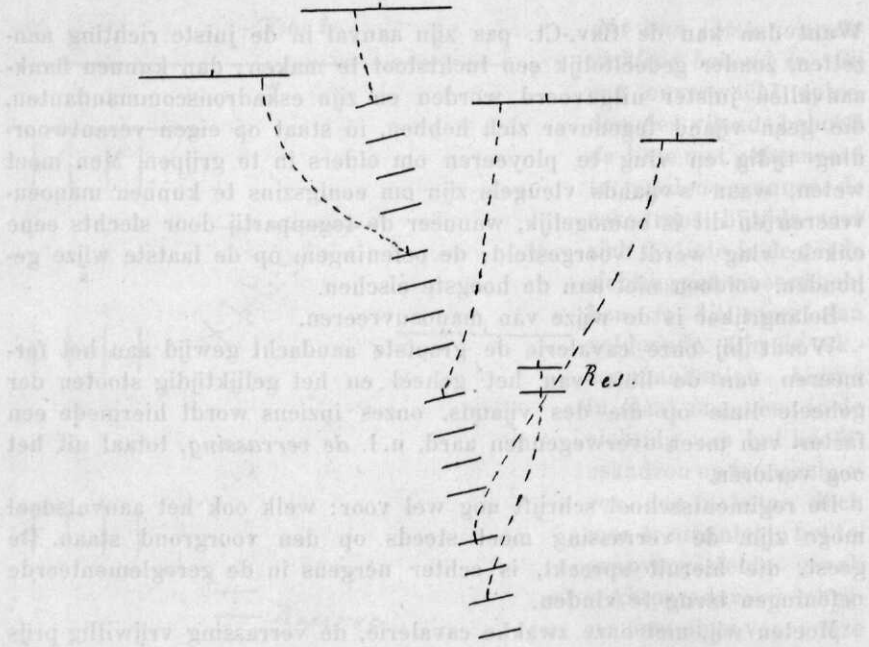

FIG. 3.

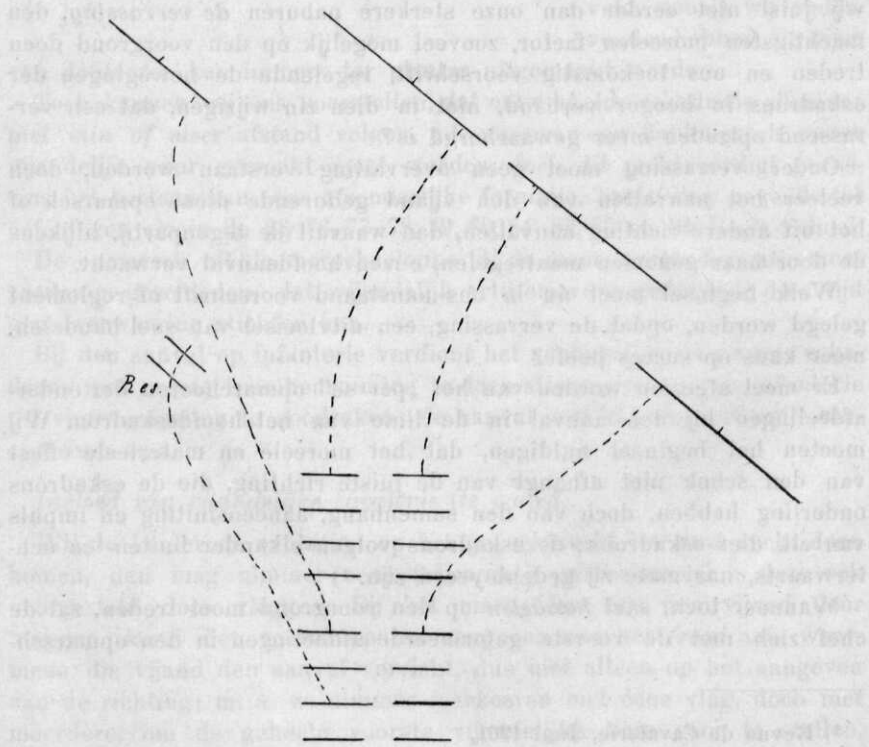

FIG. 4.

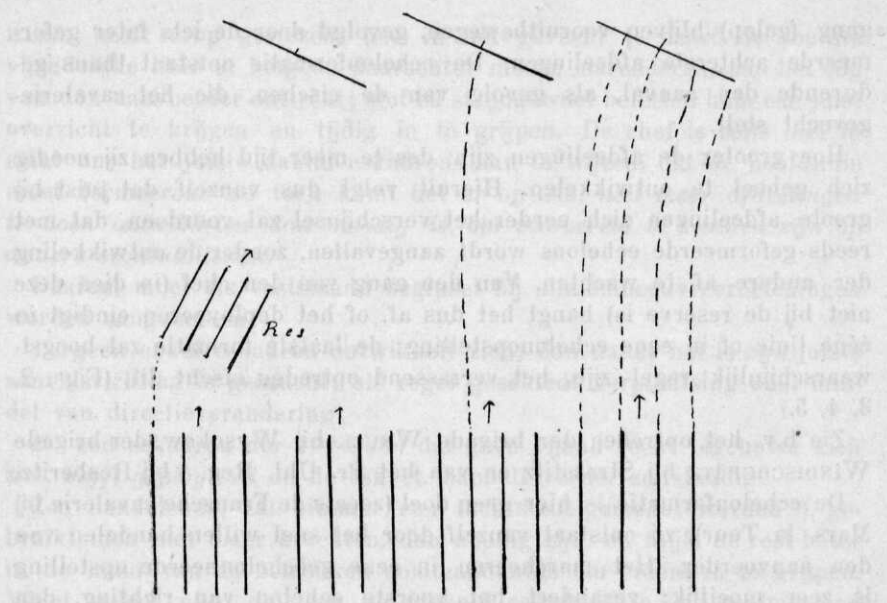
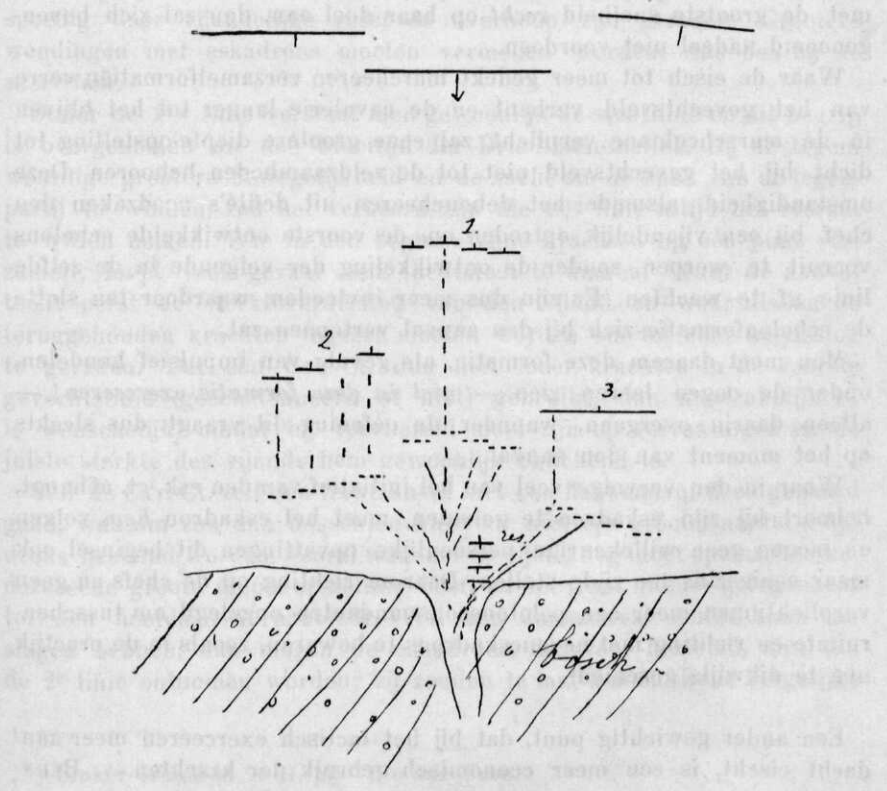

FIG. 5.

gang (galop) blijven vooruitbewegen, gevolgd door de iets later geformeerde achterste afdeelingen. De echelonformatie ontstaat thans gedurende den aanval, als gevolg van de eischen, die het cavaleriegevecht stelt.

Hoe grooter de afdeelingen zijn, des te meer tijd hebben zij noodig zich geheel te ontwikkelen. Hieruit volgt dus vanzelf, dat juist bij groote afdeelingen zich eerder het verschijnsel zal voordoen, dat met reeds geformeerde echelons wordt aangevallen, zonder de ontwikkeling der andere af te wachten. Van den gang van den chef (in dien deze niet bij de reserve is) hangt het dus af, of het deployeeren eindigt in ééne linie of in eene echelonopstelling; de laatste formatie zal hoogstwaarschijnlijk regel zijn, het verrassend optreden eischt dit. (Fig'n. 2, 3, 4, 5.)

Zie b.v. het optreden der brigade WNUCK bij Wysokow, der brigade WINDISCHGRÄTZ bij Stresetitz en van het Pr. Uhl. Reg. 4 bij Rosberitz.

De echelonformatie is hier geen doel (zooals de Fransche cavalerie bij Mars la Tour), zij ontstaat vanzelf door het snel willen handelen van den aanvoerder. Het marcheeren in eene geëchelonnerde opstelling is zeer moeilijk; verandert het voorste echelon van richting, dan hindert het de andere en de intensiteit van den schok vermindert. Treedt echter verrassing op den voorgrond en rijdt het voorste echelon met de grootste snelheid *recht* op haar doel aan, dan zal zich bovengenoemd nadeel niet voordoen.

Waar de eisch tot meer gedekt marcheeren verzamelformatiën verre van het gevechtveld verbant en de cavalerie langer tot het blijven in de marschcolonne verplicht, zal eene grootere diepte-opstelling tot dicht bij het gevechtveld niet tot de zeldzaamheden behooren. Deze omstandigheid, alsmede het deboucheeren uit defilé's noodzaken den chef bij een vijandelijk optreden om de voorste ontwikkelde echelons vooruit te werpen, zonder de ontwikkeling der volgende in de zelfde linie af te wachten. Er zijn dus meer invloeden, waardoor ten slotte de echelonformatie zich bij den aanval vertoonen zal.

Men moet daarom deze formatie, als gevolg van impulsief handelen, onder de oogen leeren zien — *niet in deze formatie exerceeren!* — alleen daarin overgaan, wanneer de oefening dit vraagt, dus slechts op het moment van den aanval.

Waar in den vervolge veel van het initiatief van den esk.-ct. afhangt, behoort hij zijn eskadron te geleiden, moet het eskadron *hem* volgen en mogen geen willekeurige persoonlijke opvattingen dit beginsel ook maar eenigszins ter zijde stellen. Daarom richting op de chefs en geen verplichtingen meer aan pelotonscommandanten opgelegd om tusschenruimte en richting met neveneskadrons te bewaren, zooals in de practijk nog te dikwijls geschiedt.

Een ander gewichtig punt, dat bij het tactisch exerceeren meer aandacht eischt, is een meer economisch gebruik der krachten. v. BERN-

HARDI heeft erop gewezen, hoe in het gevecht te paard de voorste vijandelijke linie al hetgeen daarachter mocht marcheeren, aan het oog van den aanvoerder onttrekt; stof en strijdgewoel beletten hem een juist overzicht te krijgen en tijdig in te grijpen. De chef is zelfs niet in staat om het juiste aantal eskadrons aan te wijzen, dat de hoofdlinie moet formeeren. En toch komt het er op aan, *niet meer afdeelingen te doen ontwikkelen dan noodig is, om voorbereid te kunnen zijn op andere eventualiteiten.*

Daarom moet als vaststaand beginsel bij alle manoeuvreeroefeningen worden aangenomen:

1°. geen enkel eskadron ontwikkelt zich, dan nadat het in *zijn* juiste aanvalsrichting is gebracht; als regel geschiedt verplaatsing door middel van directieverandering;

2°. een eskadron der 1ste linie, dat geen vijand recht tegenover zich ziet, *blijft geyloyeerd* en de esk.-ct. handelt verder zelfstandig.

Zoo handelende, zal nimmer een luchtstoot gemaakt worden ¹⁾, gebruikt men niet meer krachten, dan noodig zijn, en blijft de rest beter in de hand van de betrokken commandanten om elders in te grijpen. Want geloof niet, dat een ontwikkeld eskadron, in den renloop een luchtstoot makende, in staat is den vijand in flank en rug te bestoken; een dergelijk eskadron zal daarentegen in haar poging om te wenden, spoedig door vijandelijke reserves overhoop zijn gereden. Grootere wendingen met eskadrons moeten vermeden worden, *dus ook bij de exercitiën.*

Onder de 1ste linie verstaat men gewoonlijk de stootlinie en dit begrip is overgenomen uit den bloeitijd der Drie-liniën-tactiek. Bij de tegenwoordige grootere bewegelijkheid en de zucht om de flank van de tegenpartij te winnen, zou het verkeerd zijn die 1ste linie altijd het sterkst te willen maken. Wie in den beginne zijne krachten op één punt verzamelt, loopt veel gevaar een luchtstoot te maken. Want de aanval toont eerst de sterkteverdeeling van den vijand en waar alsdan de teruggehouden krachten ingezet moeten worden om tot eene beslissing te geraken. Dat een Cav.-Ct. dus niet meer krachten in de voorste gevechtlinie (geëchelonneerd of niet) gebruikt, dan noodzakelijk is, is wenschelijk, omdat hij voorbereid moet zijn op verrassingen en de juiste sterkte des vijands hem gewoonlijk onbekend is.

Wil de Cav.-Ct. zelf den frontaanval met een flankaanval doen gepaard gaan, waarom zou dan misschien hiervoor niet een grooter aantal eskadrons bestemd worden, vooral wanneer de vijand nog moet opmarcheeren, deze eene groote diepte-opstelling heeft en het front minder gelegenheid tot den hoofdaanval aanbiedt. Wil een flankaanval echter kans van slagen hebben, dan mogen de eskadrons, daarvoor bestemd, niet aan de 2^e linie ontnomen worden; zij zouden te laat komen. Eene dergelijke

¹⁾ Linker eskadron 7^e H. bij Ville sur Yron.

afdeeling moet van den beginne af minstens op de zelfde hoogte marcheeren als de eigen 1ste linie en zich daarna in snellen gang in colonne voor- en zijwaarts bewegen, om achtereenvolgens een of meer eskadrons te doen wenden en deployeeren, wanneer de omstandigheden zulks vragen. Hier krijgen wij dus weer de echelonformatie gedurende den aanval, omdat de Cav.-Ct. niet meer krachten wil inzetten dan noodig zijn, en toch snel en verrassend wil handelen. (Figⁿ. 6, 7 en 8.)

De „flügelweise Verwendung“ der krachten leent zich in het bijzonder om flankaanvallen te doen uitvoeren. Hoe interessant ook, wij zullen over de voordeelen van deze flügelweise Verwendung niet verder uitweiden. De praktische voordeelen zullen wellicht uitkomen, wanneer het tactisch exerceeren in ons Wapen meer begunstigd wordt.

De reserve in de handen van den Cav.-Ct. zal niet te klein mogen zijn, om verrassingen te gemoet te kunnen gaan en het succes te vervolgen of een achterwaarts verzamelen mogelijk te maken. Over de reserve zullen wij

FIG. 6.

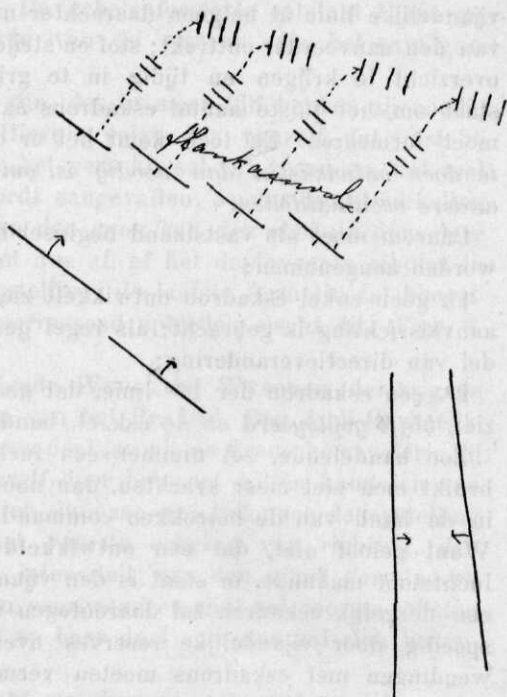

FIG. 7.

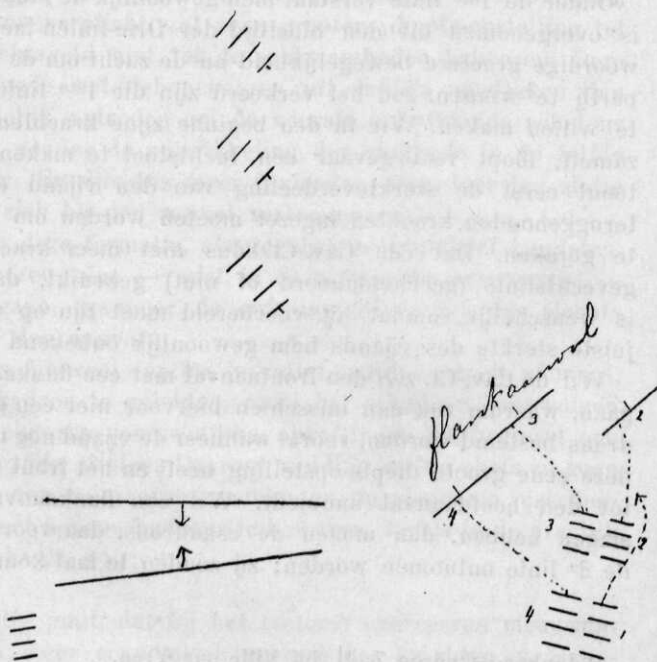
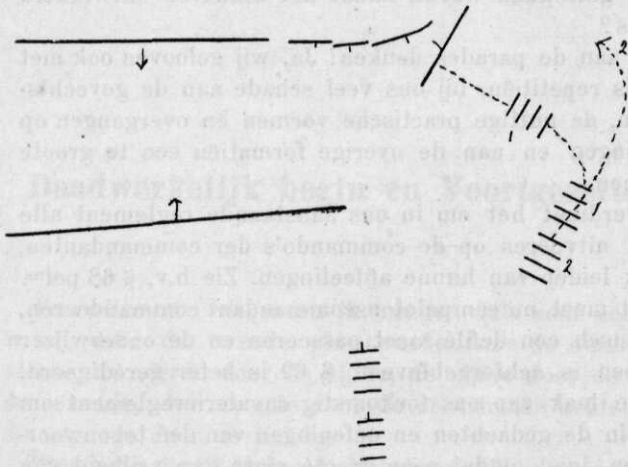

FIG. 8.

ook verder het stilzwijgen bewaren (zie blz. 2, 2^e alin. Regts.-school); wij roerden haar slechts aan, om haar onontbeerlijk bestaan nog eens in het geheugen terug te roepen. De tegenwoordige exercitiën in de regimentsschool mochten eens het tegenovergestelde bewerkt hebben.

Ten slotte zij het ons vergund nog enkele opmerkingen te maken, over oefeningen, die in het terrein hoogstwaarschijnlijk anders zullen geschieden dan op het exercitieveld en, wanneer men het nut ervan gaat toetsen aan de practische waarde, noodzakelijk eenige verandering behoeven.

1°. Het achterwaarts verzamelen. Er wordt achterwaarts verzameld, wanneer men na een ongelukkig gevecht, al terugtrekkende, wil verzamelen. Dat de overwinnende cavalerie hardnekkig vervolgt en de galop zeer waarschijnlijk de gang in die lijdensperiode zijn zal, daaraan valt niet te twijfelen. Verkeert is dus de wijze van verzamelen, voorgesteld in § 76 pelotonsschool te paard (benevens signaal). Het „Front” maken, gesloten zijnde, door ieder ruiter afzonderlijk is practisch onmogelijk. De eskadronsschool stelt zich op een beter standpunt en doet zoo *snel mogelijk* verzamelen; het front maken per ruiter wordt ook hier gehandhaafd.

2°. Waarom moeten de ruiters bij het exerceeren voortdurend doorzitten? Is hiervoor eene steekhoudende verklaring te vinden? Wanneer men bij marschen van de ruiters eischt, dat zij hunne paarden zooveel mogelijk moeten verlichten, en licht rijden dus zeer noodzakelijk is, waarom moet dan van dezen regel afgeweken worden bij het vervolg van den marsch naar het gevechtveld, bij de opmarschen, bij de manoeuvreeroefeningen, dus bij die oefeningen, waarvan de exercitie ons een evenbeeld moet scheppen! Waarom ook bij die exercitiën het paard niet zooveel mogelijk verlicht?

3°. Het rijden met getrokken sabel bij de exercitiën, zoowel voor den troep als voor de commandanten, mag langzamerhand een anachronisme genoemd worden. Bij welke bewegingen naar het gevechtveld, opmarschen en manoeuvreeroefeningen is het noodig met getrokken sabel te

rijden, wanneer men niet aangevallen wordt? Is het niet meer dan voldoende, dat deze getrokken wordt, nadat het eskadron ontwikkeld en de aanval zeker is?

Velen zullen weer aan de parades denken! Ja, wij gelooven ook met hen, dat deze, inclusis repetitiën, bij ons veel schade aan de gevechts-exercitiën berokkenen, de nuttige praktische vormen en overgangen op den achtergrond dringen en aan de overige formatiën een te groote waarde doen toekennen.

4°. Aanbeveling verdient het om in ons aanstaande reglement alle bewegingen te doen uitvoeren op de commando's der commandanten, dan zijn zij werkelijk leider van hunne afdeelingen. Zie b.v. § 68 pel^{ns}. school te paard. Wat moet nu een pelotonscommandant commandeeren, wanneer hij eens heusch een defilé moet passeeren en de onderwijzer in het vredesgarnizoen is achtergebleven? § 69 is beter geredigeerd.

Moeilijk is dus de taak van ons toekomstig cavaleriereglement om een grooten omkeer in de gedachten en oefeningen van den tegenwoordigen tijd te brengen, juist omdat eene groote mate van vrijheid van handelen den boventoon moet blijven voeren.

Dat het hierin moge slagen!

W.

Daadwerkelijk begin en Voortgezette inspanning.

Vooruitkomen wil, meen ik, zeggen dat: eene eerste schrede gevolgd wordt door de tweede, de tweede door de derde, de derde door de vierde, de vierde door de vijfde, de vijfde door de zesde, de zesde door de zevende, de zevende door de achtste, de achtste door de negende, de negende door de tiende.

Hiermede wordt bedoeld aanschouwelijk voor te stellen:

- 1°. dat *daadwerkelijk* moet worden aangevangen door het doen der eerste schrede;
- 2°. dat het niet daarbij mag blijven, maar de tweede stap moet volgen;
- 3°. dat het niet bij den tweeden, bij den derden of bij den vierden stap mag blijven, maar dat moet worden voortgegaan.

Belangwekkend zijn: het *daadwerkelijk begin* en de *voortgezette inspanning*.

Het daadwerkelijk begin is *moeielijk*; *gunstige* omstandigheden zijn dus noodig om daartoe te besluiten, en om den eersten stap te doen volgen door een tweeden en wederom gunstige omstandigheden voor de voortgezette inspanning.

De gunst der omstandigheden kan nu *al* of *niet* worden gezocht.

Wanneer de gunst der omstandigheden *niet* wordt gezocht, wordt zij slechts *zelden* en *toevallig* verleend. Vele pogingen, welke onder gunstige voorwaarden tot het doel zouden hebben geleid, blijven steken, hetgeen het grooter nadeel medebrengt, dat hernieuwing op dubbele moeilijkheden stuit.

De eerste stap op eene nieuwe baan is moeielijk, ook waar het eenvoudige, practische dingen betreft, omdat de maatstaf der ervaring wordt gemist, die eerst gaandeweg overeenstemming brengt tusschen denken en doen. Ook bij ernstige inspanning is de uitkomst van de eerste poging dikwerf onbevredigend in eigen oog en in dat van anderen.

De zelf gevoelde teleurstelling is te overwinnen, indien men zich klaar bewust is, dat zij ligt in de natuur der dingen. Moeielijker is het, het evenwicht te bewaren bij de critiek van anderen, al is men zich evenzoo klaar ervan bewust, dat ook deze critiek in de natuur der dingen ligt.

Het kan nu zijn, dat degene, die den geestelijken voorarbeid verrichtte, niet zelf daadwerkelijk de eerste schrede doet, maar dat deze door anderen wordt gedaan, met of zonder zijn voorlichting en bijzijn. Het ligt weder in de natuur der dingen, dat vooral in het laatste geval de kans van voortgaan daalt. Het kan zijn, dat degene, die de poging deed, onder den indruk der eigen teleurstelling en der critiek van anderen, van verder voortgaan afziet, — of dat deze critiek afwijzend beslist omtrent dit voortgaan.

Gunstige kansen zijn aanwezig, als:

- a. degene, die de poging doet, de zelf gevoelde teleurstelling en het onbevredigd laten van anderen, als niet te vermijden hinderpalen, eenvoudig inlijft bij de zakelijke moeielijkheden, welke men bij het betreden van eene nieuwe baan ontmoet;
- b. hij in staat is op de toeschouwers ten minste een deel van zijne overtuiging: te zullen slagen, over te brengen, — of beter: als hij geen toeschouwers heeft;
- c. hij krachtig wordt gerugsteund door in hem gesteld vertrouwen.

Maar ook als bij uitzondering en toevallig, eene eerste schrede door de tweede wordt gevolgd, de tweede door de derde — dan dreigt de voortgezette inspanning te stranden op eene verraderlijke klip.

Op elk gebied wordt ons oog getroffen door eene wonderlijke veelheid van beelden. Zoo natuurlijk rijst de verzuchting: „Alweer! me dunkt, het is al wèl, . . . de zaak wordt langwijlig en vervelend”. (Aanteekening 1.)

Wil men flink en vlot voorwaarts, dan dient dus de gunst der omstandigheden gezocht, dan moet men zich de moeite getroosten deze te winnen, dan moet aan de daarvoor gestelde voorwaarden worden voldaan, . . . dan moeten dus, om te beginnen, deze voorwaarden worden gekend en daartoe worden opgespoord.

Zij kunnen, meen ik, worden samengevat in de navolgende hoofdpunten:

- 1°. het stellen van vertrouwen;
- 2°. eene juiste persoonskeuze;
- 3°. het geven van een eigen, afgesloten (A. 2.) werkplaats, van de noodige hulpmiddelen voorzien, waar rustig kan worden voortgewerkt tot een, in eigen oog, bevredigend resultaat verkregen is;
- 4°. het geven van de gelegenheid dit resultaat ten nutte aan te wenden.

Wordt aan deze voorwaarden voldaan, wordt op deze wijze organiserend opgetreden, dan is er waarborg voor een gestadigen en regelmatig, in tegenstelling van een zeldzamen en toevalligen vooruitgang — dan is er waarborg voor eene oeconomische en nuttige aanwending der krachten, waarbij verspilling en ook overmatige opstapeling van arbeid bij één of enkele personen wordt vermeden — dan is er moge-

lijkheid om aan de beschikbare krachten, naar vermogen, gelegenheid tot en leiding bij den arbeid te geven, waardoor verhoed wordt, dat goede krachten, ten gevolge van herhaalde teleurstelling, van doen tot toezien overgaan of zich afwenden.

NASCHRIFT.

De voorgaande beschouwingen zijn niet in het bijzonder van militairen, maar van *algemeenen* aard, openen geen nieuwe gezichtspunten, maken het echter mogelijk beknopt te zijn in het navolgende.

Voor drieërlei Heidekruid waag ik het belangstelling te vragen.

Ten eerste: Sinds drie jaren beschikt de Bereden Artillerie over eene eigen werkplaats, de *Oefeningsbatterij*. Haar voortbestaan mag, meen ik, worden aangemerkt als de hoofdvoorwaarde voor een verzeikerd (in tegenstelling van een zeldzamen en toevalligen) vooruitgang van het Wapen.

Ten tweede: Sinds twee jaren wordt op het schietterrein te Oldebroek beschikt over eene eigen werkplaats voor de ontwikkeling van het doelenmaterieel, de *vaste doelenploeg*.

Van een schietkamp is, materieel, het eerste en voornaamste deel: het schietveld. Van het schietveld, te onderscheiden in: stellingveld, doelenveld en tusschenveld, zijn het meest belangrijk: het uiterlijk aanzien, dat wisselend moet zijn — en de doelvoorstelling, die *steeds getrouwer* de werkelijkheid moet nabootsen. De zorg voor beide is taak der doelenploeg.

Wil deze taak *naar eisch* worden vervuld, dan vergt zij een zeer omvangrijken en zeer inspannenden arbeid. Deze kan, op den duur, alleen worden gegeven, indien de doelenploeg wordt uitgebreid en haar arbeid op verschillende wijze wordt verlicht.

De voortgezette ontwikkeling van het doelenmaterieel is noodzakelijk voor de ontwikkeling der schietkunst.

Ten derde: één kruidje kon tot nu toe niet ontkiemen, de *mechanische doelbeweging*. De noodzakelijkheid hiervan blijkt, zoodra de beteekenis der doelvoorstelling voor de schietkunst duidelijk voor oogen staat. Daarna stelle men tegenover de kosten van aanleg, die van de in 2 à 3 jaren vershoten munitie. Dan moet zij komen. (A. 3, 4, 5, 6, 7.)

AANTEKENINGEN.

1. Het komt voor, dat deze verzuchting rijst, jaren vóór dat een eerste pas wordt gedaan.
2. Ook de grootsten hielden bij voorkeur de deuren van hun werkplaats dicht. De Hoogleraar Dr. W. H. JULIUS zeide in zijne op

17 October 1896 uitgesproken rede (Critiek in de Natuurkunde) o.a.: „Sommige natuurkundigen van den eersten rang laten ons niet toe in de eigenlijke werkplaats. Slechts de uitkomsten van hun denken hebben zij met zorg geboekt.... Andere physici.... zijn in dit opzicht openhartiger geweest... Toch vinden wij in hun nalatenschap veelal slechts sporen van hunnen strijd...”

Is de oorzaak niet, dat *strijd* in menig opzicht is: *onschoon*? In de werkplaats is veel onaf, nevelig, overtollig of ontbrekend, twijfel, tasten, dwalen.

3. Eene vergelijking met Duitschland, waar sinds tientallen van jaren deze kruiden bloeien, zou wellicht doen twifelen aan de mogelijkheid van inhalen.

Indien de Nederlander echter eenmaal goed weet, dat het bekijken van bezwaren *middel*, het overwinnen ervan doel is, helpt de hem raseigen hardnekkigheid, die stijgt in sterker rede dan de moeilijkheden, hem zeker en snel voorwaarts.

4. Om iets tot stand te brengen zijn drie dingen noodig: een weinig geloof, een weinig hoop, een weinig liefde.
5. *Tijd* en *Teeken*. De factor *Tijd* heeft groote waarde vooral voor kleine legers.

Vier *Teekens* zijn er: het min, nul, plus en nevelteeken. Min is achteruit, nul is niets, nevel (*kan* zich tot vruchtbaren neêrslag verdichten, maar) hangt nog in de lucht — zoo schijnt mij *plus* het merkteeken voor vooruitgang.

6. Eenige van deze beschouwingen hebben, meen ik, ook waarde voor het schietterrein te Harskamp, waar o. a. het terrein gelegenheid voor doelbeweging biedt: om van te watertanden.
7. Het vermeldde in het Naschrift beweegt zich in de lijn van het: zoo goed mogelijk besteden van den opleidingstijd.

P. L. BERGANSIUS,

Kapitein der Artillerie.

's Hage, 1906.

De slag bij Sandjepoe,

DOOR

R. L. SCHOLTEN,

1ste Luitenant-Adjutant der Infanterie.

Den 6^{en} (19) Januari werd door den Opperbevelhebber het navolgende directief No. 33 gegeven.

Heden is de concentratie te Moekden van het gemengde scherpschutterskorps (1ste, 2^e en 5^e scherpschuttersbrigade) beëindigd en is met de concentratie van het XVI. legerkorps een aanvang gemaakt. Door deze versterkingen verkrijgen wij een voldoende overwicht in strijdkrachten, om tot den aanval te kunnen overgaan.

Als eerste doel van de aanvallende beweging, reken ik het terugdringen van de Japansche legers achter de Taitsie-xe, onder het toebrengen van zoo groot mogelijke verliezen.

Als eerste aanvalsobject wordt door mij het leger van Generaal OKOE gekozen.

Als aanvalspunt bestem ik den linkervleugel van de opstelling van Generaal OKOE, welke omvattend moet worden aangegrepen.

Afhankelijk van het succes der aanvallende beweging van het 2^e en 3^e leger tegen den linkervleugel der Japansche stellingen aan de Scha-xe, moeten het 3^e en 1ste leger den aanval tegen de stellingen, door de legers van Generaal NODSOE en Generaal KOEROKI ingenomen, beginnen.

Met het oog op de groote sterkte der Japansche stellingen zal een frontaanval met ernstige verliezen gepaard gaan.

Diensvolgens moeten vóór den aanval op eene der deelen van de Japansche stellingen, zoodanige opstellingen zijn ingenomen, dat de voorbereiding en doorvoering van den aanval niet alleen in front doch ook omvattend kan plaats vinden.

Ik stel de volgende opdrachten voor onze legers vast:

Het 2^e Mandschoerijche leger vermeestert de lijn der vijandelijke versterkingen Sandjepoe-Lidioetoen-Tatai-Tinjatsie en daarna de lijn van versterkingen aan de Scha-xe: Tsoenloenjantoen-Tadoesanpoe.

Afhankelijk van de handelingen van den vijand en het succes door het 3^e Mandschoerijche leger verkregen, zal het 2^e Mandschoerijche leger, onder dekking van sterke, in zuidelijke richting vooruitgeschoven

afdeelingen, zijn aanval in de richting Oelitaitsi-Schilix en de hoogten, zuidelijk van laatstgenoemde plaats, voortzetten.

Het 3^e Mandschoerijische leger maakt zich meester van de lijn der vijandelijke versterkingen Linsinpoe-Sanljanpoe en daarna van de lijn der vijandelijke versterkingen aan de Scha-xe van Linsinpoe tot en met Xoenlinpoe.

Afhankelijk van de handelingen van den tegenstander en het succes, door het 2^e Mandschoerijische leger bereikt, zet het 3^e Mandschoerijische leger den aanval voort in de richting: hoogte bij Xooetxai-hoogte bij Xoenboasan.

Het 1ste Mandschoerijische leger steunt den aanval van het 3^e leger op de hoogte bij Xooetxai en maakt zich meester van de hoogten bij Tschensanlitsa (Dwoerogaja-berg) en Scheschantsa.

Afhankelijk van de handelingen van den tegenstander en het resultaat, door het 2^e en 3^e leger bereikt, zet het 1ste leger, gesteund door afdeelingen van het 3^e leger, zijne aanvallende beweging voort in de richting der stelling bij de dorpen Tapoe-Santsjatsie-Sjanljoexetsie, welke van den 27sten tot en met den 29sten September door ons bezet waren.

Gedurende deze operaties rust op het 1ste Mandschoerijische leger de taak den linkervleugel onzer legers te beveiligen, terwijl het 2^e leger met de beveiliging van den rechtersvleugel is belast.

Alle legers werken zooveel mogelijk samen.

Het ondersteunen door vuur, alsook door troepen, van het eene leger bij den aanval van het eene of andere vak der vijandelijke stellingen door een ander leger, geschiedt bij onderling overleg der wederzijdsche bevelhebbers.

Als bijzonder belangrijke gevallen, waarin samenwerking moet plaats hebben, oordeel ik het noodzakelijk het navolgende te vermelden.

Het derde leger steunt de voorbereiding van den aanval van het tweede leger door artillerievuur op de vijandelijke stellingen, welke binnen het bereik van hare batterijen zijn, en werkt door troepen mede tot vermeerstering van de stelling bij Paotsijan.

Het tweede leger steunt door vuur den aanval van de troepen van het derde leger op de stellingen bij Tschanlinpoe en Xoenlinpoe.

De troepen van het eerste leger steunen het derde leger bij de vermeerstering van den Xooetxai-berg.

Het derde leger steunt, na den Xooetxai-berg vermeersterd te hebben, het eerste leger door vuur en troepen bij de vermeerstering van den Dwoerogaja-berg en de dorpen Tschensanlitsa en Scheschantsa. De regeling van deze onderlinge ondersteuning is aan de bevelhebbers der legers overgelaten.

Gedurende deze operaties van onze legers moet men ten allen tijde bedacht zijn op een tegenaanval van den vijand.

Het 2^e Mandschoerijische leger vangt met de operaties aan.

Als eerste dag voor de aanvallende beweging wordt 12 (25) Januari vastgesteld.

Ter mijner beschikking blijven: het XVI. legerkorps, het III. Siberische legerkorps, behalve de 10^e en 12^e Oost-Siberische scherpschuttersregimenten, en de 72ste reservedivisie van het VI. Siberische legerkorps. Deze troepen, welke de strategische reserve der legers vormen, zullen aanvankelijk in het rayon st. Soejatoen, Baitapoe, Xoeanschan opgesteld zijn.

Aanwijzingen omtrent de verdere operaties der legers zullen, afhankelijk van het verkregen succes, gegeven worden.

Bij eene bespreking, door den Opperbevelhebber met de bevelhebbers der Mandschoerijische legers gehouden, werd, wat betreft de aanvankelijke operaties van het tweede leger, nog in hoofdzaak het navolgende bepaald:

1. Het tweede leger vermeestert achtereenvolgens de steunpunten van de vijandelijke stellingen, beginnende aan de Xoen-xe.
2. De eigenlijke aanval op een steunpunt geschiedt uitsluitend door te voren daartoe aangewezen troepen; de andere troepen bereiden dezen aanval door vuur voor.

Tot vermeestering van het rayon van Sandjepoe, en meer bepaaldelijk van dit dorp zelf, had de bevelhebber van het tweede leger slechts de beschikking over het 1ste Siberische legerkorps, het gemengde scherpschutterskorps en de 14^e infie.-divisie. De 15^e infie.-divisie en het X. legerkorps moesten, overeenkomstig de beschikkingen van den Opperbevelhebber, in hunne stellingen blijven en den aanval door vuur voorbereiden.

De gegevens, omtrent sterkte en opstelling van den vijand op den linkervleugel en een gedeelte van het centrum, waren in hoofdzaak de navolgende:

De Japanners hadden eene versterkte stelling ingenomen in de lijn Sandjepoe — Beitaitzie — Sjaoitaitzie — Xoeandi — Tsinschantoen — Foetsjaschoeantsi — Lidioetoen — Xolantai — Sjaojantai — Tatai — Tsantschoeantsi — Paotsijan — Tschanlinpoe — Linsinpoe en verder oostwaarts langs de Scha-xe; ten westen van de aangegeven lijn, waren aan de Xoen-xe de dorpen Xegooetai, Xoeanlotatsi en Mamakai in staat van verdediging gebracht.

Krachtig versterkt en sterk bezet waren de dorpen Sandjepoe, Lidioetoen, Tatai, Sjaojantai, Xoenlinpoe en Xegooetai, alwaar ook mitrailleurs waren opgesteld.

Zwakke Japansche afdeelingen hielden bovendien Tschitaitzie en Toetaitzie en eenige andere dorpen aan de Xoen-xe bezet.

De Japanners waren in de eerste helft van December 1904 met de 8ste infie.-divisie, in de tweede helft van die maand met 2 nieuw opgerichte reservebrigades en eindelijk in Januari 1905 met afdeelingen van het leger van Generaal Nogi (Port Arthur) versterkt geworden.

Verschillende berichten wezen er op, dat het in hun voornemen lag de operaties opnieuw te beginnen.

Den 11^{en} (24) Januari 1905 had het 2^e Mandschoerijische leger zich aldus geconcentreerd:

I. Siberische legerkorps: in de dorpen Sifantai, Xaoemaxoelintsi, Tschenmaxoelintsi en Tsijoeto.

VIII. legerkorps: 14^e infanteriedivisie, 41ste artilleriebrigade en 12^e sappeurbataljon — op den rechteroever van de Xoen-xe, in het rayon der dorpen Tschantan (brigade), Tschandiopa, Sinejoepao, Toendjaopa (brigade). De 15^e infanteriedivisie met de 29ste artilleriebrigade, 1 batterij en 2 mortierbatterijen in het rayon tusschen de Xoen-xe en de lijn der dorpen Soeljoebtai, Tschansipoe en Ertxasi, met eene versterkte stelling in het front Tschoogoeanpoe — Ertxasi.

X. legerkorps: in het rayon tusschen de lijn der dorpen Soeljoebtai—Tschansipoe—Paoesentoen en Sexobetai—Pajoentschoean—Sjoeendipodjasa—Lanschanpoe—Wasjoetschoeantsi, eene versterkte stelling in het front Ertxasi—Sexobetai innemende.

Gemengde scherpschutterskorps: 2^e en 5^e scherpschuttersbrigaden bij Taoexoesa en 1ste scherpschuttersbrigade bij Dawanganpoe (ingevolge aanwijzingen van den Opperbevelhebber).

Detachement van Generaal-Majoor KOSAGORSKIE, bestaande uit het 241ste en 215^e infanterieregiment, 8 stukken van de 28ste artilleriebrigade, 4 stukken van de 4^e Siberische artilleriedivisie, 3 sotnies van het Amoerskische Kozakkenregiment, totaal 8 bataljons, 12 stukken en 3 sotnies: in het rayon der dorpen Pijanpoetsi, Maljoeentsi, Tsijoeto, Tschenmaxoelintsi met voorhoeden bij de dorpen Santaitsi en Sjoadamin.

Cavaliëdetachement van Generaal-Adjutant MISCHTSCHENKO: in het rayon tusschen den weg Taxoeantschipoe—Tsbanoeloe en de hoogten van Sifantai.

Voor den 12^{en} (25) Januari werd door den bevelhebber van het 2^e Mandschoerijische leger de volgende dispositie gegeven:

1. Het I. Siberische scherpschutterskorps zal zich in den nacht van den 11^{en} op den 12^{en} Januari 1905 meester maken van de dorpen Xoelanlotatsi en Toetaitsie en daarna het dorp Xegooetai aanvallen. Na vermeerstering van het laatste dorp zullen eene brigade benevens alle batterijen oud model, mortierbatterijen en mitrailleurcompagnieën ter beschikking van den commandant van het VIII. legerkorps worden gesteld voor den aanval op Sandjepoe. De overige deelen van het legerkorps zullen den rechtervleugel van het detachement van Lt.-Generaal MILOF gedurende zijn aanval op Sandjepoe dekken en zoo noodig daadwerkelijken steun verschaffen.

2. De 14^e infanteriedivisie zal zich, nadat het I. Siberische legerkorps zich van Xegooetai heeft meester gemaakt, in de lijn Toetaitsie

—Tschantan (inbegrepen) ontwikkelen en Sandjepoe aanvallen en vermeesteren.

3. De 15^e infanteriedivisie zal den aanval op Sandjepoe door een krachtig artillerievuur uit het Noorden, uit de lijn Tschooegoeanpoe—Goetsjatsie, steunen.

4. Het X. legerkorps zal den aanval van het VIII. legerkorps op Sandjepoe door een krachtig vuur op de lijn Xoeandi—Foetsjatsjoeantsi steunen, aldus de aandacht van den vijand afleidende.

5. Het gemengde scherpshutterskorps vormt de algemeene reserve van de troepen, bestemd voor den aanval op de dorpen Xegooetai en Sandjepoe. ¹⁾

6. Het detachement van Generaal-Majoor KOSAGOFSKIE, in stelling blijvend ten Z. van het dorp Sifantai, dekt den rug van het VIII. en het I. Siberische legerkorps en neemt het terrein tusschen de Ljao-xe en de Xoen-xe waar.

7. Het cavaleriedetachement van Generaal-Adjutant MISCHTSCHENKO werkt mede bij den aanval van het I. Siberische legerkorps op Xoeanlotatsi en gaat daarna op den linkeroever van de Xoen-xe over, ten einde het terrein tusschen de Taitsi-xe en de lijn der dorpen Xegooetai—Landoengoi—Tadoesanpoe te verkennen; bij een oprukken van vijandelijke afdeelingen naar Sandjepoe zal het in rug en flank daarvan ageeren. ²⁾

In den nacht van den 11^{en} (14) op den 12^{en} (15) Januari begonnen de troepen, ingevolge bovenvermelde dispositie, de aanvallende beweging en hadden in den morgen van den 12^{en} het navolgende bereikt:

Het I. Siberische legerkorps, in 2 colonnes oprukkende, had zich meester gemaakt van de dorpen Xoenlotatsi en Toetaitsie. De zwakke Japansche afdeelingen waren overrompeld geworden en deels neerge-stoken, deels op den linkeroever van de Xoen-xe gevlucht. De geheele

¹⁾ De Opperbevelhebber had Dawanganpoe als opstellingsplaats voor de algemeene reserve aangegeven, maar stemde er daarna in toe, dat de 2^e en 5^e scherpshuttersbrigaden in Taoexoesa werden opgesteld, terwijl de 1ste scherpshuttersbrigade te Dawanganpoe bleef. De opstelling van de vermelde brigaden in Taoexoesa nog te ver verwijderd van Xegooetai achtende, liet de bevelhebber van het 2^e leger deze den 12^{en} (25) Januari bij den aanvang van den strijd naar Tschantan oprukken.

²⁾ Wat betreft de uitvoering dezer dispositie waren door den Opperbevelhebber aan den commandant van het 2^e Mandschoerijische leger zoowel als rechtstreeks aan de commandanten der legerkorpsen de volgende eischen gesteld: Het I. Siberische legerkorps zal zich, na de vermeestering van Xegooetai tot aan den val van Sandjepoe, streng tot het vasthouden van het eerstgenoemde punt beperken, terwijl in geen geval gedurende de operaties tegen Sandjepoe de 15^e inf.-divisie en het X. legerkorps in het gevecht gebracht mogen worden en het deze afdeelingen niet veroorloofd is tot den aanval over te gaan.

artillerie van dit legerkorps concentreerde bij het aanbreken van den dag haar vuur op het dorp Xegooetai.

De detachementen van de Generaals MISCHTSCHENKO en KOSAGOFSKIE hadden zich van de dorpen Tschitaitsi, Mamakai en Oetsjagantsa meester gemaakt. Nadat de dorpen Mamakai en Tschitaitsi door de voorhoeden van Generaal-Majoor KOSAGOFSKIE bezet waren, trok de cavalerie van Generaal-Adjutant MISCHTSCHENKO de Xoen-xe in het vak Tschitaitsie-Xoeanlotatsi over en rukte in de richting van Sjoerpoe op.

Ten 12 uur middag trok het I. Siberische legerkorps bij Xoeanlotatsi de Xoen-xe over en begon den aanval op Xegooetai, met de 1ste Oost-Siberische scherpshuttersdivisie en het kleinste gedeelte der artillerie als „vechtdeel” en drie regimenten van de 9^e Oost-Siberische scherpshuttersdivisie in reserve. Te gelijker tijd beschoot de overige artillerie (het grootste deel) met de mitrailleurs, onder dekking van een regiment van de 9^e O. S. scherpshuttersdivisie het dorp Xegooetai van de zijde van Toetaitsi. Ondanks het hevig geweervuur van den vijand rukte de 1ste O.-S. scherpshuttersdivisie snel naar de hoogten bij het dorp Toepao op, maar werd vandaar onverwacht hevig in de flank beschoten. Hierdoor bleek de noodzakelijkheid zich van het dorp Toepao meester te maken en ontving de artillerie, die zich op den linkeroever van de Xoen-xe bevond, bevel onmiddellijk haar vuur op genoemd dorp over te brengen, terwijl afdeelingen, voor den aanval bestemd, uit de reserve oprukten.

Ondanks groote krachtsinspanning gelukte het den Russen niet, zich voor het invallen van de duisternis van de dorpen Toepao en Xegooetai meester te maken. Eerst toen het donker geworden was, slaagden zij er in de Japanners met de bajonet aanvankelijk uit het eerste en ten ongeveer 11 uur n.m. uit het tweede der genoemde dorpen te verdrijven.

De troepen van het I. Siberische legerkorps brachten den nacht in de genomen stellingen door: de 1ste O.-S. scherpshuttersdivisie in het dorp Xegooetai en de 9^e O.-S. scherpshuttersdivisie in het dorp Toepao.

Wat de VIII. en X. legerkorpsen betreft, deze beschoten dien dag de doelen in de dispositie aangeven; de voorste afdeelingen van het X. legerkorps maakten zich van Xoeandi en Tsinschantoen meester.

Den volgenden dag, 13 (26) Januari, zetten de troepen de operaties, overeenkomstig de gegeven dispositie, voort.

De 1ste brigade van de 1ste O.-S. scherpshuttersdivisie met de artillerie, onder algemeen bevel van Kolonel LESCH, rukte op om zich te vereenigen met de 14^e infanteriedivisie welke, reeds den 12^{en} (25) Januari, na de door zwakke Japansche afdeelingen bezette dorpen aan den linkeroever van de Xoen-xe onder artillerievuur genomen te hebben, in drie colonnes die rivier was overgetrokken en den nacht op den 13^{en} (26) Januari in de lijn Malandjan—Wonsjawapoe—Tschantanxevan—Tschantan doorbracht. In den morgen van den 13^{en} (26) Januari begon deze divisie den aanval tegen Sandjepoe.

De 2^e brigade van de 1ste O.-S. scherpshuttersdivisie, welke de 1ste

brigade volgde, moest na uit Xegooetai gedeboucheerd te zijn, zich van de dorpen Pjaotsjao, Tatai en Goetschentsi meester maken, ten einde den aanval op Sandjepoe tegen een uit het Zuiden komende vijand te dekken.

De 9^e Oost-Siberische scherpschuttersdivisie concentreerde zich, na afdeelingen in de dorpen Xoeanlotatsi en Toepao achtergelaten te hebben, nabij het dorp Xegooetai, om aldaar de algemeene reserve van het legerkorps te vormen.

Ten ongeveer 11 uur v.m. van den 13^{en} (26) Januari werd door de cavalerie van het legerkorps uit het Zuiden en Zuid Oosten den opmarsch van belangrijke vijandelijke strijdkrachten in de richting der dorpen Pjaotsjao, Xegooetai en Toepao waargenomen.

Door het I. Siberische legerkorps werd onmiddellijk de gevechtsformatie tot het tegengaan van den aanval van den snel oprukkenden vijand aangenomen. De 2^e brigade van de 1ste O.-S. scherpschuttersdivisie met het 33ste O.-S. scherpschuttersregiment vormde het „vechtdeel” voorwaarts van Xegooetai, terwijl het 36ste O. S. scherpschuttersregiment Toepao bezette. Op dit oogenblik hadden de Japanners reeds de dorpen Soemapoe, Schitsi en Pjaotsjao bezet, vanwaar zij de Russische stellingen krachtig aangrepen.

De herhaalde aanvallen der Japanners werden echter met groote verliezen afgeslagen.

Ofschoon het I. Siberische legerkorps dien dag de opgedragen taak met succes had volbracht, kon zijne positie toch geenszins gunstig genoemd worden. Te midden van de volkomen vlakke ten Z. van Xegooetai loopt van oost naar west eene reeks van lage heuvelen, die de eenige geschikte verdedigingsstelling vormt. Op den afstand van het werkdadig infanterievuur van deze verdedigingsstelling ligt het door een eenvoudigen leemen muur omgeven dorp Soemapoe. In handen van den verdediger vormt dit dorp een prachtig voorgelegen steunpunt, maar nu het in de macht van den vijand was, belemmerde het in hooge mate de verdediging van de heuvelreeks door het I. Siberische legerkorps. Dit deed den commandant van dit korps besluiten alle krachten in te spannen tot vermeestering van Soemapoe.

Terwijl drie brigades van het I. Siberische legerkorps met succes de Japansche aanvallen af sloegen, had meer noordwaarts een niet minder hevige strijd plaats.

De 1ste brigade van het I. Siberische legerkorps met de artillerie, onder bevel van Kolonel LESCH, was in den morgen van den 13 (26) Januari uit Xegooetai afgemarcheerd en bereikte tegen den middag Malandjan, alwaar voeling met de 14^e infanteriedivisie werd verkregen. Hier ontving Kolonel LESCH bevel van Lt.-Generaal MILOF in Z.O. richting op te rukken, ten einde Sandjepoe van het Zuiden te kunnen aangrijpen; gelijktijdig zou de 14^e infanteriedivisie den aanval uit het Noordwesten beginnen. Bij het dorp Tsjoetsanxetsi gekomen, werd de Kolonel LESCH echter door overmachtige vijandelijke strijdkrachten

aangegrepen en gedwongen eene verdedigende houding aan te nemen.

Bericht ontvangen hebbende, dat de vijand aanvallend optrad, gaf de bevelhebber van het 2^e Mandschoerijische leger aan de 1ste scherpschuttersbrigade bevel van Dawanganpoe naar Tschantan op te rukken, ten einde zich aldaar met de beide andere brigades (2^e en 5^e scherpschuttersbrigade) van het korps te vereenigen.

De brigade van Kolonel LESCH werd met het oog op den toestand, waarin zij zich bevond, en nadat een verzoek om versterking was ingekomen, met de 2^e scherpschuttersbrigade versterkt, welke zich links van haar ontwikkelde.

Ondertusschen ontvingen de Japanners voortdurend versterkingen uit zuidelijke richting. Krachtig den aanval tegen de brigade van Kolonel LESCH en de 2^e scherpschuttersbrigade doorzettende, trachtten zij te gelijker tijd de Russische stelling tusschen deze laatste en de 14^e infanteriedivisie, die in hardnekkigen strijd tegen Sandjepoe gewikkeld was, te doorbreken.

Met het oog op dit gevaar, liet de bevelhebber van het 2^e Mandschoerijische leger ten ongeveer 4 uur n.m. de 5^e scherpschuttersbrigade uit de reserve oprukken en werd hiermede de aanvallende beweging van den vijand tot staan gebracht.

Eerst bij het intreden van de duisternis eindigde de strijd en werd de 2^e scherpschuttersbrigade uit het „vechtdeel” teruggenomen, ten einde bij Xoajantai de algemeene reserve van het I. Siberische legerkorps te vormen. Zoowel aan den commandant van dit legerkorps als aan den commandant van het gemengde scherpschutterskorps werd bevel gezonden zich gedurende den nacht in hunne stellingen te handhaven en alle voorzorgsmaatregelen tegen een mogelijken aanval van den vijand te nemen.

Op deze wijze heerschte over het geheele front van het 2^e Mandschoerijische leger na 6 uur n.m. eene volkomen stilte, welke echter spoedig onderbroken werd door den aanval van de 14^e infanteriedivisie, in vereeniging met het 18^e scherpschuttersregiment op Sandjepoe.

Door de 15^e infanteriedivisie en het X. legerkorps was dien dag een onafgebroken vuur op de stellingen van den vijand onderhouden, terwijl de 15^e infanteriedivisie zich van het dorp Beitaitsi had meester gemaakt.

De, tot den aanval op Sandjepoe overgegane, 14^e infanteriedivisie had spoedig het grootste gedeelte van dit dorp vermeersterd. Door dezen gang van zaken overtuigd van een gunstig eindresultaat zond de commandant van de divisie, Lt.-Generaal ROESANOF, reeds voor de beëindiging van den strijd, bericht aan den bevelhebber van het 2^e leger, dat Sandjepoe door de Russen was genomen. Het bleek echter spoedig, dat dit bericht te vroeg afgezonden was: eene redoute, in het N. O. deel van het dorp gelegen en bestaande uit eene eenvoudige, door een hoogen muur omgeven, versterking, met drie rijen kunstmatige hindernissen, bleek bijna geen schade van het Russische artillerievuur geleden te hebben

en eene poging haar stormenderhand te nemen eindigde met een volkomen echee van den aanvaller. Zware verliezen lijdende door het vuur uit de redoute (mitrailleurs) en overtuigd, dat een hardnekkig vasthouden van het bezette gedeelte van Sandjepoe, zonder dat de redoute eerst krachtig onder artillerievuur was genomen, met te groote offers gepaard zou gaan, besloot Lt. Generaal ROESANOF ten 2 uur v.m. van den 14^{en} (27) Januari Sandjepoe wederom te ontruimen.

Ten 3 uur v.m., in het dorp Tschantan bericht ontvangen hebbende van de ontruiming van het dorp Sandjepoe, besloot de bevelhebber van het 2^e Mandschoerijische leger met het oog op de groote uitputting van de 14^e infanteriedivisie, deze op Tschantan te doen terugtrekken, ten einde aldaar de algemeene reserve te vormen, terwijl in den morgen van den 14^{en} (27) Januari het „vechtdeel” door de 1ste scherpschuttersbrigade werd versterkt.

(Wordt vervolgd.)

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

AMERIKA (Vereenigde Staten van Noord-).

Een uitvoerig bericht omtrent het rapport over de herziening van het plan van kustverdediging bevat Rev. mil., Sept.

Int. Rev., Oct., geeft eene vrij uitvoerige mededeeling over de oprichting van een korps gendarmerie in Pennsylvanië. In M. Woch., N°. 116, een bericht omtrent enkele proeven betreffende zichtbaarheid van verschillende uniformen. N°. 118 meldt nog eenige proeven te Sandy Hook met een 3,8 duims veldkanon met voorwagen m/1904 (projectiel 30 P.), een 4,7 duims belegeringskanon, eene nieuwe affuit voor 12 duims mortieren m/96, alsmede met een nieuwen kijkeropzet voor de 12 duims kanonnen op affuiten m/1901. Tevens een kort bericht over proeven met eene verbeterde Mauser-karabijn te Springfield.

M. Woch., N°. 126, ontleent aan Army a. Navy Journ., N°. 2245, de cijfers betreffende de vredessterkte.

BELGIË.

Jahrb. A. u. M., Oct., behelst eenige mededeelingen uit la Belgique mil., 27 Mei '06, over de munitie-uitrusting der veldartillerie, waarin een totaal van 600 schoten p. stuk als minimum geëischt wordt. Verder een bericht over proeven met materieel van COCKERILL, KRUPP en de Rheinische te Brasschaet, ter verkrijging van een veldhouwitser met Rohrrücklauf, en eene korte mededeeling over de organisatie der veldartillerie. In N. M. B., N°. 15, een merkwaardig bericht over de effectieve oorlogssterkte, door den M. v. O. berekend op 187.116 man, door de mil. pers op 167.000 man, d. w. z. te weinig voor 100.000 man veldleger, 30.000 man voor Namen en Luik en 80.000 man voor Antwerpen.

BULGARIJE.

Int. Rev., Oct., vermeldt eenige proeven met artilleriesmaterieel.

CHINA.

Een uitvoerig bericht over den vooruitgang van de leger-reorganisatie in Int. Rev., Oct. Artikelen over het leger komen nog voor in: Deutsches Off. Bl., '06, N°. 33, Neue Preuss. (Kreuz-) Ztg. '06, N°. 292, en le Temps, '06, N°. 16428; zie ook N. M. B., N°. 16.

DENEMARKEN.

Rev. Mil., Sept., bericht over de verhooving van de tractementen en soldijen van officieren en soldaten. M. Woch., N°. 118, vermeldt eenige cijfers uit het rapport betr. schietvereeningen, en eenige gegevens over nieuwe uniformen en uitrustingstukken.

DUITSCHLAND.

Eenige cijfers en gegevens omtrent het zelfaadpistool 1904 voor de Marine in vergelijking met die van het Parabellum-pistool 1902 — geeft Streffl., Sept. Tevens een uitvoerig bericht over de oprichting van een station voor draadlooze telegrafie te Norddeich (a/d Ems). Int. Rev., Oct., behelst eene korte mededeeling over eenige nieuwe formaties, opger. 1 Oct. l.l., volgens het budget 1906. N. M. B., N°. 12, behelst een kort bericht over de S.-munitie; N°. 13 eene korte bespreking van de nieuwe „Anleitung f. d. Mil. Briefftaubendienst im Frieden”, en N°. 14 korte berichten over den bouw van eene Marineschool te Flensburg-Mürwit, over het vrijw. autom. korps, hetwelk met 42 auto's deelnam aan de Keizermanoeuvres in Silezië, en over het internat. congres in Oct. te Berlijn gehouden over telegrafie z. draad.

Kr. Zt., Bl. 8, bericht uitvoerig over eene proef-comp^{ie}. pioniers en over een nieuw zijdgeweer (met teekeningen). Schw. A. u. G., Sept., bevat eenige mededeelingen over eene oefening in telegrafie z. draad.

Rev. mil., Sept., geeft de samenstelling voor 1906 van het inf.-instr.-bat^{on}., verder eenige cijfers uit de justitieele statistiek van het leger voor 1905. (Zie voor die van 1904 de Juni-af., '06, blz. 602.) De „Leistungen” en aanvoering van de cavalerie bij de laatste Keizermanoeuvres lieten veel te wenschen en veel te verbeteren over; N. M. B., N°. 16, geeft een kort bericht hieromtrent.

ENGELAND.

Jahrb. A. u. M., Sept., bespreekt het afkeurend oordeel van Army a. Navy Gaz., van 5 Mei '06, over het ontbreken van de granaat bij de munitie der Eng. veldart. (is alleen uitgerust met gran. kartetsen).

Een uitvoerig bericht over de ontwerp-legerreorganisatie behelst Streffl., Sept. Allg. Schw. M. Zt., N°. 39, bericht over het onderricht in het schieten aan schoolknapen van af het 12^e jaar, als gevolg van het streven van LORD ROBERTS om een volk van schutters te vormen. M. Woch., N°. 121, bevat een kort bericht, ontleend aan U. S. Gaz., N°. 3844, over de goede resultaten verkregen bij de proefcompagnieën van den Kolonel POLLUCK (zie blz. 332 van dezen jaargang) en N. M. B., N°. 14, een idem over een rijdenden schijnwerper van de firma BROOKE & Co. te Lowestoft.

Ook Int. Rev., Oct., bericht uitvoerig over de reorg. plannen van HALDANE.

Een artikel over de vlootmanoeuvres 1906 in de *Marine Rundschau*, '06, H. 8/9.

De Army orders bevatten een nieuw voorschrift voor de aanstelling tot div.-commandanten van officieren. (*M. Woch.*, N°. 126.)

Streffleur, Oct., bespreekt uitvoerig de groote oefeningen in Aug. l.l. onder LORD METHUEN van het Eastern Command; tevens de oprichting van eene compie. schijnwerpers bij de Royal Engineers. *M. Woch.*, N°. 129, bevat eene mededeeling over de 14-daagsche schietoefeningen van de 1ste zware brigade der Royal Garr. Arty. te Okehampton, waar voor het eerst werd geschoten met de nieuwe 5-duims kanonnen. (Zie ook *U. Serv. Gaz.*, N°. 3845.)

FRANKRIJK.

De proeven met het reglement FUMET schijnen volgens la France mil., N°. 6807, goede uitkomsten te hebben opgeleverd. *Kr. Z.*, H. 8, geeft uitvoerige bijzonderheden over den RIMAILHO-zwaren-houwitser van 155 mM. Een kort bericht over de granaat van het 220 mM. kust- en vestinggeschut deelt *M. Woch.*, N°. 115, mede; N°. 120 behelst eene mededeeling, ontleend aan la Fr. mil., N°. 6810, over de ervaringen, opgedaan bij de laatste herfstmanoeuvres van het 4^e legerkorps met gerequireerde paarden. Een uitvoerig bericht over de vlootmanoeuvres en over de vestingmanoeuvres bij Langres behelst *Int. Rev.*, Oct. Allg. Schw. *M. Z.*, N°. 37, bespreekt het gebruik der auto's bij de laatste manoeuvres en *N. M. B.*, N°. 13, den aankoop van machinegeweren. Eenige bijzonderheden betreffende proeven met eene lichtere uitrusting vermeldt *Allg. Schw. M. Z.*, N°. 38. *Streffleur*, Sept., ontleent aan la Fr. mil. van 3 Aug. l.l. een wel pessimistisch, doch de stemming in het leger zeer juist weergevend artikel over de vermindering van den act. diensttijd. (Zie ook een uitvoerig bericht hierover in *Jahrb. A. u. M.*, Sept.) Verder een kort bericht over het, na vijfjarige proeven bestellen bij de fabriek te St. Denis van 200 machinegeweren, stelsel HOTCHKISS, en over het bestuurbare luchtschip MALLET. Een uitvoerig bericht over de zes nieuwe linesschepen, ontleend aan de *Moniteur d. I.* flotte en nog een kort bericht over proeven te Tours met een zeer eenvoudig, nieuw overgangsmiddel voor rivieren, uitgevonden door CHERAMY.

Jahrb. A. u. M., Sept., bevat eenige beschouwingen over de veldartillerie van diverse mil. schrijvers (PRUDHOMME, CULMAN, i/h J. d. Sc., in de *Figaro*, enz.) en over de zware art. v/h veldleger; een kort bericht over eene nieuwe afdeeling spoorwegtroepen (Besl. van 31 Juli '06.; zie ook *Streffleur*, Oct.), eene korte mededeeling over het ontwerp ter vereenvoudiging van de legerverpleging en het legerbeheer door den afgevaardigde DUMOT, GIROD c.s. uitgewerkt. Ten slotte eenige mededeelingen omtrent eene serie artikelen in de *Eclair* van den Genl. BONNAL over den komenden oorlog, en over de verdediging van Nancy.

M. Woch., N°. 124, behelst nog een bericht over nieuwe machine-

geweren (met 3 loopen en voor de Lebel-patroon), waarvan 6000 stuks aan het eind van dit jaar door de wapenfabriek te St. Etienne geleverd zullen worden.

ITALIË.

Mitt., Heft 8/9, bespreekt het schieten der vestingartillerie, alsmede de organisatie van de artillerie en de technische troepen. (Vervolg van Mitt., '05, Heft 11, en ontl. aan Rev. d'art., Dec. '05.)

Int. Rev., Oct., geeft een kort bericht over eenige proeven (draagbaar gereedschap, oorlogshonden, organisatie mil. automobilisten) en over machinegeweren. Het vouwbare rijwiel MELLIN, de proeven met machinegeweren op de schietplaats te Cirie en eenige wetenswaardige cijfers over de recrueteering worden besproken door Jahrb. A. u. M., Sept.

JAPAN.

De M. v. O. heeft bepalingen gemaakt, waarbij ten opzichte van alle oorlogservaringen de strengste geheimhouding wordt bevolen. N. M. B., N°. 14, nog eenige bijzonderheden gevende, merkt ietwat stekelig op: Opvallend is het, dat deze bepalingen komen van eene natie, die alles wat zij op militair gebied weet en kan van het buitenland — of liever van Duitschland — geleerd heeft! Allg. Schw. M. Z., N°. 39, ontleent aan de Russ. Inv. eenige bijzonderheden over de reorganisatie van het leger; een kort bericht over de voorgenomen invoering van bereden infanterie. Streffleur, Sept., vervolgt en besluit het zeer interessante artikel over de werkzaamheid van de Japansche intendance in O.-Azië. De invoering van den 2-jarigen dienstdtijd is verschoven tot einde 1907; als reden wordt opgegeven, dat de invoering 3 mill. yen méér zal kosten en dat men eerst de toestemming wil hebben van de wetgevende lichamen (M. Woch., N°. 117). Over de reorganisatieplannen en over den vlootbouw bericht vrij uitvoerig Streffleur, Oct.

NOORWEGEN.

M. Woch., N°. 119, geeft een vrij uitvoerig bericht over proeven met uniformen. Na de beraadslagingen over het nieuwe ontwerp voor de legerwetten zullen in de Storting ook de organisatie van het vrijwillige schietwezen en de voorbereidende oefeningen behandeld worden.

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

Rev. mil., Sept., geeft een uitvoerig artikel over de gewone legerbegroting 1906 en over de begr. v. d. Hongaarsche landweer. N. M. B., N°. 13, bevat een kort bericht over den voortgang van de omwapening der veldartillerie met het nieuwe geschut.

Jahrb. A. u. M., Sept., ontleent aan de Rivista eenige beschouwingen over het ontwerp-exerc.-reglement voor den lichten veldhouwitser van 10 cM. (2 batt^{ijen} bij ieder korps-art.-regt.); verder een kort bericht over proeven met machinegeweren. Verschenen is een nieuw mil. tijdschrift: Kavalleristische Monatshefte, onder leiding van C. M. DANZER.

RUMENIË.

M. Woch., N°. 113, bevat een bericht over de reorganisatie van de genie. Deze bestaat nu uit 2 regtⁿ. en een vesting-pionierbataljon.

1ste regiment: 1 spoorweg- en telegraafbataljon en 2 bat^{ons}. sappeurs.

2^e „ „ 2 bataljons sappeurs.

Verder in Rev. mil., Sept., een uitvoerig bericht over de oorlogsbe-grooting en budgetaire sterkte 1906/07. Totaal begr. 06/07: 44.549.399 Frs, d. i. eene vermeerdering bij 05/06 van: 2.935.512 Frs.

RUSLAND.

Rev. mil., Sept., geeft een uitvoerig artikel over officiers-pensioenen.

Streffleur, Oct., bericht over de verandering der legerwet en zeer uitvoerig over het nieuwe ontwerp-schietvoorschrift. Volgens M. Woch., N°. 124, is Genl. KOEROPATKIN bezig met een werk over den R.-J. oorlog. Streffleur, Sept., geeft uitvoerige berichten over het terugtransport van de troepen uit Mandschoerije en over een door de Fransche firma CHARRON-GIRARDOT-VOIGT vervaardigden gepantserden automobiel-mitrailleur (HOTCHKISS), een bericht over de oprichting van een „Marine Generale Staf” (Besl. v. 24 April/7 Mei l.l.), een uitvoerig artikel over nieuwe tactische bepalingen, gegrond op oorlogservaringen, en een artikel over de revolutie en het leger en de vloot.

Mitt., Heft 8/9, behelst een uitvoerig artikel over artilleriegevechten (Schaho) en eenige gegevens en cijfers betr. de ingevoerde machine- en zelfaadgeweren.

Schw. A. u. G., Sept., geeft de volgende cijfers betr. vuuruitwerking en munitieverbruik in O.-Azië.

	Geweer. M.	Licht veldgeschut. M.	Rohrrüchl. geschut. M.
Beslissende uitw.	600	1600—2600	1600—3600
Nog bruikbare uitw. ..	1600	2600—3400	3600—5200
Slechts moreele uitw..	—	boven 3400	5200—6000

MUNITIEVERBRUIK.

Wafangou 14 Juni	3 Batt.	1016 schoten.	340 p. batt. p. dag.
Janselinpas 1 Juli	1 „	1292 „	1292 „ „ „ „
Taschikiao 24 Juli	1 „	1992 „	1992 „ „ „ „
Liao-yang 30—31 Aug..	2 „	10000 „	2500 „ „ „ „
id. 1—4 Sept. . . .	6 „	3249 „	250 „ „ „ „
Schaho 10—14 Sept. . .	6 „	7382 „	530 „ „ „ „

Jahrb. A. u. M., Oct., bevat eenige bijzonderheden betreffende leger-toestanden tijdens de revolutie en over de torpedo's der marine.

SPANJE.

Rev. mil., Sept., bericht over de bij Kon. Besl. van 25 Aug. l.l. gebrachte wijzigingen in de organisatie van den Gen. Staf.

ZWEDEN.

Rev. mil., Sept., bevat een kort bericht over den nieuwen ransel (2,3 KG.) vervangende den tent-ransel, ingevoerd in 1904.

ZWITSERLAND.

Een uitvoerig bericht over de oorlogsbegroting 1906 in Rev. mil., Sept. Totaal Hoofdst. I, gew. uitgaven 32.665.579 Frs., d. i. 1.644.496 Frs. meer dan in 1905 (31.021.083 Frs.); speciale begr. voor de omwapening der veldartillerie: 2.486.800 Frs. Hoofdst. II t/m VIII, totaal 14.871.679 Frs., worden gedekt door de opbrengsten in de div. kantons. Tevens een bericht over de toevoeging van mil. wielrijders, óók aan de staven der bataljons. Tot nu toe waren wielrijders alleen toegevoegd aan den Gen. Staf, de staven der legerkorpsen, divⁿ. en der landweerbrigades, en wel:

Gen. Staf: toegev. 1 off. en 15 wielrijders (waaronder 1 adj. en 2 onder-off. en korporaals).

Staf legerkorps: toegev. 8 wielr. (waaronder 1 adj. en 1 ond.off. of korpl.).

„ divisie: „ 15 „ („ 1 „ „ 2 „ „ „).

„ landw.brig.: „ 4 „ („ 1 adjudant).

M. Woch., N°. 111, behelst een kort bericht over de berguitrusting der infanterie.

ALGEMEEN.

Rev. mil., Sept., (zie onder Rusland) ontleent aan de Russki Inv., '06, N°. 90, de volgende cijfers over de onderhoudskosten van den soldaat in 1901 in verschillende landen. (Zie ook Rev. mil., '06, 1ste sem. blz. 210.)

	Gemiddelde v/d geheele begroting:	Gem. v/d begr. na aftrek v/d posten, die niet voor onderhoud v/d soldaat strekken:
Duitschland.....	1386.— Frs.	1151.— Frs.
Italië.....	1130.— „	1122.— „
Frankrijk.....	1101.— „	994.— „
Oost.-Hong.....	1088.— „	960.— „
Rusland.....	784.— „	719.— „

In Streffleur, Oct., zeer wetenswaardige berichten over de zware ar-

tillerie van het veldleger in Japan (zie ook Mil. Woch., N°. 122), Engeland, Frankrijk en België en over het mil. automobielwezen in Duitschland. Italië en België.

Mitt., Heft 8/9, bevat een uitvoerig artikel over mil. postduiven in verschillende landen.

Int. Rev., Sept., geeft een tabel van de onkosten aan kolenverbruik bij de vloot in Duitschland, Engeland en Frankrijk gedurende de laatste 10 jaren.

De Oct.-af. bevat een wetenswaardig artikel over de jongste ontwikkeling der torpedo's en over gepantserde automobielen.

BOEKAANKONDIGING.

Statuten der Nederlandsche Vereeniging „Onze Vloot”,
opgericht 26 Mei 1906, goedgekeurd bij Kon. Besluit van
26 Juli 1906, N°. 47.

Nederlandsche Vereeniging „Onze Vloot”. Oproeping aan
het Nederlandsche Volk.

Het is natuurlijk minder ter aankondiging van de hierbovengenoemde geschriften, dan wel, voor zooveel nog noodig, ter aankondiging van het doel der Vereeniging „Onze Vloot”, dat wij deze regelen schrijven. Deze Vereeniging stelt zich ten doel: de kennis van en de belangstelling in de Nederlandsche Zeemacht aan te kweken en te versterken bij alle Nederlandsche onderdanen in het Moederland, in de Koloniën en in het buitenland en dus ook bij het Nederlandsche Volk het besef op te wekken en te verlevendigen van de onmisbaarheid eener krachtige oorlogsmarine, zoo krachtig als onze nationale omstandigheden gedoogen.

Ter bereiking van dit doel wenscht de Vereeniging:

1. alle wettige en oirbare middelen van propaganda toe te passen, die naar gelang van plaatselijke toestanden geschikt worden geoordeeld;
2. de geestelijke en stoffelijke belangen van het personeel der Nederlandsche Zeemacht vooral buiten de zeegaten van het Rijk in Europa te behartigen, voor zoover de Wet, het Staatsbestuur of andere Vereenigingen daarin niet voorzien;
3. eventueel beschikbaar komende fondsen aan te wenden tot het geven van blijken van belangstelling in de Nederlandsche Zeemacht in het algemeen.

Het behoeft wel geen betoog, dat wij van ganscher harte hopen, dat de Vereeniging „Onze Vloot” haar doel moge bereiken en dat zij er dus in moge slagen het Nederlandsche Volk te doordringen van de wensche-

lijkheid, ja, zooals zij zegt, van de onmisbaarheid van eene krachtige oorlogsmarine tot bescherming van onzen handel, tot beveiliging van onze Koloniën, tot handhaving van onze internationale verplichtingen en tot behoud van onze onafhankelijkheid. Het moge vreemd klinken, dat in het land, dat onze Historie de zijne noemt, thans nog eene Vereeniging met het hierboven omschreven doel moet worden opgericht, dat in het land der Trompen en de Ruyters nog „belangstelling” in onze Zeemacht moet worden „aangekweekt”, een feit is helaas, dat het arbeidsveld, dat deze Vereeniging zich gekozen heeft, nog onontgonnen ligt, dat de bodem zelfs nog geenszins geschikt is om het zaad te ontvangen, dat zij daarop uitstrooien wil. Veel en met inspanning zal gearbeid moeten worden om het gestelde doel te bereiken, want krachtig zal de impuls moeten zijn, die het besef, dat de Vereeniging wenscht te vestigen, zal wekken, om van het instandhouden daarvan nog niet te gewagen. Bij dien arbeid vergezellen onze beste wenschen de Vereeniging „Onze Vloot”.

Handleiding ten dienste van het voorbereidend militair
 onderricht door W. J. H. FEBER. *Rotterdam*, 1906—07.
 NIJGH & VAN DITMAR.

Het feit, dat dit werkje reeds een zevenden druk beleeft, toont voldoende aan, dat het beantwoordt aan het doel, waarmede het werd samengesteld. Behalve eene Inleiding, waarin doel en strekking van het voorbereidend militair onderwijs en wenken voor den leerling zijn opgenomen, treft men in deze handleiding mededeelingen aan omtrent: het Koninklijk Huis, het Leger (en de Zeemacht), de Nederlandsche Ridderorden, de zedelijke eigenschappen van den soldaat, het schoonmaken, bergen en onderhouden van kleeding, schoeisel en ledergoed, de huisvesting en de orde in de kamers, het geweer, de eerbewijzen en het gedrag in het openbaar en de verbintenis als vrijwilliger. Nevens het jongste portret van H.M. de Koningin treft men in dit boekje aan platen van de Nederlandsche ridderorden, van de voornaamste onderscheidings-teekenen der rangen bij de landmacht en van het geweer M. 95.

Ter aankondiging ontvangen:

Applicatorisch-tactische studiën, door JHR. G. A. A. ALTING VON GEUSAU, Kapitein bij het Regiment Grenadiers en Jagers. Deel III. Studiën op de kaart van Amersfoort. 's-Gravenhage, 1906. BOEKH. VH. GEBR. BELINFANTE.

De blokkade van Delfzijl in 1813—14. Bewerkt onder toezicht van den Chef van den Generalen Staf, door F. H. A. SABRON, Generaal-Majoor, Adjudant in buitengewonen dienst van Hare Majesteit de Koningin, Inspecteur van het Militair Onderwijs. Breda, 1906. De Koninklijke Militaire Academie.

Republica Argentina. Revista Militar. Agosto de 1906. BUENOS AIRES. Imprenta de la Revista Militar. Ministerio de Guerra.

Deutsche Industrie, Deutsche Kultur. „EHRHARDT-Nummer“. BERLIN W. ECHSTEINS Biographischer Verlag.

„Levensvragen“. Een brochurenreeks voor allen die in den geestesstrijd onzer dagen belang stellen. Serie I, N°. 2. Het oude testament en „de critiek“, door Dr. J. J. P. VALETON JR., Hoogleraar te Utrecht. Baarn, 1906. Hollandia-drukkerij.

Handleiding ten dienste van het voorbereidend militair onderricht door W. J. H. FEBER. Rotterdam, 1906—07. NIJGH & VAN DITMAR.

TOLLEN & CAUWE. Aide-Mémoire de fortification de campagne. Bruxelles, 1906. JOSEPH POLLEUNIS.

ROBERT FRUIN'S Verspreide Geschriften met aantekeningen, toevoegsels en verbeteringen uit des Schrijvers nalatenschap, uitgegeven door Dr. P. J. BLOK, Hoogleraar te Leiden, Dr. P. L. MULLER, Hoogleraar te Leiden, en Mr. S. MULLER Fz., Rijksarchivaris te Utrecht. Nieuwe intekening. 's-Gravenhage, 1906. MARTINUS NIJHOFF.
